

LOVEC 10

Glasilo Lovske zveze Slovenije • Oktober – Vinotok 1994

BIRING

Ind. cona Trzin,
61234 Mengeš,
Slovenija
Tel.: 061/712-430
Fax: 061/714-793

NUDIMO VAM:

- ☐ Prodajo in servis
- ☐ Fotokopirne stroje **Canon**
- ☐ Telefakse **Canon**
- ☐ Osebnе računalnike **Canon**
- ☐ Tiskalnike **Canon**
- ☐ Kalkulatorje **Canon**
- ☐ Dodatno kopirniško opremo
- ☐ Kopiranje
- ☐ Pisarniško in stanovanjsko opremo
- ☐ Vse vrste optičnih pripomočkov za lov
- ☐ in posebne namene

O kakovosti našega prodajnega programa in drugih storitev se prepričajte sami!

INTOTECH d.o.o. PRODAJA VOZIL

61291 ŠKOF LJICA, Ahlinova 1
Pooblaščen servis SUZUKI, kleparska in mehanična dela

SUZUKI JORDAN

TEL.: 061/666-348, 666-359
FAX: 061/666-348

STARO ZA NOVO

NAJBOLJ UGODNI KREDITI TUDI ZA RABLJENA
VOZILA, MAJHNA OBRESTNA MERA
DEVIZNA KLAVZULA, GOTOVINSKI POPUST 5%

SWIFT 1,0 GL, 3 vrata polog 5.756 DEM	18.228 DEM obrok 48 × 347 DEM
SWIFT 1,3 GL, 3 vrata polog 6.254 DEM	19.804 DEM obrok 48 × 377 DEM
SAMURAI, mehka streha polog 7.779 DEM	24.643 DEM obrok 48 × 469 DEM
SAMURAI, trda streha polog 7.839 DEM	24.829 DEM obrok 48 × 472 DEM
VITARA, 3 vrata polog 10.916 DEM	34.568 DEM obrok 48 × 657 DEM
VITARA, 5 vrat polog 12.901 DEM	40.854 DEM obrok 48 × 777 DEM

NOVI MODELJ: STYLE, MINT, SKAY, BARJAN

KREDITE VAM UREDIMO V 1 DNEVU

DELOVNI ČAS: od 8. do 12. in od 13. do 16.30,
ob sobotah: od 8. do 12. ure.

Interclass d.o.o.

Ob Dolenjski železnici 78
61000 Ljubljana
tel.: (061) 12-74-687
te.: fax: (061) 12-74-689

Delovni čas:
od 8. do 12. ure in
od 14. do 18. ure.
Sobota:
od 8. do 12. ure.

• PRODAJA NOVIH IN RABLJENIH VOZIL

• POSREDNIŠKA PRODAJA • STALNO NA ZALOGI
LADA SAMARA IN LADA KARAVAN • SODNE CE-
NITVE VOZIL • POSREDOVANJE IN SVETOVANJE
PRI POŠKODBAH NA VOZILU

UGODNI POSOJILNI POGOJI – MOŽNOST PRO-
DAJE NA LEASING.

Aktualni problemi gozdarstva in lovstva

Nekateri že sprejeti zakoni (o varstvu okolja, o gozdovih) in nekateri, katerih sprejem se pripravlja, nas opozarjajo na zanemarjanje sodobnih pogledov na **temeljna vprašanja**, ki se nanašajo na gozdarstvo in lovstvo.

Iz pravno sistemskega vidika bi moral biti sprejet najprej zakon o **varstvu narave**, ki bi postavil generalna pravila za celotno naravo (**krovni zakon**), temu pa bi morali slediti področni zakoni. Zakon o varstvu okolja izhaja pretežno iz antropocentrične in ekonomske teorije, preveč zanemarija ekocentrične poglede in kot tak ne predstavlja krovnega zakona, čeprav so predlagatelji to na ves glas zatrjevali. Če ni krovnega zakona, ni zagotovljen enovit pravni sistem, parcialno reševanje posameznih področij (gozdovi, okolje, vode, zrak, kmetijstvo, hrup, varstvo tal itd.) pa neredko pripelje do **neskladnih in neučinkovitih rešitev**.

Končno morajo zakoni s področja varstva narave slediti **spoznanjem bioloških in tehniških znanosti**, pravo mora tako postati racionalno, biti odraz sodobnih spoznanj. Ni mogoče vztrajati na tradicionalnih rešitvah iz preteklega stoletja, ki jih nekateri ponujajo, saj je sodobna pravna in

Uvodne referate na posvetovanju v Gornji Radgoni so imeli (z desne): prof. dr. Janez Šinkovec, prof. dr. Iztok Winkler in inž. Iztok Ožbolt.

biološko-tehniška misel to že prešla, zlasti pa nas opozarjajo na to tudi mednarodni akti s tega področja.

Varstvo narave poudarja nekatera **načela**, zlasti načela vzročnosti, preprečitve, kooptacije in skupnih bremen celotne družbe za zagotavljanje življenjske podlage živemu svetu. Ta načela nekateri sodobni zakoni izpeljujejo na različne načine, nekateri navajajo še podrobnejše. Cilji so predvsem: varstvo narave in krajine, kar pomeni zlasti varovanje, nego in razvoj; zagotavljanje sposobnosti delovanja in obstoja naravnih dobrin; omejena in smotrna raba naravnih dobrin; varovanje rastlinskega in živalskega sveta ter zagotavljanje ravnovesja v naravi; varovati pestrost, lepoto in posebnosti narave in krajine; zagotoviti človeku obstoj njegovih življenjskih podlag in zato preprečevati oškodovanje vseh naravnih dobrin.

Očitno je, da so v ospredju **splošni (javni) interesi**, katerim se morajo podrežati vsi subjekti. Noben subjekt, ki deluje na področju narave, ne more v ospredje postavljati **dobričkonosnosti**: ta je omejena s splošnim interesom. Ob takih, kratko predstavljanih izhodiščih se na področju gozdarstva in lovstva srečujemo

z nekaterimi načelnimi vprašanji, ki so v obstoječih in pripravljanih zakonih slabo zastavljena in na katera mora stroka opozoriti.

LASTNINSKA RAZMERJA

Splošno o lastninski pravici

Tradicionalno je bilo pojmovanje lastnine kot neodtujljive in absolutne pravice. Ta pojmovanja so že preživela. Država lahko v mejah ustavnih določb lastnikom stvari nalaga, da nekaj stori, dopustijo ali opustijo, vedno pa le v skladu s ciljem, ki je splošno sprejet – varovanje določenih dobrin in vrednot. Zato zakoni določajo omejitve lastninske pravice glede na **naravo in namen stvari** (dobrin). V zvezi s tem so opredeljena pravila o pridobitvi, izgubi, rabi in razpolaganju, kar vse se povezuje z zagotovitvijo **socialne funkcije lastnine**.

Izhodišče za reševanje opisanih teženj ne more biti enotno za vse stvari. Ni lastnine v abstraktni obliki, taki, ki bi zajela vse stvari (od stanovanja do gozda itn.). **Vsebina lastninske pravice** se spreminja v ekonomskem in pravnem pogledu. Že zemlja ima različen

pomen (mestna parcela, gozd, industrijska cona, naravni park itn.), ob tem pa se oblikujejo tudi različni pravni režimi v ravnanju z nepremičninami.

Socialna funkcija lastnine je pogojena z možnostmi rabe dobrine, ta pa se spreminja s spremembami zgodovinskih okoliščin, z drugačnimi pogledi na (ne)varnosti dobrin, skladno s spoznanji bioloških in drugih znanosti. Ker se posega v lastninsko pravico, določeno z ustavo, se njena vsebina lahko določa **le z zakonom** (ne z uredbami, navodili in pravilniki). Le z zakonom določeni ukrepi se lahko uveljavljajo v prostorskih načrtih. Ob tem velja poudariti, da državna intervencija ni dana enkrat za vselej kot splošna norma. Gre za abstraktne norme, ki pa se spreminjajo v času in prostoru. Vse to pomeni, da je v precejšnji meri opuščena **tradicionalna klasifikacija dobrin**, uvažajo se nove, ne le ekonomske, temveč in zlasti tudi socialne, kulturne, umetniške in ekološke. Obstaja toliko pravnih oblik lastnine, kolikor je vrst materialnih dobrin, ki so predmet lastninske pravice; gre za specifično lastnino stavb, kmetijskih zemljišč, gozdov, vode, industrije, bančništva, intelektualne storitve itn. Brez analitičnega pristopa do stvari gle-

OKTOBER				
	SV	SZ	LV	LZ
1. So	06.00	17.43	01.29	15.28
2. Ne	06.01	17.41	02.38	15.58
3. Po	06.02	17.39	03.51	16.28
4. To	06.04	17.37	05.05	16.59
5. Sr	06.05	17.35	06.21	17.32
6. Če	06.06	17.33	07.39	18.09
7. Pe	06.07	17.32	08.56	18.52
8. So	06.09	17.30	10.09	19.42
9. Ne	06.10	17.28	11.16	20.39
10. Po	06.11	17.26	12.14	21.41
11. To	06.13	17.24	13.03	22.47
12. Sr	06.14	17.22	13.44	23.54
13. Če	06.15	17.20	14.18	—
14. Pe	06.17	17.19	14.48	01.00
15. So	06.18	17.17	15.15	02.06
16. Ne	06.19	17.15	15.41	03.10
17. Po	06.21	17.13	16.06	04.12
18. To	06.22	17.11	16.32	05.15
19. Sr	06.23	17.10	17.00	06.15
20. Če	06.25	17.08	17.31	07.16
21. Pe	06.26	17.06	18.05	08.14
22. So	06.28	17.04	18.44	09.11
23. Ne	06.29	17.03	19.28	10.04
24. Po	06.30	17.01	20.17	10.53
25. To	06.32	16.59	21.12	11.37
26. Sr	06.33	16.58	22.10	12.17
27. Če	06.35	16.56	23.13	12.52
28. Pe	06.36	16.54	—	13.25
29. So	06.38	16.53	00.18	13.55
30. Ne	06.39	16.51	01.27	14.24
31. Po	06.40	16.50	02.38	14.54

PREDNOST VAROVANJU, NE PA EKONOMIČNOSTI IN FAVORIZIRANJU LASTNINE

12. posvetovanje Skupnosti za lovstvo in ribištvo Slovenije v Gornji Radgoni

Letošnje strokovno posvetovanje, ki ga je v okviru 32. Kmetijsko-živilskega sejma v Gornji Radgoni pripravila Skupnost za lovstvo in ribištvo Slovenije, je minilo v znamenju različnih pogledov na prihajajočo novo lovsko zakonodajo. Pravzaprav so udeleženci veliko govorili o aktualnih problemih gozdarstva in lovstva v luči nove zakonodaje in evropskih norm na področju varstva narave. Vendar pa se zdi, da so prišla v ospredje prav aktualna vprašanja prihodnjih zakonskih rešitev na področju lovstva. Resnici na ljubo je treba zapisati, da je posvetovanje marsikaterega udeleženca razočaralo, saj so nekateri pričakovali več konkretnih pogledov in ponujenih praktičnih rešitev. Teh pa je bilo malo, obenem pa tudi veliko ponavljanja znanih reči in celo nekaj teoretično zgrešenih trditev, ki so odraz nepoznavanja temeljnih problemov, smo slišali. Kljub temu je bilo posvetovanje dobrodošlo, dobro obiskano in tudi medijsko očitno dovolj izzivalno, saj je dnevi tisk priobčil več člankov in poročil, posvetovanje pa je odmevalo tudi v lokalnem in regionalnem radijskem programu. Že zato je bilo koristno priti v Gornjo Radgono, saj je bilo naposled slovensko lovstvo posredno deležno velike pozornosti javnosti, ki mu sicer ni ravno naklonjena. Koristnih razprav, zlasti uvodnih referatov, ni manjkalo. Prav zaradi njih je posvetovanje uspelo in je le prispevalo k prizadevanjem za celovit pristop k pripravi na novo lovsko zakonodajo na Slovenskem. Do te očitno ni daleč, je pa zelo dobrodošlo razmišljanje strokovnjakov, naj bi delali premišljeno in strokovno in da naj bi k pripravi pritegnili strokovne ustanove. Prevladajo naj strokovne rešitve pred interesi dnevne politike. Če bo temu res tako, potem je posvetovanje toliko bolj uspelo in prav v tem je njegov največji prispevek k uveljavljanju sodobnih pravnih in ekoloških načel, ki naj v pomanjkanju primernega krovnega zakona o varstvu narave vsaj v posameznih področnih zakonih (torej tudi v novem zakonu o lovstvu) prevladajo nad ekonomičnostjo in trenutnim pretiranim poudarjanjem lastnine. Sprejeti zakon o varstvu okolja ni tisto, kar smo hoteli in pričakovali, saj je preveč usmerjen na človeka, na njegove koristi, je egocentričen in daje prednost ekonomskim kategorijam, ne pa celovitemu varovanju narave in naravnega okolja.

Na posvetovanju je imel uvodni referat **prof. dr. Janez Šinkovec**, ki je spregovoril o več pravnih vprašanjih. (Njegov referat objavljamo – op. ur.)

O posebnostih lastništva gozdov pa je v drugem referatu govoril **prof. dr. Iztok Winkler**, ki je med drugim poudaril, da pri večnamenski uporabi gozdov ne morejo biti v ospredju klasični pridobitniški interesi. V prihodnjem zakonu o lovstvu naj po njegovem dobi prednost naravovarstvena funkcija pred

lastnino in iskanjem ekonomskih koristi. Za zdaj je naravovarstvena funkcija podrejena (bolj kot to usmerjenost – op. p.) lastnini. Gozd pa je poleg formalnega lastnika (zasebnika, posestnika) tudi last drugih, saj dobivajo vsi gozdovi značaj splošne dobrine, kar naj se odraža tudi v zakonskih določilih. O aktualnih problemih gozdarstva in lovstva je na posvetovanju spregovoril **dipl. inž. Iztok Ožbolt** iz Zavoda za gozdove Slovenije. Na kratko: strokovno bogato in argumentirano je predstavil nadvse aktualna vprašanja, ki so pomembna zlasti za boljše razumevanje prave vloge lovške organizacije v novih razmerah. Naj bo komu povšeči ali ne, njegov kratek referat bi kazalo dvakrat prebrati, predvsem kar zadeva poudarjeno skrb za poglobljeno ekološko znanje, ki ga v lovstvu (in še kje drugje, ne samo v lovstvu – op. p.) manjka! Da bomo visoko stopnjo ohranjenosti narave v Sloveniji vsaj ohranili, je dolžnost vseh, ki se znanstveno, poklicno ali kako drugače udeležujejo pri varstvu narave. Vse tovrstno delovanje je treba usmeriti v intenzivno izobraževanje javnosti, varstvo narave pa mora biti vključeno v programe izobraževanja vseh strokovnih profilov. Iztok Ožbolt je posebej poudaril, da je vprašanje odgovornosti slovenske javnosti, ali bo naravovarstveno naravnost veljavnega lovskega zakona mogoče dopolniti s širšo vgraditvijo načel varstva narave, ki so rezultat novih spoznanj v svetu in pri nas. Gozdarstvo in lovstvo se zavedata potrebnosti ekološkega ravnanja pri varstvu živalskega sveta in okolja (morda še najbolj prav okolja – op. p.). O vseh teh problemih naj odloča stroka, soočenje strokovnih in laičnih pogledov se po njegovem mnenju zdaj večkrat zaobide s pravicami, ki izhajajo iz lastnine, ekonomskimi učinki dejavnosti in pravico državljana, da v državi Sloveniji svobodno živi in zadovoljuje svoje potrebe. S svojim znanjem posamezniki pretiravajo, ocenjujejo ga dovolj poglobljeno, da lahko z njim oporekajo delu mednarodno priznanih strokovnjakov s področja lovstva. V lovskih vrstah primanjkuje ljudi s poglobljenim ekološkim znanjem. Čeprav se bomo pri tej oceni po vsej verjetnosti nekoliko razšli in mislili vsak svoje (kar je lahko dobro, saj prav različnost bogati in vzpodbuja k razmišljanju – op. p.), mu je treba pritrditi, čeprav se v lovstvu že dalj časa (vsaj deklarativno, če že v vsakdanji praksi ne – op. p.) zavzemamo za ekološko in naravovarstveno usmerjenost. Zanj pa nujno potrebujemo bogato strokovno znanje, če to želimo ali ne.

Predsednik LZS **mag. Franc Avberšek** se je na posvetovanju zavzel za ekološko zaokrožena lovišča. Dejal je, da LZS odločno nasprotuje drobljenju lovišč in spreminjanju njihovih mej, ne podpira pa tudi majhnih zasebnih lovišč, v katerih ni mogoče sonaravno gospodariti. Zaradi lovskega zakona po mnenju LZS ni treba hiteti, treba pa je vse dobro premisliti in sprejeti dobre zakonske rešitve. K novi lovski zakonodaji lahko z znanjem in strpnostjo veliko prispevajo tudi lovci. Koncesije za lovišča naj bi dajali za nedoločen čas! O nekaterih drugih pogledih in vidikih gornjeradgonskega posvetovanja pa bomo v Lovcu še pisali, saj gre za teme, ki so vredne poglobljenega pristopa in jih je treba celovito predstaviti lovski, pa tudi drugi javnosti.

Marian Toš

de na njihovo naravo in namen ni mogoče sprejeti ustreznih rešitev v zakonih. V zakonodaji so posebej opredeljene stvari, ki neposredno ali posredno zadevajo **javni interes**. Skladno s tem so opredeljene nove omejitve lastniške pravice, ki upoštevajo potrebe socialnega reda namesto prejšnje ureditve, ki je državljanu dajala svobodo ravnanja s stvarmi skladno z njegovim lastnim namenom. Socialni smisel lastnine je tako prodrl v pravo. S tem pa daje državi večje možnosti poseganja v te kategorije in sploh v ekonomijo.

Glede določanja **ekološke vsebine lastniške pravice** velja opozoriti, da ta lastnina

obsega naravo z njenimi snovi, močmi, povezavami, spremembami in zakonitostmi, ki **rabijo** z ene strani kot življenjska podlaga vsem živim bitjem in so z druge strani tudi same del teh stvari, kot so živali in rastline. **Pojem narave** obsega biosfero, kot elemente okolja štejem gospodarjenje z naravo, naravne dobrine, in varstvo krajine. **Temeljni cilj** je ravnanje človeka, ki omogoča ohranitev njegovih življenjskih osnov in njegovih možnosti za počitek in rekreacijo. **Oblike varovanja** so – varovati, negovati in razvijati. Kot cilji so tudi opredeljeni: obdržati čim več površin nezazidanih; varovati naravne dobrine in nji-

hove sposobnosti za obstoj, smotrna raba dobrin, zlasti omejevanje, če gre za redke dobrine. Posebno varovanje velja dobrinam, ki so ogrožene (izumrtje živalskih in rastlinskih vrst); rodnost zemlje; krajinskemu videzu; vegetaciji, posebno prosto živečemu rastlinskemu in živalskemu svetu; vodi, zraku, miru, podnebu in pogojem za rekreacijo. Naštetih dobrin ni mogoče vedno varovati izolirano, in sicer zaradi **nujne naravne medsebojne odvisnosti in povezanosti**. V skladu z opredeljenimi cilji država določa v zakonih zapovedi in prepovedi, ki nalagajo subjektom, da nekaj storijo, dopustijo ali opustijo. Take ob-

veznosti so lahko veljavne za vse, lahko pa tudi samo za določena, posebej varovana območja, za posamezne vrste rastlinskega in živalskega sveta in podobno. Strog režim se uveljavlja pri zraku in vodi (emisije); poseben režim je lahko namenjen varstvu tal (umetna gnojila, škropiva, sredstva zoper škodljivce in podobno) zaradi preprečevanja kemizacije in onesnaževanja (kontaminacije); poseben režim velja za gozdove zaradi njihove večnamenske funkcije. Državni ukrepi omejujejo avtonomijo osebkov, to pa je možno le ob splošnem interesu in prepovedi diskriminacije. S tem smo v bistvu predstavili

tudi ustavno določbo iz 67. člena, ki opredeljuje tak način pridobivanja in uživanja lastnine, da je zagotovljena njena gospodarska, socialna in ekološka funkcija.

Posebnost lastnine kot premoženja v gozdarstvu in lovstvu

Pri organizacijah govorimo o lastnini (premoženju) kot **skupnosti stvari in pravic**, skupnost (pravna oseba) uživa varstvo. Če pravna oseba kot celota ne bi uživala varstva, temveč bi lahko uveljavljala le pravice iz posameznih stvari in pravic, bi bila prizadeta organska enotnost pravne osebe, ta bi bila razbita v posamezne pravne položaje. Vrednost pravne osebe obstaja iz povezanosti stvari, kar omogoča pridobivanje dobička, ne pa posamezna stvar ali pravica. Le z enotnostjo (skupnosti stvari in pravic) je pravni osebi zagotovljen obstoj (**eksistenca**), ta pa je konstitutivni element lastnine. Zahteva se določena **organiziranost**. Le kar obstaja določen čas in deluje z visoko stopnjo verjetnosti glede na razmere, predstavlja podjetniško lastnino (lastnino organizacije), kljub stalno prisotnim rizikom.

Pravno pojmovanje skupnosti stvari in pravic ne ustreza pravilni opredelitvi vrednosti podjetja (organizacije). Kot **substanco** ne moremo šteti le stvari in pravic, ki se izkazujejo v bilanci. V gozdarstvu in lovstvu so posebni elementi **naravne danosti**, redke rastlinske in živalske vrste, krajinski

vidik. Za pravo vrednost je treba upoštevati še **nematerialne dobrine**, kot so: organizacija, poslovni partnerji, tajnosti, ustreznost ekoloških ukrepov itn.

Zato so sporne rešitve, če se pravni osebi ne prizna nujnost skupnosti stvari in pravic, ker le kot take lahko delujejo v celoti. Ni mogoče uveljavljati posebnih ekoloških zahtev, če ni možno upravljanje z vsemi naravnimi dobrinami.

Pri gozdarjih in lovcih pa tudi ni mogoče govoriti o **racionalni skupnosti stvari in pravic**, če se upravljanje ne razteza na celotnem ekološkem sistemu, ki ga predstavlja **zaokrožen del narave** (gorovje, vodotočje ipd.). Ekološke temeljne funkcije o zagotavljanju ravnovesja v naravi ni možno uresničevati na ožjem območju.

frastrukturo) je potrebna drugačna ureditev pravic zakupnika glede investiranja; skladno s tem podaljšanje **časa zakupnega razmerja**; možnosti zakupnika, da se prilagaja spreminjajočim se tržnim pogojem; možnost arbitražnega in sodnega odločanja. Varstvo narave je prispevalo sprejem posebnih obveznosti in s tem tudi **možnosti državne kontrole** glede nesmotrne in ekološko škodljive uporabe zemljišč. Uveljavlja se **kompleksno oddajanje zemljišč**, kar naj zagotovi prostorsko in gospodarsko zaokrožen del ekološkega sistema, ki preprečuje neustrezno delitev in slabo gospodarjenje ter omogoča uresničevanje ekološke zahteve po zagotavljanju ravnovesja v naravi.

Očitno je, da se *pri nas uve-*

– *upravljalске pravice na določenih območjih je treba usmeriti za varovanje naravnih dobrin kot kompleksnih pojavov, kar vsebuje skrb za zagotavljanje ravnovesja v naravi celotnega rastlinskega in živalskega sveta; (vsebinska lastninskih upravičenj);*

– *preprečiti je treba delitev upravljalških pravic gozdarjev in lovcev na ožja, ne celovita območja, ki ne predstavljajo ustreznih ekoloških celot, sicer bo onemogočeno doseganje splošnega interesa varovanja naravnih dobrin;*

– *stvarne (lastninske, zakupne in druge pravice) je treba glede na kapitalsko intenzivno gospodarjenje uveljavljati kot dolgotrajna razmerja ter opredeliti odpovedne razloge z vi-*

Foto: V. Suligač

Steklina na območju Slovenije

Od 1. do 31. avgusta 1994 je bilo z območja 35 občin v naši državi laboratorijsko preiskanih na steklino 146 živali, in sicer: 89 lisic, 15 psov, 15 mačk, 2 kuni, 8 jazbecov, 11 srnjadi, 1 dihur, 1 nutrija, 2 ovci in 1 govedo.

Odsek za virologijo Veterinarske fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri 47 živalih z območja 21 občin, in sicer: Brežice (1), Cerknica (2), Črnomelj (2), Grosuplje (3), Idrija (4 in 2 jazbeca), Jesenice (2 in 1 kuna), Kamnik (8), Kočevje (1), Koper (4), Kranj (8), Ljubljana Moste-Polje (1), Ljubljana Vič-Rudnik (1), Logatec (1), Metlika (2), Nova Gorica (1), Postojna (1), Ptuj (1), Radovljica (1), Škofja Loka (1) in Vrhnika (2).

Ljubljana 2. 9. 1994

dr. Armin Tomašič,
dr. vet. med.

Republiški veterinarski inšpektor

Zakupna razmerja

V gozdarstvu in lovstvu se pričakuje urejanje razmerij na temelju zakupa. V ZRN so se lotili novega razreševanja zakupa kmetijskih in gozdnih zemljišč (1985), spremenili pa so tudi državlanski zakonik (BGB), in sicer v letu 1986 (585. do 597. člen). **Novo pravno reguliranje** je pogojeno z razvojnimi težnjami v kmetijstvu in gozdarstvu, zlasti z: naraščajočo tehnizacijo v kmetijstvu in gozdarstvu; z zamenjavo delovno intenzivnega gospodarjenja v kapitalsko intenzivno in z vse bolj zahtevnimi ekološkimi predpisi. S **kapitalsko intenzivnim gospodarjenjem** (vlaganje v strojno opremo, dolgotrajna vlaganja v zemljišča in spremljajočo in-

ljavljajo sporni pogledi na zakup, ki ne sledijo sodobnim zahtevam glede podaljševanja trajanja; glede zagotavljanja zaokroženosti in kompleksnosti področij; zagotavljanja socialne varnosti prizadetih subjektov in neopredeljenosti razveznih pogojev za taka razmerja. Gre za vsebino zakonov, ker se posega v pravice in obveznosti subjektov. To ne more biti snov pravilnikov ali vsiljevanih pogodb.

Nekaj sklepnih misli

Ob upoštevanju večnamenske funkcije gozdov, ki jih opredeljuje zakon, in v pričakovanem zakonu, ki bo urejal vprašanje lovstva, bo treba upoštevati in urediti zlasti:

dika nespoštovanja uveljavljenih splošnih interesov. Le dolgotrajna razmerja tudi omogočajo ekonomsko smotno, programirano gospodarjenje;

– ne glede na lastninsko pravico na nepremičninah je potrebno zagotoviti enoten sistem gospodarjenja na ekoloških celotah, zasebni ali podjetniški in skupinski interesi se morajo po dobičkanosti podrediti splošnemu interesu;

– gozdarstvo in lovstvo imata v svoji vsebinski opredelitvi izvajanja pravic na nepremičninah prvenstveno naravovarstveno funkcijo, temu je treba prilagoditi tudi obveznosti do družbe (davčne in druge olajšave).

Pri nas smo v **zakonu o gozdovih in zakonu o varstvu okolja** zanemarili pravno civilizacijsko načelo o sodelovanju (kooperaciji) pri varstvu narave.

Varstvo narave ni le naloga države, pa tudi ne enostranska zadeva gospodarskih subjektov in družbe, potrebno je skupno delo prizadetih moči (kooperacija). S tem je uveljavljena splošno veljavna maksima o delitvi dela in načinu vodenja v **demokraciji in pravni državi**. Za kooperacijo na področju varstva narave je značilnih nekaj posebnosti. V temelju gre za **javno nalogo** in zato država in družba ne moreta delovati ločeno. Država mora zagotavljati varnost celotni skupnosti; v ta namen ima pooblastila v ustavi, zagotovljena sredstva in tudi moč prisile. Njej gre prevladujoč položaj! Načelo kooperacije vnaša spremembe v vlogi države kot izključnega določevalca norm, uveljavljajo se posebne oblike sodelovanja, ki jo na določen način omejujejo. Pravnodržavni interesi o pravni varnosti in pravni jasnosti postavljajo temu sodelovanju meje. Vlada ZRN je npr. v poročilu o ekoloških problemih v letu 1976 poudarila, da se le »iz **skupne odgovornosti** in sodelovanja prizadetih lahko doseže harmonizacija med individualnimi svoboščinami in družbenimi zahtevami. Pravčasna udeležba družbenih dejavnikov pri oblikovanju stališč in odločitev o varstvu okolja je nujna, ne da bi bilo s tem prizadeto načelo o odgovornosti vlade. Gre za maksimo ravnanja politikov v socialni in pravni državi«.

Smisel take kooperacije je tudi v pritegnitvi **znanosti in strok** in s tem v depolitizaciji problemov. Država ne razpolaga z vsemi znanji različnih strok, zlasti ne na področju biologije in tehnike, kar pa je nujno ob številnih potrebah po standardizaciji in normiranju.

Kooperacija ali sodelovanje v sistemu zakonodaje je le smernica, ki daje subjektom določena pooblastila, ta pa so večja in obvezna v sistemu sprejemanja podzakonskih splošnih pravnih aktov (izvršilnih in upravnih predpisov) in še posebno v različnih postopkih (upravnih). V slednjih primerih je **sodelovanje različnih institucij** zakonska obveznost, pogoj za veljavnost odločitev. Subjekti se vključujejo zlasti v organe, ki odločajo o rabi prostora in s tem njegovi večnamenski uporabi. Tako se v prostoru uveljavlja **skupno**

gospodarjenje (eco-management). Z zakoni dobijo predstavniki strokovnih institucij in naravovarstvenih organizacij pravico do sodelovanja v upravnih postopkih (pregled predlaganih projektov v prostoru; prostorsko načrtovanje, načrtovanje gozdne sečnje; odstrel divjadi itn.). Posebno pomembno je sodelovanje teh subjektov pri sprejemanju podzakonskih splošnih pravnih aktov, pri izdelavi mnenj in priporočil, zlasti še pri sprejemanju standardov in normativov.

Nemški zakon o varstvu narave kot krovni zakon dosledno uveljavlja načelo kooperacije in določa subjekte, ki sodelujejo v sistemu odločanja (podjetja, skupnosti lastnikov gozdov, zemljišč, lovcev, ribičev, naravovarstvenih institucij, znanosti itn.). V bistvu so to specifične oblike »**obveznega samoupravljanja**«. Sodelovanje visokokvalificiranih znanstvenih institucij, zlasti pri velikih projektih (infrastruktura, prostorske odločitve), olajša državi oblikovanje pravnih aktov in odločitev, vprašanja se na ta način depolitizirajo, pridobijo na strokovnosti. *Presežena so različna stališča političnih strank, ki s svojim nastopanjem neredko želijo le pridobiti glasove volivcev.*

Taka kooperacija subjektov v prostoru (kmetje, gozdarji, lovci, naravovarstveniki) doseže negiranje zahteve po »edino zveličavnem« načelu o **maksimiranju dobička** in prihaja do **uravnovešenja interesov**. Zmanjšujejo se možnosti konfliktov, uveljavlja se eco-management. V ZRN so oblikovali **različne skupnosti** (za vode, kmečke, gozdne, lovske, naravovarstvene itn.). Načelo

kooperacije je v nemškem pravu podrobno obdelano.

Pri nas se namesto uveljavljenega načela kooperacije krepi vprašljiva pristojnost državne uprave, skladov in podobnih institucij, ki naj bi zmogla oblikovanje splošnih interesov ter preseganje možnosti ustvarjanja konfliktnih **situacij**. Res niso sami krivi, napake so že v zakonodaji.

NEKAJ TEMELJNIH OPREDELITEV

Z varstvom narave in krajine razumemo taka ravnanja, ki so konkretno in neposredno usmerjena k varovanju, negovanju in razvoju rastlinskega in živalskega sveta ter njihovih osnov; pestrosti, posebnosti, lepoti narave in krajine, kakor tudi posebnemu varovanju zmogljivosti naravnih dobrin. *To varstvo posredno vpliva na genetsko pestrost živalskih in rastlinskih populacij, zagotavljanje stabilnih ekosistemov kakor tudi biološko pestrost krajine.* Prava podlaga za varovanje teh dobrin je že v ustavi, obstaja pa tudi **moralna odgovornost ljudi do njihovega naravnega okolja**.

Pojem narave v pravu varstva narave obsega biosfero. Tako razumljena narava se odraža zlasti v elementih okolja, gospodarjenju z naravo, naravnih dobrinah in pokrajinah. Tla, voda, zrak so elementi okolja. **Ekosistemi** so naravna bogastva, ki so bolj ali manj razmejena v funkcionalne in skupnostne enote. To oblikuje celostno omrežje in dinamično prepletanje odnosov in vplivov med živimi in neživimi sestavi-

nami ekosistema. Ekosistemi, ki so naravni ali le malo pod vplivom človeka, so samodejni in težijo k temu, da ohranjajo ravnotežje, so časovno stabilizirani in tako ostajajo sposobni življenja. V ekosisteme, ki so pod vplivom ljudi, namesto samourejanja (samodejnosti) vstopa nujno vzpodbujanje ravnotežja z načrtovanjem del na temelju analize stanja. Te ugotovitve bioloških znanosti nas vodijo ponovno k sklepu, *da bi Slovenci morali imeti krovni zakon o varstvu narave.*

Smisel varovanja je v ohranjanju zmogljivosti narave z vsemi njenimi deli. Gre za kompleksne in medsebojno delujoče elemente narave, kot so tla, voda, zrak, podnebje, rastlinski in živalski svet. Med temi elementi potekajo številni medsebojni fizikalni, kemični in biološki vplivi. V naravi najdemo številne ekosisteme, ki vplivajo drug na drugega, pri čemer pa so dokaj neraziskana vprašanja njihove stabilnosti, odpornosti in regeneracijske sposobnosti. Nadaljnji cilj varstva narave je v ohranjanju **sposobnosti rabe naravnih dobrin**. Take naravne dobrine so zlasti tla, zrak, voda, podnebje (klima), rastlinski in živalski svet, so pa še mnogi drugi elementi, kot je npr. sončnost območij ipd. Zakonodaja iz previdnosti ne navaja taksativno naravnih dobrin, to je prepuščeno znanosti. Namesto naravnih dobrin so pogosto v rabi izrazi: *naravni resursi, naravni dejavniki, naravni elementi*. Sposobnost rabe prek ljudi pomeni ohranjanje potrebnih količin po vrsti in kraju. Pri tem ločujemo dobrine, ki se lahko obnavljajo, in druge, še posebej redke (ogrožene

Foto: C. Pogačar

vrste). Nadaljnji element je varovanje **pestrosti, posebnosti in lepote narave ter krajine**. Ti atributi bi se na prvi pogled nanašali na zunanje pojavnosti oblike, prav tako pa veljajo za rastline in živali ter druge elemente narave. Pestrost različnih naravnih dobrin in s tem njihovi fizikalni, kemični in biološki procesi v določenem prostoru in času niso le estetska vrednost, temveč so bistveni element za odpornost in obnovljivost varovanega območja. Posebnost ne pomeni le etično kategorijo v varstvu narave, temveč ima tudi materialni pomen. Posamezni sestavni deli narave in krajine so pogosto izjemnega pomena za znanost (priče preteklega obdobja), pa tudi za prilagajanje naravnega okolja na spremeniene razmere. Ob varovanju narave je bistvenega pomena **zagotavljanje trajnosti**, kar je mogoče doseči z omejevanji določenih ravnanj ljudi oziroma z zapovedanimi ravnanji, kar naj privede do trajnega obstoja naravnih dobrin in njihovih lastnosti, potrebno je dolgoročno ravnanje (programiranje in načrtovanje). Motiv varstva narave je tudi **ohranjanje** narave in krajine kot življenjske osnove, tudi gospodarske za človeštvo. Poseben problem je **raba naravnih dobrin**.

Raba je praviloma gospodarska, kot so npr. potrebe po naseljevanju, gradnja prometnic, odkop zemlje in kamenja, kmetijska in gozdarska raba itn. Intenzivnost rabe je lahko različna, lahko povzroča preveliko obremenjevanje ali celo popolno uničenje naravnih dobrin. Raba je legitimna in neredko življenjsko pomembna, vendar se mora gibati v okviru splošnega interesa. Zato je treba usklajevati in uravnotežiti različne interese (načelo kooperacije). Glede na povedano se pri varstvu narave in krajine uveljavljajo **posebna pravna pravila**, ki naj zagotovijo: ohranjanje naravnega ravnovesja, varčno rabo naravnih dobrin, ohranjanje rodnosti tal, posebno se uravnava izkopavanje rudnih bogastev, varstvo: voda, zraka, preprečevanje hrupa, podnebja, vegetacije, posebno prosto rastočih rastlin in živali, skrb za rekreacijo.

Pestrost prikazanih problemov nas ponovno vodi k že poudarjenim sklepom o nujnosti delovanja gozdarskih in lovskih organizacij na širših, ekološko zaokroženih območjih, sicer ni mogoče dosegati spoštovanja splošnih, pravkar prikazanih interesov.

Posebnost kmetijstva in gozdarstva

Zahtevana vprašanja so uveljavila v teoriji pa tudi v zakonodajni praksi **generalno kmetijsko in gozdarsko določilo**.

Med gozdarstvom ter kmetijstvom in varstvom narave obstajajo neredko *napeta razmerja*. Predpisi s področja narave omejujejo te dejavnosti, zlasti še na posebej varovanih območjih. Z druge strani pa obe panogi želita doseči čim večjo racionalizacijo in intenzivno proizvodnjo. Z uporabo umetnih gnojil, sredstev za odpravo škodljivcev, z dodajanjem različnih snovi v prehrani živali, kar vse vpliva na spremembe v naravi, ogroža pa tudi zdravje ljudi in živali. Obdelava velikih površin z mehanizacijo spreminja podobo krajine, odpravljajo se vetrobranski nasadi, kar povzroča erozijo tal, zmanjšuje možnosti za življenje poljske divjadi in podobno. Zaradi napetosti med stališči je bilo sprejeto **generalno določilo**. Z generalnim določilom naj bi razumeli pravilno, smotno kmetijsko in gozdno gospodarjenje, ki je osrednjega pomena za varstvo narave. Pravilnega in smotrnega gospodarjenja ni, če gre za tako rabo tal, s katero se škodljivo

posega v naravo in krajino. Po tem generalnem določilu naj bi šlo za ocenjevanje med različnimi obremenitvami in zahtevami, ki pa ne morejo privedi do ciljnega konflikta, saj naravi škodljivo ravnanje v skrajni posledici prizadene tudi kmetovalca in gozdarja. Če sta kmetijstvo in gozdarstvo v določenih ravnanjih omejena ali jim je določeno (stroškovno) ravnanje zaukazano, mora državna oblast to odločitev utemeljiti z vidika varstva narave, torej *splošnega interesa*. *Ustavno-pravno je omejitev lastniške pravice možna le z vidika javnega interesa*. Klavzula temelji na izhodišču, da je dolgoročno ekonomska pravilna odločitev le tista, ki spoštuje naravovarstvena pravila in da le v kratkoročnih pogledih lahko prihaja do razhajanj. Z generalnim določilom se uveljavlja pravno pravilo, da morajo subjekti ravnati s spoznanji znanosti in stroke. Zato v primeru spora odloča sodišče s pritegnitvijo izvedencev. Generalno določilo morajo spoštovati tudi lovci kot dejavniki v prizadetem prostoru.

V **Rio de Janeiru** so sprejeli Izjavo o načelih splošnega soglasja o upravljanju, varstvu in smotrnem razvoju vseh vrst gozdov. Ta mednarodni dokument je treba soočiti z realnim dogajanjem v Sloveniji oziro-

ma z nekaterimi težnjami. Naj poudarimo nekaj bistvenih ugotovitev: gozdovi so osnova za kompleksne in edinstvene ekološke procese, za njihovo sedanje in potencialno zmogljivost za ohranitev virov; načelo prepovedi škodovanja drugemu (preveliki negativni učinki ipd.); države imajo neomejeno in neodtujljivo pravico do uporabe, upravljanja in razvijanja gozdov skladno z razvojnimi potrebami, izraženimi v načrtih; v upravljanju gozdov je treba uveljaviti načelo kooperacije (interesne veje, lokalne skupnosti, domači ljudje, industrija, delovna sila, nevladne organizacije; uvajanje nacionalnega in mednarodnega načrtovanja); zagotavljanje finančnih virov itn.

Posebej je poudarjena še vloga gozdov glede na podnebne razmere (ozonski plašč) in je dana zahteva po širitvi gozdov. Izjava tudi poudarja potrebo po urejanju potreb glede gozdnih proizvodov in storitev, kot so les in lesni proizvodi, voda, hrana, krma, zdravila, gorivo, zavetje, zaposlitev, rekreacija, bivališče za divje živali, raznolikost pokrajine, vodni rezervoarji itd. *Izjava zavezuje tudi lovce kot dejavnike v gozdovih*.

Glede lovcev in gozdarjev se v naših razmerah pojavljajo zlasti naslednji problemi: *kompleksnost področij, trajnost razmerij, programiranje in načrtovanje, uveljavljanje splošnega interesa z državno intervencijo* (zapovednimi in prepovednimi normami in stimulativnimi – davčne olajšave, večje kreditne možnosti ipd.).

Lovstvo

Lovstvo je treba natančneje opredeliti, zlasti s pojmom **lovske pravice**, ki pa ne pomeni le izvajanje lova, pač pa tudi gojitev. **Gojitev** mora imeti namen zagotavljanja ravnovesja v naravi, ohranjanje naravnih in kulturnih razmerij v okolju, zagotavljanje pestrosti vrst divjadi in njenega zdravja, pa tudi nega in varovanje njenih življenjskih podlag. **Lovstvo je torej treba v večji meri opredeliti kot naravovarstveno dejavnost**, obveznosti se ne nanašajo le na divjad, temveč na vso življenjsko podlago divjadi. **Prisvajanje divjadi obsega tudi obveznosti do obolele, ranjene, poškodovane divjadi, zarodkov, jajc itn.**

Bistvena novost v zakonu bi morala biti v poudarku **na gojitvi in skrbi lovcev za življenjsko podlago divjadi**, torej tudi zagotavljanje ekološkega ravnovesja; ne gre več le za skrb

Foto: J. Mihaljevič

temveč za celotno živalstvo in rastlinstvo. Seveda pa te obveznosti ni mogoče izključno prevaliti le na lovce, temveč na vse, ki delujejo v danem prostoru (*lastniki, gozdarji, rekreativci*). Skladno s tem bo treba vnašati nekatera pravila tudi na druga pravna področja (*transport, avtomobilizem, varstvo rastlin, kemizacija tal* ipd.). V sodobnih lovskih zakonodajah je izrecno opredeljeno **lovišče kot širši prostor, ki omogoča ekološko funkcijo** lovcev. Zlasti se na tem področju širijo **opredelitve lovskih območij**; novela nemškega lovskega zakona uvaja arondacije in druge ukrepe, ki so podobni znanim agrarnim operacijam. Glede **zakupa (koncesij)** se uveljavlja trajnost razmerij, določeni pa morajo biti subjekti – to so lastniške skupnosti in lovske organizacije. Pri nas smo opustili opredeljevanje skupnosti, kar je že bilo poudarjeno. *Kdo bodo tedaj subjekti sklepanja zakupnih (koncesijskih razmerij)?* V zakonu bi morali opredeliti vsebino ta-

kega razmerja (dogovori o lovskih poteh, postavljanju prež, mrhovišč, zaprtih con, strelišč, zakopavanje poginulih živali ipd.). Usmeriti bi se bilo treba zlasti na generalne opredelitve o nujnih in potrebnih posegih, ki omogočajo omejevanje zakupodajalca. Ker je slovenski prostor majhen, je **določanje lovskih območij in lovišč** stvar države, to je republike, saj je le tako mogoče zagotoviti uresničevanje ekoloških nalog lovcev. Prepustitev teh vprašanj občinam, ki bodo nadvse številne, bi onemogočilo izvajanje splošnega (nacionalnega) interesa varstva narave. Varovanje živalskega in rastlinskega sveta je vendar v splošnem interesu! **Preprečevanje škode** od divjadi ne more bremeniti le lovcev. Če lastnik zemljišča ne uporabi ponujenih varovalnih sredstev, ne bi smel zahtevati odškodnine, saj sam ni ničesar storil za varstvo narave, **gre za obvezno sodelovalno dolžnost**. Ni mogoče lovцем le nalogati bremen, zlasti ne, če se njihova organizacija v večji meri

preusmeri v naravovarstveno dejavnost. **Oblikovanje odškodninskega sklada na ravni republike bi bila smotrna rešitev.**

Na področju varstva narave, skladno s tem tudi lova, je treba uveljaviti znanost in stroko. Nujno je treba razmišljati o ustanovitvi **lovskega instituta**. S tem se povezuje tudi vzpostavitev sodobnega **informacijskega sistema**, saj brez tega ni mogoče sprejemati globalnih odločitev.

Tako kot je na področju kmetijstva in gozdarstva uveljavljena generalna klavzula, je kot lovsko generalno klavzulo treba upoštevati **načelo pravičnosti**. Lovsko pravičnost je Mednarodna konferenca o lovu leta 1974 opredelila s petimi temeljnimi pravili: *varovanje divjadi kot človeku bližnje naravne stvaritve; živali varovati pred nepotrebnim trpljenjem; pustiti divjadi možnosti v okviru namena lova; viteško obnašanje do solovcev in lovišča ter lovsko organizacijo urejati skladno s splošnimi pravili in obveznostmi, ki zagotavljajo disciplino in nadzor*. V sodob-

nih zakonodajah je načelo lovske pravičnosti dopolnjeno zlasti s pravili: *poostreni lovski izpiti zlasti z razširjanjem znanj o varstvu narave; natančnejše opredeljevanje hujših in ponaevljajočih kršitev lovske pravičnosti, kar je tudi temelj za odvzem lovskega dovoljenja; poostrene zahteve pri lovu in gojitvi ogroženih živalskih vrst; širjenje pristojnosti lovskih inšpektorjev; posebna pravila o ravnanju z obstreljeno in bolno divjadjo; določanje obveznega iskanja z izšolanimi psi krvosledci; prehranjevanje divjadi, ko ta zaide v hujšo stisko; omejevanje nočnega lova in določanje lovnihi sredstev; posebna pravila o streljanju na plavajoče race, sedeče zajce, fazana, ki ne leti ipd.*

V sestavku smo opozorili na nekatera aktualna vprašanja lovstva in gozdarstva z željo, da bi dosegli uveljavljanje varstva narave v splošnem interesu. Tematika pa je seveda še dosti širša.

prof. dr. Janez Šinkovec

P.S.: Spisek uporabljenih virov je na voljo pri avtorju – op. ur.

Aktivno varstvo narave v gojitvenih loviščih in vodah

Odras razvoja

Pred 45 leti je slovenska vlada ustanovila gojitvena lovišča s poklicnimi lovci na eni desetini vsega naravnega prostora v Republiki Sloveniji ter izločila delež ribolovnih voda, s katerimi upravlja Zavod za ribištvo Ljubljana. Lovišča so razporejena od Goriškega na vzhodu do alpskega prostora na severu in do visokega krasa na zahodu ter na jugu do reke Kolpe. To so najbolje ohranjeni habitatni in najbogatejši ekološki sistemi z najbolj značilnimi slovenskimi krajinami do pragozdnih rezervatov. Njihova velika prednost je v velikih površinah in tudi v dokaj zaokroženih ekoloških enotah ne glede na upravne in druge meje. Vsebinska dela gojitvenih lovišč in Zavoda za ribištvo se je od ustanovitve pred skoraj pol stoletjem pa do danes močno

preoblikovala, saj se je spreminjala v skladu z družbenimi spremembami in z razvojem stroke na teh dveh področjih. Analiza razvoja gojitvenih lovišč in Zavoda za ribištvo pokaže, da so se članice sedanje **Skupnosti organizacij za lovstvo in ribištvo Slovenije** preoblikovale iz organizacij, ki so v začetku skrbele le za varstvo in za lov divjadi ter rib, v naravovarstvene organizacije, ki aktivno varujejo naravno okolje in so hrbtenica obsežnega in razvejanega delovanja v zaupanem varstvenem okolju (gojitvenem lovišču, ki ga upravljajo). Ob tem naj navedemo samo nekatere aktivnosti, ki so dvignile slovensko lovstvo in ribištvo skupaj z delom Lovske zveze Slovenije in Ribiške zveze Slovenije, da sta danes ti dve dejavnosti v svetovnem merilu na zavidljivi strokovni višini.

– Že pred štirimi desetletji je

stekla v gojitvenih loviščih prva raziskovalna naloga o biologiji srnjadi, kar je bil začetek sodelovanja raziskovalnih organizacij s temi lovišči. Večina opravljenih raziskav v celotnem obdobju s področja ekologije divjadi je bilo opravljenih v teh loviščih z nepogrešljivimi lovci in vodji lovišč, ki so raziskovalcem posredovali vse potrebne informacije o prostoru in divjadi. Zahtevne strokovne in raziskovalne naloge pa opravljajo lovišča tudi sama.

– Večina terenskega dela izobraževanja v šolah vseh stopenj je bilo opravljenega v teh loviščih; seveda da programe s področja živalskega sveta in varstva narave.

– V gojitvenih loviščih se je za naše potrebe izoblikovala in razvijala kontrolna metoda za ugotavljanje odnosov med divjadjo in okoljem.

– Izločanje prednostnih površin za divjad se je začelo in

v večjem deležu tudi opravilo le na območju teh lovišč.

– Gojitvene smernice za divjad so bile izdelane predvsem na podlagi analiz varstva, gojitve in odstrela divjadi v gojitvenih loviščih. Že zdavnaj pred tem pa je bila v GL Medved Kočevje uvedena struktura odstrela po težah oziroma po starosti za medvede.

– Ob novih spoznanjih o vlogi mesojedih vrst divjadi so posebno skrbno obravnavali velike zveri – volka, medveda in risa. Sami so popolnoma zaščitili volka in leta 1973 na Kočevskem naselili rise.

– Vzorce (stalna spremljava) za analizo prehrane rastlinojede divjadi za Gozdarski inštitut so odvezemali pretežno na območju gojitvenih lovišč.

– Migracijsko spremljanje jelenjadi s pomočjo telemetrije v snežniškem masivu (GL Jelen).

– V teh loviščih vodijo siste-

matična opazovanja (monitoring) za vse velike zveri (medved, ris, volk). Sedaj potekajo uspešni mednarodni raziskovalni projekti s pomočjo telemetrije označenih medvedov na Ljubljanskem vrhu in risov na Kočevskem.

– Popolna zaščita velikega petelina in volka je v teh loviščih veljala že pred izdanimi akti državnih organov o zavarovanju teh vrst (Medved 1970, Jelen-Snežnik 1978, drugi 1982)

– Ponovne naselitve kozorogov in svizcev (TNP in Zavod Kozorog-Kamnik)

– Zavod za ribištvo Ljubljana je s svojim raziskovalnim delom ter z vodenjem ribiškega katastra zgradil strokovno osnovo za ribiško gojitveno načrtovanje za vse ribolovne vode v Republiki Sloveniji. Informacije iz ribiškega katastra pa pogosto potrebujejo številne organizacije, zavodi ter državni organi.

– Zavod za ribištvo Ljubljana opravlja številne raziskave o našem avtohtonem vodnem življu, na primer o soški postrvi, raku jelševcu...

Že desetletja uspešno vzreja lipana za vlaganja v naše ribolovne vode ter za izvoz (prva uspešna umetna vzreja v Evropi).

– Še bi lahko naštevali, ... (Glej posebno poročilo od smiselnosti in utemeljenosti GL v Sloveniji za vlado RS).

S takim delom se je izoblikovalo strogo in pravilno stališče, **da morajo biti profesionalne lovske organizacije – gojitvena lovišča – nosilci najzahtevnejših strokovnih nalog s področja lovstva in Zavod za ribištvo za področje ribištva v državi.** Opravljeno je že obsežno strokovno delo na področju lovstva, ribištva in predvsem varstva okolja, za kar pa država nikoli ni primaknila potrebnega deleža, pač pa komaj kaj.

Kdor se poklicno ukvarja z lovstvom in ribištvom, ve, da to ni donosno, saj je kar nekaj slovenskih pogovorov o tem, vendar sedaj ne gre več le za lov in za ribolov, gre za mnogo več: za pomembne naloge javnega značaja. Zato so bili vodje lovišč in zavoda pogosto v stiskah in odgovorni do svojih sodelavcev ter do družbe za finančne učinke in sočasno seveda tudi za strokovnost dela. Iskali so rešitve za povečanje dohodka:

– s farmsko vzrejo fazanov, kasneje še rac mlakaric in poljskih jerebic

– gradili so obore za divje prašiče, damjake, muflone

– naseljevali so tudi neavtohtone vrste divjadi zaradi večje-

ga finančnega učinka od lovnega turizma

– vzreja konzumnih rib v Zavodu za ribištvo

– lovni turizem za domače in predvsem tuje lovske goste... Intenzivna umetna vzreja divjadi in rib je bila pogoj za povečanje turistične ponudbe v teh loviščih, kar pa ni bilo vedno sprejeto z razumevanjem. Vsa minula desetletja so se trudili za preživetje...

Nove naloge gojitvenih lovišč so v aktivnem varstvu narave

Lovstvo in ribištvo je v preteklosti, še vedno, in bo tudi v prihodnje vedno pozorno opazovala politična, strokovna in tudi najširša javnost. Ob tem se pogosto ne razlikujejo čisto intimna doživetja, ki naj taka tudi ostajajo, od zadev, ki naj jih pozna javnost. Zmeda je še posebno velika v sedanjem ča-

Ob 45-letnici gojitvenih lovišč (in Zavoda za ribištvo) Slovenije

Gojitvena lovišča Slovenije, ki so bila ustanovljena pod skupnim imenom Uprava gojitvenih lovišč Slovenije, in Zavod za ribištvo Slovenije letos beležijo 45 let svojega obstoja.

Ob tej priložnosti je bilo v Gojitvenem lovišču Jelen-Snežnik v Kozariščah, pri gradu Snežnik, 25. junija 1994 spominsko in prijateljsko srečanje vseh poklicnih lovskih delavcev in njihovih družin ter nekaj starih lovskih prijateljev. Srečanje je bilo četrto po vrsti. Zaposleni v gojitvenih loviščih in Zavodu za ribištvo so raztreseni po vsej Sloveniji (Fazan-Beltinci, Triglav-Bled, Kozorog-Kamnik, Medved-Kočevje, Pohorje-Maribor, Kompas-Petrovci, Jelen-Snežnik, Prodi-Razor, Tolmin, Snežnik-Kočevska Reka, Zavod za ribištvo, Ljubljana) in jim je takšno srečanje priložnost, da se v okviru svojega združenja – Skupnosti gojitvenih lovišč za lovstvo in ribištvo Slovenije – neposredno srečajo, spoznajo in pogovorijo o raznih problemih. Seveda pa irna takšna obletnica tudi globlji pomen; je trenutek za kritično oceno dela in utemeljenost obstoja takšnih organizacij oz. ustanov, kot so gojitvena lovišča in Zavod za ribištvo. Takšno oceno je podal na jubilejnem srečanju, ki ga je pozdravil tudi predsednik Lovske zveze Slovenije mag. Franc Avberšek, mag. Janez Černač. V svojem govoru, ki ga je naslovil Aktivno varstvo narave v gojitvenih loviščih in vodah, je poudaril predvsem, da razvoj gojitvenih lovišč odraža ves razvoj slovenskega lovstva, razvoj Zavoda za ribištvo pa razvoj slovenskega ribištva; da so nove naloge gojitvenih lovišč pretežno v aktivnem varstvu narave ter seznanil javnost, da je Evropska skupnost že izdelala standarde za varstvo narave, ki so jih dolžna upoštevati tudi gojitvena lovišča.

Ob vsem tem se postavlja jasna zahteva, da se tudi naša lovska javnost izjasni o smotrnosti in potrebi takšnih varovalnih območij in o njihovi koristnosti; in ne le kot območja, zanimiva za razne apetite po širitvi sedanjih lovišč ali celo za ustanavljanje zasebnih, zakupnih lovišč.

Enkratno se lahko zapravi samo enkrat!

Ivan Nečemar,
direktor skupnosti GL in ribištvo Slovenije

Foto: J. Černač, Diana

su, ko se zanimanje za naravo in neka splošna osveščenost le dvigata, javnosti pa še nismo uspeli prav dobro predstaviti vloge lovca in ribiča pri posegih v življenje živali ob varovanju okolja.

Živimo v času velikih in nujnih sprememb, pa tudi v času evforije, da je treba vse začeti znova, na prahu in pepelu starega. Vsaj za ravnanje z naravo pa to ne velja, kajti narava ne prenaša revolucij, pač pa le stalne, umirjene in povezane spremembe, ki jih zahtevajo sukcesije naravnega okolja.

Pri tem je človekova vloga strokovno in organizacijsko zelo zahtevna, saj mora in zmore le sousmerjati naravne procese, sicer naravi le škodi ali jo celo uničuje.

Ob nekajletnih pripravah na nov zakon o gozdovih smo živel v pričakovanju in upanju, da bo gozdarstvo končno prešlo od deklaracij o polifunkcionalnosti na resnično celovito gospodarjenje z vsemi funkcijami gozdov in gozdnate krajine, s tem pa tudi z živalskim svetom, katerega sestavni del je divjad. Žal se je gozdarstvo z nasilno politiko razcepilo v del z obrtniško ravniho proizvodnje ter v uradniški del, ki ga očitno zanima le prirastek in posek lesa. Tako vsaj kažejo dejanska in vsakodnevna opravila ter opustošenja v gozdovih. To je še posebno hudo za državne gozdove in s tem tudi za naloge gojitvenih lovišč, ki so v takih območjih. Upajmo, da se bodo razmere izboljševale, vendar pravijo, da se po jutru dan spozna.

Celovito gospodarjenje (eco in

wildlifemenagment) zahteva visoko znanje, interdisciplinarnost pri načrtovanju in pri izvajanju ter še najprej jasno in dolgoročno vizijo. Zato je nujno poiskati celovito in dolgoročno rešitev za najdragocenejše krajin v Sloveniji.

Tako so novo vlogo gojitvenih lovišč ponudili že avgusta 1990 predstavniki gojitvenih lovišč in Zavoda za ribištvo Ljubljana, ki so združeni v Skupnosti organizacij za lovstvo in ribištvo Slovenije. Objavili so namreč **spomenico o posebni zaščiti in obravnavanju naravnih območij** (habitatov) v Sloveniji zaradi ohranitve gojitvenih lovišč in voda v Sloveniji kot potencialnih naravnih parkov (rezervatov). Spomenico je podprlo in podpisalo tudi 17 uglednih strokovnih delavcev in raziskovalcev iz Slovenije.

Zdaj je priložnost, da še glasneje zahtevamo primerno organiziranost za aktivno varstvo

v dosedanjih gojitvenih loviščih in v potencialnih naravovarstvenih območjih.

Evropska skupnost ima že določene naravovarstvene standarde

Evropa ima že izdelane standarde na področjih človekovih pravic, varstva narave ter tehničnih in drugih področij. Zato se mora Slovenija tudi na področju naravovarstva opredeliti za Evropo ali za Balkan. **Leto 1995** je Evropska skupnost razglasila za leto varstva narave. Slovenska vlada je imenovala Slovenski organizacijski komite za Evropsko leto varstva narave. Okvirni program Slovenije obsega predvsem: – vključitev Slovenije v mednarodne standarde s področja varstva narave. Zato je treba v našem parlamentu ratificirati mednarodne konvencije in sprejeti spremljajoče protokole

ter sprejeti zakonodajo po evropskih merilih in temu prilagoditi organiziranost strokovnih služb.

– razglasitev in ustanovitev treh novih zavarovalnih območij – Notranjski, Kočevski, Pohorski in Karavanško-Savinjski naravni park

– posebna varovalna območja določenih habitatov v Prekmurju. (*Ob tem je govornik J. Černač predlagal, da z zbora, ki je bil 25. 6. 1994 v gradu Snežnik, pošljejo apel parlamentu v vladi, da na območju potencialnih naravnih parkov prevzamejo organizacijo in javna pooblastila ter naloge sedanja gojitvena lovišča* – op. ur.)

Taka rešitev je bila po številnih presojah najboljša tudi za Triglavski narodni park, ki je nastal iz gojitvenega lovišča na tem območju. Žal je odpovedala država, ki doslej ni spravila skupaj denarja za naloge Triglavskega narodnega parka – ta naš simbol in ponos. Naša

skoraj edina in resnično velika dota, ki jo imamo za zakonsko zvezo z Evropo, je naša narava! Za tako opredelitev potrebujemo zaveznike doma in v tujini, sicer ne bo šlo ob pravem času in ne v pravo smer.

Danes se skupaj vprašajmo, kje so sedaj tisti gostje naših domov, koč in lovskih bivakov v gojitvenih loviščih, ki so bili deležni take pozornosti in gostoljubnosti uprave in poklicnih lovcev, pa skrbi za dobro počutje in počitek. Razkazali smo jim naravne katedrale notranjske in kočevske krajine, skrbeli za varno pot po Julijcih in Karavankah, Pohorju in Prodi, priklicali ste jim srnjaka na Gorickem, poganjali divjad skozi ščavje ob rokavih Mure, z vami so doživeli ruk v jesenskem gozdu. Zanje ste bili preznojeni in premočeni na krvnem sledu. Kje so sedaj, ko vi potrebujete njihovo pomoč, pa ne zase, pač pa za naravo, za vse nas in za zanamce!?

mag. Janez Černač

100 let lovstva na območju od Turjaka do Kolpe

Ob 100-letnici Ribniškega lovskega kluba

Ni samo Rib'nčan Urban tisti, ki je po domovini in tudi v svet s svojo krošnjo ponesel izročilo iz svojih krajev. Veliko izročilo so nam zapustili tudi ribniški in okoliški lovci.

Jubilejne obletnice so navadno tisti čas, ko si v spomin in morda tudi v zavest podrobneje priključimo tudi preteklost.

Kot bi naključje hotelo, se v letošnjem, tudi za lovstvo burnem letu, spominjamo 100-letnice ustanovitve drugega lovskega kluba na današnjem Slovenskem. To je bil Ribniški lovski klub iz leta 1894. Po znanih arhivskih podatkih je bil leta 1887 prvi *Lovski klub* ustanovljen v Logatcu (Lovec 1987).

Potrditve o Ribniškem klubu najdemo v časopisu »Slovenski narod« z dne 23. 8. 1894, št. 192, kjer je zapisano takole: »Deželna vlada je potrdila pravila Lovskega kluba v Ribnici.« Vsled tega vršil se je prvi občni zbor tega društva, pri

katerem se je sklenilo delovati z vsakovrstnimi sredstvi v prosopeh lovstva in loviti lovsko – pravilno. Do zdaj se je oglašilo okoli 20 udov. V odbor so bili za l. 1894/95 vabljeni: načelnikom: gosp. Ivan Rus, trgovec iz Brež; njega namestnikom: gosp. Janez Kosler, grajščak v Ortneku; blagajnikom: Janez Pauser, trgovec v Ribnici in tajnikom gosp. Franc Leiler, notarski uradnik v Ribnici. – Da se je to v Ribniški dolini za lovstvo jako koristno društvo ustanovilo, zahvaliti se je v prvi vrsti gospodu Ignacu Gruntarju, c. kr. notarju v Ribnici. Zahvala gre pa tudi imenovanim, za pravo lovstvo čez vse vnetim gg. odbornikom, ki so gosp. ustanovitelja krepko podpirali. – Ker so vsi udje vneti le za pravo lovstvo, je upati, da bo to mlado društvo postalo vreden sodrug enakim lovskim društvom, ter da ne bode prištevalo zajcev in srn k »roparski divjačini«, kakor so to delali nekateri poprejšnji lovski zakupniki v Ribniški dolini. Saj tako je bilo brati pred nedolгим časom v blaženem »Slovincu«

Prvi načelnik Ribniškega lovskega kluba je bil trgovec iz Brež Ivan Rus.

– Gosp. urednik, kadar vzredimo kaj dosti te »Roparske zverjadi« povabimo tudi Vas, da se boste zmogli vsaj osebno prepričati, kako grešno krivočna je ta »zverjad« v Ribniški dolini. Gotovo boste podpirali potem tudi v deželnem zboru preponižno prošnjo bivših »Aas-jagrov« za proglastitev omenjene divjačine v »ka-

Lesen znak Ribniškega lovskega kluba iz leta 1894

tegorijo roparske zverjadi«. Torej nasvidenje!»

Kljub zapisanemu lahko lovci z mirno vestjo in celo ponosom trdimo, da so bila tako Ribniški kot kasneje številni drugi lovski klubi po Sloveniji pričetek humane in strokovno organizirane lovske organizacije, kakršna je še danes. Pomembno je omeniti, da so bili ravno lovski klubi prva nacionalna protiutež nemški lovski struji, leta 1891 združeni v »Krainischer Jagdsehzut – Verein«, in kasneje osnovnim lovskim organizacijam, ki so se leta 1907 vključile

v Slovenski lovski klub. Le-ta je bil v Ljubljani ustanovljen predvsem po zaslugi našega nestorja dr. Ivana Lovrenčiča iz Sodražice. Kot odbornika sta Dolenjsko v SLK zastopala Ivan Rus iz Brež in njegov namestnik Peter Vovk iz Velikih Lašč. Med pravimi in tudi narodnostno zavednimi lovci iz ribniškega konca je treba rečeno omeniti Ivana Rusa, dr. J. Lovrenčiča, veleposestnika Koslerja in Rudeža, Kluna, brate Ivanc in dr. Lavriča. Upravni odbor kluba so ponavadi predstavljali lastniki zemljišč, zakupniki in podzakupniki. Med podružnicami SLD (Slovensko lovsko društvo), v katerega se je leta 1909 preimenoval SLK, je Ribnica vsekoli omenjena kot agilnejša. Tako je bilo tudi med 2. vojno, ko je po okupatorjevi odredbi devet lovskih podružnic prenehalo delovati, pet, med njimi tudi Ribnica, pa odredbe ni upoštevalo v celoti.

Izročil, ki so nam jih naši predniki izpred 100 let zapustili, se torej ne gre spomniti le ob jubilejih in proslavah, kakršna je bila v ta namen 3. septembra v Ribnici in se je je udeležilo skoraj 2.000 slovenskih lovcev, temveč je naša dolžnost, da vse pozitivne pridobitve lovstva ohranimo in negujemo tudi za zanamce.

Tovariši lovci, glede na to, da so bili zametki slovenskega lovstva postavljeni v težkih časih ter razmerah in z maloštevilnim članstvom (Ribniški klub 20 članov in Slovenski lovski klub na začetku 170) smo na dobri poti, da pridobitve ohranimo, saj nas je v slovensko lovsko organizacijo prek 400 LD in 17 ZLD povezanih že več kot 22.500.

Vsem našim nestorjem kot sedanjim skrbnikom za pravo usmeritev lovstva velja iskrena zahvala, vendar ne samo ob prireditvah.

Črtomir Vilhar

V dokaj slabem vremenu je bila 3. septembra letos v Ribnici na Dolenjskem slavnostna proslava ob 100-letnici organiziranega lovstva na širšem območju Ribnice. Kljub deževnemu vremenu se je na prireditvi zbralo več kot 2.000 lovcev iz vse Slovenije, ogledalo pa si jo je tudi več tisoč gledalcev. Na govorniškem odru so se zvrstili s svojimi govori: predsednik LD Ribnica Andrej Klemenc, ribniški župan France Mihelič, predsednik IO ZLD Kočevje inž. Janez Andoljšek in predsednik LZS mag. Franc Avberšek. Jubilejno brošuro, ki je izšla ob 100-letnici – Ribniški lovski zbornik – je predstavil Franc Šetinc. V govorih so go-

Povorka lovcev mimo govorniškega odra

Za uspelo prireditev so gotovo najzaslužnejši predsednik LD Ribnica Andrej Klemenc (levo) in njegovi ožji sodelavci.

vorniki povedali, da je bilo Ribniško lovsko društvo ustanovljeno natanko pred 100 leti kot zametek ustanovitve kasnejšega Slovenskega lovskega društva (kluba) (SLD), leta 1907.

Predsednik LZS F. Avberšek na govorniškem odru; pred njim pa združeni lovski pevski zbori iz Medvoda, Globokega in Škofje Loke.

Obširni in strnjeni gozdovi ribniškega pogorja, vpeti med kočevske in notranjske gozdove, so že od nekdaj dajali divjadi izjemne možnosti za njen obstoj. To je bilo neposredno povezano z lovstvom v tamkajšnjih krajih, ki se je in se še vedno zaveda, da gospodari v izjemno ohranjenih naravnih habitatih, ki jih pozna tudi Evropa. Za varovanje teh naravnih danosti je čutiti tudi mednarodni interes. Obsežne gozdne površine, majhna poseljenost, velik delež državne lastnine to lahko zagotovijo, vendar le, če bo tako hotel človek... Zato ni bil zgolj slučaj, da so po vojni prav na tem območju ustanovili kar tri od desetih državnih lovišč v Sloveniji. Petnajst lovskih družin z več kot osemsto člani so združeni v Zvezo lovskih družin Kočevje. Vsi lovci iz tega območja se trudijo svoje poslanstvo opravljati po ekoloških načelih in lovski etiki, obe-

nem pa si prizadevajo varovati naravne habitate redkih in ogroženih vrst (gozdne kure, velike zveri, ujede).

Tudi Franc Avberšek je v svojem slavnostnem govoru, v katerem je domačim lovcem čestital k jubileju, ponovno poudaril že znana in sprejeta stališča 23.000-glave lovske organizacije, ki v kratkem pričakuje novo lovsko zakonodajo. Poudaril je, da si slovenski lovci želijo pri sprejemanju novega zakona zadeve urejati predvsem v smislu varstva naravnega okolja in divjadi v njih, ne pa, da bo določila krojila lastnina. Lovci si prizadevajo, da se meje lovišč ne bi spreminjale in v nobenem primeru ne podpirajo težnje po zasebnih loviščih. Za uporabo lovišč in upravljanje z divjadjo so pripravljeni državi plačevati koncesijske pristojbine in se zavzati, da bodo gospodarili po načelu dobrega gospodarja.

Praznovanje v Ribnici so spremljale številne prireditve. V gradu je bila revija lovskih pevskih zborov in rogistov, na grajskem vrtu predstavitev lovskih psov, v domu telesne kulture lovstva razstava, v Miklovi hiši likovna razstava lovskega slikarja Jurija Mikuletiča in v bližini tudi strelsko tekmovanje. Tudi sicer je obiskovalec po vrvežu v mestu spoznal, da vsi krajani jemljejo lovski praznik tudi za svojega. Praznovanju so se pridružili tudi Ribničani s suho robo, lončarji, polharji in drugi. Ob lovskih specilitetah in dobrem vinu so menda nekateri praznovali kar dva dni.

B. Leskovic

Medvedi se selijo

Andrej Dvoršak objavlja v Slovenskih novicah 1. junija obširno poročilo o pogovoru predsednika LZS **Franca Avberška** z lovskimi strokovnjaki, znanstveniki, predstavniki države in drugimi. Pogovarjali so se o raziskovalni nalogi o rjavem medvedu, ki že dve leti poteka v naših gozdovih. Če izpustimo našim bralcem že znane stvari o raziskovalni nalogi, njenih nosilcih in izvajalcih ter predvsem tudi o načinih odlova, o čemer smo že veliko pisali, se bomo v tej rubriki omejili na izjavo republiškega lovskega inšpektorja **Antona Simoniča**, da se ne sme nihče preveč pritoževati zaradi škode, ker jo država pošteno plača. Lani je dala zanjo poltretji milijon. **Blaž Krže** ga je dopolnil, da kadar se zgodi pokol ovac, vsi pritiskajo na lovce, zakaj nič ne store. Vendar imajo zvezane roke, saj je medved v domeni državnih organov, lovci pa spoštujejo njene uredbe in zakone.

Avtor končuje svoje poročilo takole:

»Nesporno je le, da imata prepoved odstrela medveda in njegova pot na zahod ravno toliko nasprotnikov kot privržencev. Čas pa bo pokazal, kdo ima prav.«

Dopisnik Dnevnika (8. avgusta) se pritožuje, češ, da so medvedom, posebej označnim za znanstvene raziskovalne namene, z opazovanjem odvzeli pravo intimnost. Toda pisec (šf) kljub temu ne more mimo dejstva, da sta se »medvedka Ančka in največji od označenih kosmatincev, Miško, nekaj časa družila, zato lahko spomladi pričakujemo Ančkin naraščaj...« Mrcini pač ne vešta, da vsak njun korak in vsako renčanje budno spremljajo znanstveniki s svojimi radijskimi oddajniki!

Bo ekološka zavest popravila eno najhujših krivic?

»Upajmo, da mali trop volčičev, ki so se morebiti blagovolili nastaniti na Slovenskem in ohraniti življaj izjemnih bitij, ne bo deležen samo slovenskih krogel, ampak tudi nekaj naklonjene radovednosti in za-

služenih simpatij,« piše **Danica Petrovič** v reviji Jana 12. julija.

Po mnenju avtorice je bil volk tudi v Sloveniji po krivici vedno utelešenje zlobe in krvooločnosti, vreden smrti, in če je bilo le mogoče, tudi mučenja. Slepaga sovraštva, povzročenega tudi s pravljičami in drugimi leposlovnimi deli, ni mogla omiliti resnica, da volk le izjemoma napade človeka in da medvedje, zlasti medvedke z mladiči, pokončajo neprimerno več ljudi.

Jana, ki pogosto piše o živalih, že nekaj časa objavlja tudi sestavke pod skupnim naslovom »Drobci iz razvoja ekološke zavesti pri nas.«

Divje živali pa kar čez cesto...

»Medved je v naselju Briga skočil čez cesto in poškodoval vozilo lastnika L. J., nato pa pobegnil v gozd,« poroča Republika z dne 14. julija. »Tako slovenskih cest ne ogrožajo samo nepremišljeni vozniki, ampak tudi divje živali...«

Dopisnica **N. C.** stopnjuje napetost dogodka z vestjo:

»O dogodku so bili obveščeni lovci LD Banka Loka, ki bodo skušali priti na sled mrcini...« Dopisnica nemara misli, da bodo lovci streljali na vsako »mrcino«, ki skoči čez cesto! Zakaj raje ne vpraša, s kakšno hitrostjo vozijo avtomobili po cestah, označenih z opozorili, da lahko naletijo na divjo žival, ko prečka cesto?

Foto: J. Blatnik, Diana

»Evropi smo se prodali na najnižji možni način...«

To so besede inž. **Cirila Štrumblija**, vodje Gojitvenega lovišča Medved. Za Dolenjski list (11. avgusta) je med drugim dejal, da nima nič proti mavričarjem kot upornikom proti civilizaciji, vendar naj svoje ideologije ne razširjajo na račun naše narave. Več kot 2.000 pripadnikov tega gibanja 26 narodnosti je namreč poleti bivalo na jasi v Ponikvah pod Mirno goro v črnomaljski občini, kjer so dvakrat na dan izvajali svoje obrede. Za svoje delovanje so si izbrali okolico nekdanje kočevske vasi, ki so jo Kočevarji imenovali Cvetiči travnik. Po odhodu mavričarjev je, po besedah revirnega gozdarja **Franca Janeža**, ostala poteptana trava in uničena gozdna podrast, »ljubitelji prvobitne narave« pa so pustili sledi celo v naravnem rezervatu na severnem pobočju, ki ga uporablja Gozdarski inštitut za raziskave.

K temu je treba dodati še vprašanje: bomo res socialnemu turizmu prepuščali predele območij z edinstveno prvobitno naravo, kakršnih drugod v Evropi ni, kjer je življenjski prostor za jelenjad, volka, risa in celo medveda, saj so v okolici njegovi brlogi?

Tako kot po vsem svetu...

Gorenjski glas (15. julija) poroča o sestanku predstavnikov agrarnih skupnosti, na katerem so terjali, naj se lastnikom gozdov priznajo njihove lovske pravice. Ko navaja stališča gozdnih posestnikov, med drugim piše:

»Naše stališče je, da imajo tisti, ki imajo do 115 hektarov gozdne površine, svoje lovišče, manjši gozdni posestniki pa se lahko združujejo in odvajajo lov v zakup. Tako je bilo že v stari Jugoslaviji in tako je povsod po svetu...«

K temu bi kazalo dodati misli ribniškega župana **Franceta**

Miheliča, ki je v zborniku ob 100-letnici lovske organizacije v Ribnici zapisal:

»Osebo mislim, da je zasebno lovišče upravičeno le v omejenem prostoru. V nasprotnem primeru ni možno identificirati 'lastništva' divjadi in spori med koristmi lovcev, kmetov in gozdarjev se bi samo okrepili. V interesu vseh teh skupin pa tudi v prid občanov je skladnost med posameznimi živalskimi in rastlinskimi vrstami ter interesi prebivalcev.«

Lovec je zamenjal puško s peresom

»Miro Rak je naredil v svojem življenju precej velikih skokov, življenjskih, poslovnih, lovskih,« piše **France Stele** o kanadsko-slovenskem lovcu, ki je napisal že dve knjigi o lovu (Nedeljc, 24. julija). »Načrtovali so avtomobilsko vožnjo prek ZDA in zahodne Kanade. Pot so prevozili v 17 dneh, kar pomeni 11000 kilometrov. Pravega dopusta so od 17 dni imeli le štiri; dva dneva v Yellowstone narodnem parku in dva dneva lova na losose v Tihem oceanu.«

Miro Rak je s puško, fotoaparatom in zadnje čase vedno bolj tudi z beležnico v roki lovil črnega medveda in grizlija, belepe jelene, divje koze na Aljaski, antilope in zebre ter drugo divjad v Afriki. V knjigi Nanook (Kmečki glas, 1994) je posebno zanimivo opisan lov na nanooka, severnega med-

veda. Za Eskime je uplenitev tega medveda posebno doživetje, je prestop iz otroštva v moškost, dejanje poguma. Kdor upleni nanooka, si pridobi sloves velikega lovca. Naj iz Rakove zadnje knjige povzamemo le tale nekolikani prirejen odlomek:

»Med ledeniki se je nekaj premaknilo. Lovcu je desno koleno kleknilo na led in že je sedel na peti. Nenadoma se je prikazala izza ledenika glava velikankega medveda. Ko je pogledal skozi strelni daljnogled, ni mogel verjeti, da je res tolikšen. »Počakaj,« mu je rekel vodnik Nester. »Kaj bom čakal,« si je mislil lovec. »Tako kot ga imam zdaj na muhi, ga ne bom imel nikoli več...«

Miro Rak je tudi uspešen poslovnež. Več let je bil urednik Lovskega vestnika, ribiško-lov-

ske revije, ki izhaja v slovenščini v Torontu.

Stekla lisica med hišami

Dnevnik je 6. avgusta poročal o stekli lisici, ki se je sprehajala po naselju Peščen v cerkniški občini in za katero so kasneje ugotovili, da je bila stekla. Ob tem je poučno opozorilo **Simone Hočevar**, postojnske veterinarske inšpektorice, da v času, ko je obvezno cepljenje za pse in mačke, ni pretiranega obiska, ker se nekaterim pač ne zdi pomembno zavarovati svojih domačih ljubljencev in s tem tudi ljudi.

Ob tem bi dodali vprašanje, če so takšni ljudje sploh vredni zvestobe svojih psov in miline svojih mačk!

Star razglas o ekologiji

Republika je 13. avgusta na zadnji strani objavila zanimivo vest iz Pekinga o odkritju edinstvenega prastarega dokumenta o ekologiji. Pred 1988 leti je kitajski cesar Wang Mang namreč izdal razglas, s katerim je med drugim pre-

povedal lov ptic. Arheologi so razglas našli pred dvema letoma na steni neke zgradbe pri Dunhuangski jami v severnokitajski pokrajini Gansu. Med deli se jim je stena zrušila, tako da so šele sedaj ponovno spravili skupaj besedilo razglasov. Ta je prebivalstvo seznanjal z vsem, kar morajo storiti v posameznih letnih časih, da zavarujejo okolje.

Če ima pes vneta ušesa...

Vnetne spremembe v predelu pasjih uhljev najpogosteje prizadenejo zunanje uho, t.i. zunanji sluhovod, ki ga predstavlja hrustančna cevka, obdana s kožo. Zunanji sluhovod pri psu je v primerjavi s človeškim kar nekajkrat daljši. Ker so vnetja dokaj pogosta, za psa pa lahko izredno moteča in mučna, bomo v praksi s poznavanjem odgovorov na nekatera vprašanja lahko uspešno pomagali našemu psu.

Kaj je vzrok za nastanek vnetnih sprememb?

Vzroki za nastanek vnetnih sprememb so različni. Pogosto je vnetje rezultat delovanja različnih škodljivih bakterij, katerim omogočajo hitro razmnoževanje in rast primerna temperatura in vlaga ter obilica »hrane« v zunanjem sluhovodu. Tudi zajedavci, t.i. ušesni garjavci, ki se prehranjujejo z ušesnim maslom, so lahko vzrok za nastanek vnetnih sprememb v zunanjem ušesu. Vnetje pogosto povzročijo tudi različni tujki, ki zaidejo v sluhovod, npr. semena trav, delčki žitnega klasja, drevesne iglice, včasih celo onesnažena voda.

Katere pasme psov so najbolj dovzetne za vnetje ušes?

Med lovskimi pasmami se vnetja zunanjega sluhovoda najpogosteje pojavljajo pri španjelih in nemških prepelčarjih, redkeje pri drugih pasmah. Za pse navedenih pa-

sem je značilno, da imajo dokaj težke uhlje, ki pokrivajo vhod v sluhovod in tako onemogočajo primerno zračenje v njem. Mikroklima, ki se ustvari v takšnem sluhovodu, je idealna za razvoj povzročiteljev vnetja.

Kako bolezenske spremembe v ušesih prepozna laik?

Prvi znaki, ki jih prizadeta žival kaže na zunanji, so otresanje z glavo in praskanje po pri-

zadetek ušesu. V hujših primerih pes boleče reagira na pritisk v predelu sluhovoda. Pri zelo hudih vnetjih sili iz sluhovoda že izcedek, pomešan z gnojem ali krvjo, ki neprijetno zaudarja.

Poškodbe, ki nastanejo zaradi praskanja, prizadenejo tudi uhlj – izpadla dlaka, zardela, vroča in boleča koža.

Kdaj poiščemo veterinarjevo pomoč?

Psa odpeljemo k veterinarju že ob pojavu prvih bolezenskih znamenj, t.j. ob pogostem otresanju z glavo in praskanju po ušesih. S takojšnjim pregledom in pričetkom zdravljenja se lahko v večini primerov izognemo hujšim, kroničnim vnetnim spremembam, ki so pogosto zelo težko ozdravljive.

Ali je pregled sluhovoda boleč?

V primeru hujšega vnetja je pregled praviloma boleč, zato je treba psa za krajši čas uspavati.

Kako poteka zdravljenje vnetega sluhovoda?

Nikoli se ne odločajmo za samoiniciativno zdravljenje brez temeljitega pregleda, ki ga lahko opravi le veterinar. V primeru hujšega vnetja z obilnim izcedkom ušesnega masla ali celo gnoja je treba sluhovod izprati. Tudi to delo obvezno prepustimo veterinarju.

Kar zadeva samo zdravljenje,

VETERINARJEV
NASVET

se ravnamo po navodilih veterinarja, ki bo glede na vrsto in obseg vnetnih sprememb predpisal ustrezno zdravlilo in določil čas zdravljenja.

Kako je s čiščenjem ušes pri psu?

Psu sluhovoda ne čistimo z vatranimi paličicami, ker tako praktično ne moremo odstraniti ušesnega masla in nesnage, pač pa ju le zbijemo ob dno sluhovoda. S tem stanje lahko le poslabšamo. Če je potrebno čiščenje sluhovodov, naj to delo po poprejšnjem pregledu opravi veterinar. Ušesno maslo in nesnago, ki se nakopičita na notranji strani uhljev, lahko očistimo sami, bodisi s toplo vodo ali z blagim alkoholnim tonikom.

In za konec še uporaben praktičen nasvet:

Če se po sprehodu skozi gozd ali travnik (tudi na lovu) pes nenadoma začne praskati po ušesu in otresati z glavo, je velika verjetnost, da je v sluhovodu zašel tujek. V takem primeru ne odlašajmo s pregledom pri veterinarju, ki bo morebitni tujek strokovno odstranil. Tako se bomo zagotovo izognili vnetju sluhovoda in kasnejšim resnejšim zapletom, ki temu lahko sledijo.

mag. Marko Mali
dr. vet. med.

V nobenem primeru ni priporočljivo čiščenje notranjosti sluhovoda z vatranimi paličicami.

Nesnago in ušesno maslo očistimo z notranje površine uhlja z vato, namočeno v blago raztopino alkohola.

Pred jesenskimi štetjem rjavih medvedov

Foto: M. Samar

Leta 1993 je Komisija za veliko divjad in zveri pri LZS s pomočjo članov lovskih družin in delavcev gojitvenih lovišč v loviščih v osrednjem varovalnem območju rjavega medveda v maju in oktobru organizirala dve akciji štetja medvedov na krmiščih in mrhoviščih. Tretje štetje smo načrtovali v novembru, vendar so prave zimske razmere, ki so nastale v večjem delu osrednjega varovalnega območja pred novembrsko polno luno, akcijo onemogočile. Medvedov namreč ni bilo več na krmišča. Podrobnejša analiza rezultatov obeh akcij je bila objavljena v letošnji aprilski številki revije Lovec (Lovec 4/1994, str. 143–144). Za informacijo naj ponovim, da je bilo v akciji v oktobrski polni luni na krmiščih v približno 80% vseh lovišč v osrednjem območju naštetih 207 medvedov, toliko poročil je namreč prejela Komisija za veliko divjad in zveri pri LZS. Med medvedi je bilo 52 vodečih samic s skupaj 83 mladiči. Že v obvestilu o štetju v letu 1993 smo zapisali, da glavni namen akcije ni ugotavljanje točnega števila medvedov v Sloveniji, čeprav bi bil tak podatek še kako pomemben. Žal ne vemo, kolikšen delež vseh medvedov v območju obiskuje krmišča, zato iz vsakoletnih rezultatov štetja ne moremo izračunati celotnega števila živali. Dodat-

no ovira pri izračunih je tudi dejstvo, da območji razširjenosti rjavega medveda v Sloveniji in v Gorskem Kotarju ter Čičariji na Hrvaškem skupaj tvorita kontinuirano bivalno območje zahodnodinarske populacije; to pa pomeni, da del populacije izmenoma živi na obeh straneh državne meje. Poleg ugotovitev radiotelemetrijske raziskave o gibanju rjavega medveda v Gorskem Kotarju, ki so jo v 80. letih opravili naši hrvaški kolegi pod vodstvom prof. dr. Đ. Hubra z Veterinarske fakultete v Zagrebu, slednje ponovno potrjujejo tudi ugotovitve tekočega slovenskega radiotelemetrijskega projekta Ljubljanski vrh (glej Lovec 7/8, 1994, str. 280–282).

Odgovor o velikosti populacije bi morali torej sočasno iskati na celotnem populacijskem območju. To pa zaradi razmer v nekaterih delih območja z rjavim medvedom na sosednjem Hrvaškem trenutno (še) ni mogoče. Prav tako še ni uradno obnovljeno nekdanje sodelovanje v skupnem načrtovanju gospodarjenja z veliko divjadjo in zvermi na obeh straneh meje. Kljub temu pa bomo o akciji, tako kot lani, uradno obvestili hrvaške lovske kolege in jih povabili k sodelovanju vsaj v loviščih v bližini državne meje.

Kljub objektivnim pomanjkljivostim metode štetja pa je mogo-

če z urejenimi podatki o številu in strukturi živali na krmiščih vsekakor bolj natančno ocenjevati velikost populacije kot na dosednji običajni način ocene spomladanske številčnosti. S sočasno velikopovršinsko inventarizacijo števila in strukture opaženih medvedov na krmiščih je mogoče spoznati pomembne kazalce o vsakoletnem prirastku oziroma o številu in starostni strukturi opaženih mladičev, številu in gibanju vodečih samic v prostoru in podobno. Iz večletnih zaporednih številčnih podatkov o opaženih živalih je mogoče sklepati tudi o populacijskih trendih oziroma smereh razvoja populacije. Slednje pa že sodi med strateške informacije v sistemu dolgoročnega upravljanja s populacijo rjavega medveda.

Komisija za veliko divjad in zveri pri LZS bo tudi v letošnji jeseni organizirala dve akciji štetja. Le-ti načrtujemo:

– v oktobrski polni luni oziroma **v noči med 19. in 20. oktobrom** in

– v novembrski polni luni oziroma **v noči med 18. in 19. novembrom**.

V letošnjo akcijo bomo vključili celotno območje stalne prisotnosti in rednega pojavljanja te živalske vrste v Sloveniji. Poleg lovišč v (do)sedanjem osrednjem varovalnem območju

bomo k sodelovanju v akciji povabili tudi sodelavce, člane LD na območju Hrušice, Nanosa, Idrijskih Golakov in Trnovskega gozda na severozahodu ter LD, ki ležijo na območju med cesto Postojna-Ilirska Bistrica-Rupa ter Kraškim Robom oziroma na zahodu osrednjega varovalnega območja. Tako naj bi letošnje štetje in tudi vse nadaljnje akcije izvedli v 91 loviščih (LD in GL) s skupno površino približno 530.000 ha. Za čim boljši uspeh tako obsežne akcije bomo oblikovali delovno skupino, ki bo poskrbela za enoten in korekten potek. Za vpisovanje podatkov o opaženih medvedih bodo služili enaki obrazci (z enakimi navodili) kot v lanskijh akcijah. Seveda je akcija lahko še tako dobro zamišljena, vendar sta dejanski uspeh in vrednost rezultatov odvisna izključno od terenskih sodelavcev, ki bodo morali na prežah presedeti nekaj noči in beležiti opažene živali. Zato se za sodelovanje že vnaprej priporočamo. Sam uspeh pa je odvisen tudi od primernih vremenskih razmer ter založenosti mrhovišč oziroma krmišč in seveda od pripravljenosti medvedov za sodelovanje v akciji.

dr. Miha Adamič,
Gozdarski inštitut
Slovenije, Ljubljana

Naši polhi

Lansko pomlad je v južni Italiji potekala že druga mednarodna konferenca o polhih. Udeležilo se je več kot 60 strokovnjakov za to skupino iz Evrope, Azije in Afrike. V 50 referatih so predstavili rezultate novjših raziskav s področij sistematike, genetike, razširjenosti, paleontologije, varovanja in življenja teh glodavcev. Prihodnje leto bodo podobno srečanje pripravili na Hrvaškem.

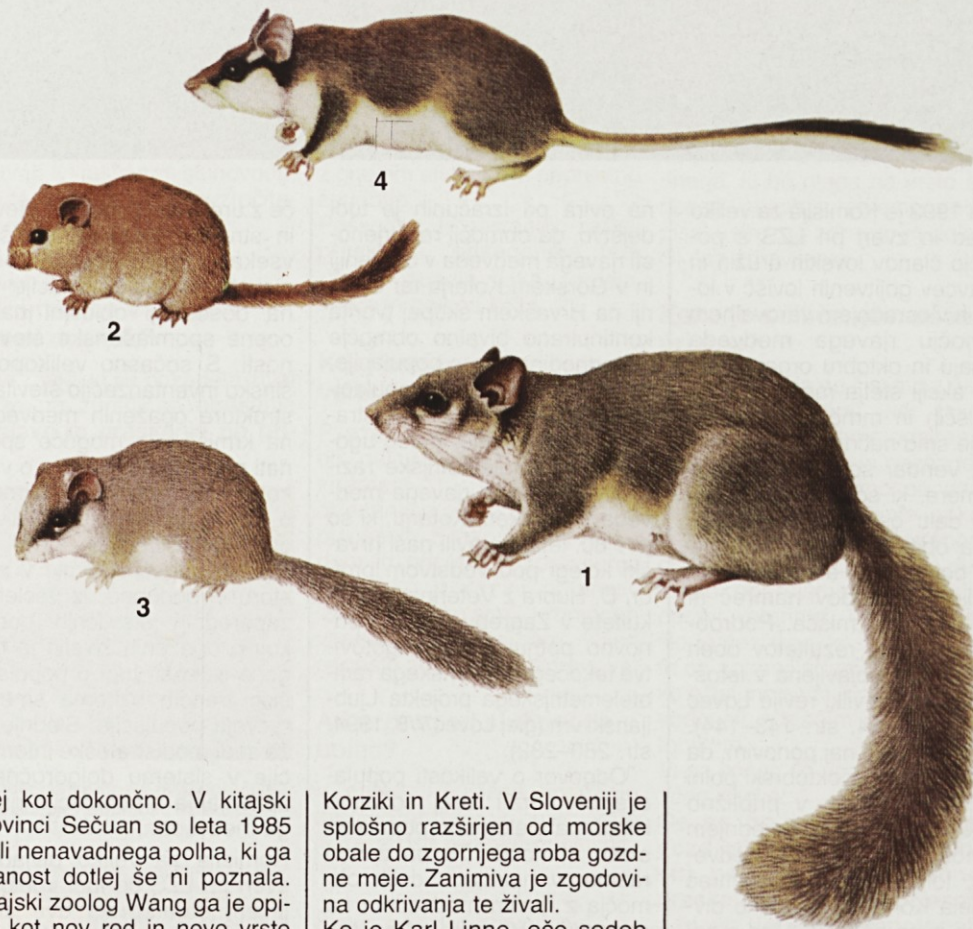
V družino polhov uvrščamo komaj 20 živečih vrst, kar je v primerjavi s skoraj 2000 drugimi vrstami glodavcev zanemarljivo malo. Odkod torej tolikšno zanimanje za polhe? Polhi so posebnosti že na prvi pogled, takšne živali pa so privlačnejše tudi za naravoslovca. Kot bomo spoznali, je njihovo zlato obdobje že davna preteklost, tako da so starinska skupina glodavcev. Človekovi posegi v okolje jim pogosto niso naklonjeni, zato ponekod postajajo vse redkejši, kot takšni pa so zanimivi za naravovarstvenike. Tudi njihovo življenje je vse prej kot zadovoljivo proučeno. Skratka, za naravoslovca je izzivov več kot dovolj. Predniki polhov so se pojavili v začetku eocena, geološkega obdobja, ki se je pričelo pred 55 milijoni let. V oligocenu (začetek pred 35 milijoni let) so bili še razmeroma nepomembna skupina, v začetku miocena (pred približno 25 milijoni let) pa so začeli postajati vse pogostejši. Kasneje, ko so se začeli bujno razvijati hrčki in miši, je to pomenilo počasen in dolgotrajen zaton polhov. Zakaj polhi niso vzdržali tekmovanja (kompeticije) z novimi glodavci, ne vemo. Na nekaterih večjih sredozemskih otokih, kamor novo nastale vrste glodavcev niso mogle prodreti, so se obdržale nekatere starinske skupine polhov tako rekoč do nedavna. Na Malti in Siciliji se je vse do poznih ledenih dob (ledene dobe so se končale pred 10000 leti) obdržal *Leithia*. Ti polhi so bili pravi orjaki, saj so v dolžino zrastle do približno 3 dm (brez repa). Na Malorki in Menorki (dva Balearska otoka) sta živeli dve vrsti iz rodu balearskih polhov (*Hypnomys*). Balearski polhi so bili tolikšni kot današnji navadni polh, izumrli pa so pred približno 4000 do 5000 leti. Njihovo izginotje povezujemo z vse večjo človekovo dejavnostjo in s tem povezanim spreminjanjem okolja.

Tako danes najdemo v Evropi le še pet vrst polhov, od katerih živijo tri tudi v Sloveniji. V Aziji živi še nadaljnjih pet vrst, v Afriki pa deset. Poleg tega nekatere 'evropske' vrste sežejo tudi v Azijo in severno Afriko. Število vrst pa je vse

na zahodu do severnega Egipta na vzhodu. Nejasna je tudi sistematika zelo redkih golorepih polhov (rod *Myomimus*) iz Azije in evropske Trakije. Zelo slabo poznamo sistematiko drevesnega polha na njegovem obsežnem življenjskem območju od srednje Evrope do Kitajske. Prav tako še ni pojasnjena velika genetska variabilnost vrtnega polha v Evropi, uganka pa so tudi pravi afriški polhi iz rodu *Graphiurus*.

Kot rečeno, živijo v Sloveniji tri vrste polhov. **Navadnega polha** (*Glis glis*) vsi bralci tako dobro poznajo, da ga natančneje sploh ni treba predstavljati. Povejmo le, da se njegov življenjski prostor razprostira od severne Španije na zahodu do Volge in severnega Irana na vzhodu. Na severu živi do baltičskih držav, kjer je zelo redek, na jugu pa ga najdemo tudi na mnogih sredozemskih otokih, npr. na Siciliji, Sardiniji,

nekropoli Petovio (zdajšnji Ptuj). Vendar pa učeni naravoslovec te živali očitno ni nikoli videl, saj je domneval, da gre za hrčka ali pa svizca! Dobe sedno je zapisal: »*Glirem veterum me ignorare agnosco, nisi sit Marmota aut Cricetus*«. Šele v eni naslednjih izdaj znamenitega Sistema narave je sprevidel svojo zmoto in polha opisal ter poimenoval kot samostojno živalsko vrsto. Zapisal je, da živi v južni Evropi. Profesor Carlo Violani z univerze v Paviji je nedavno odkril, zakaj je Linne spremenil svoje prvotno mnenje. Na Kranjskem je tedaj deloval drug znamenit naravoslovec, Italijan J. Scopoli. V Idrijo je prišel kot zdravnik, proslavil pa se je predvsem kot botanik in žužkoslovec (entomolog). Oba znanstvenika sta si dopisovala in v enem od pisem je Scopoli poročal Linneju tudi o polhu. Linne je opis povzel natanko

Slika 1: Naši polhi: 1 – navadni polh, 2 – podlesek, 3 – drevesni polh, 4 – vrtni polh.

prej kot dokončno. V kitajski provinci Sečuan so leta 1985 ujeli nenavadnega polha, ki ga znanost dotlej še ni poznala. Kitajski zoolog Wang ga je opisal kot nov rod in novo vrsto *Chaetocauda sichuanensis*. To so majhne živali, dolge 9 cm, sodeč po opisu pa so podobne drevesnemu polhu. Še noben zoolog zunaj Kitajske ni imel možnosti videti te živali. Doslej so ujeli vsega dva primerka, ki pa ju Kitajci nenavadno ljubosumno skrivajo. Primer pa ni osamljen. Povsem nejasen je sistemski položaj vrtnih polhov iz severne Afrike, kjer živijo od Rio de Oro

Korziki in Kreti. V Sloveniji je splošno razširjen od morske obale do zgornjega roba gozdne meje. Zanimiva je zgodovina odkrivanja te živali.

Ko je Karl Linne, oče sodobne zoološke sistematike, leta 1758 objavil znameniti Sistem narave, v katerem je predstavil vse dotlej znane živalske vrste, je omenil tudi polha. Očitno pa je zanj vedel samo iz starih zapiskov. To sploh ni nenavadno, kajti polha so že Rimljani gojili v velikih lončenih posodah, imenovanih 'gliraria', kar je Linne vedel. Mimogrede, takšne glirarije so arheologi nedavno odkrili tudi v rimski

po Scopolijevem pismu, ki je shranjeno v knjižnici Linnejevskih družbe v Londonu. Tako ni nobenega dvoma, da je znanstveni svet spoznal polha prav po primerkih iz naše dežele, točneje iz okolice Idrije. To Vi-

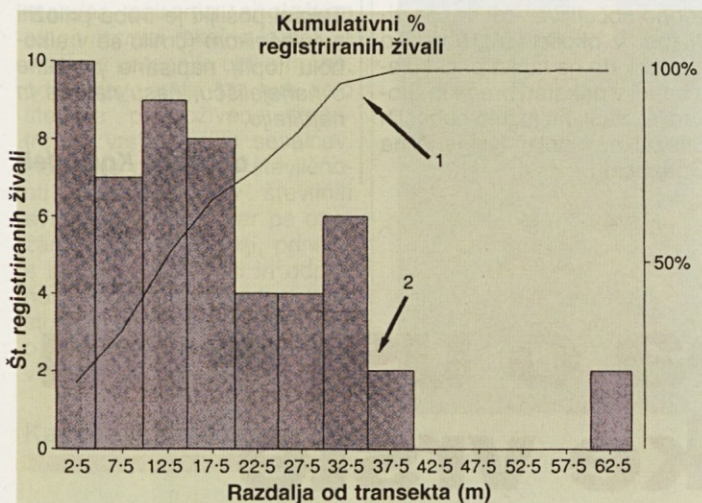

Slika 2: Glave naših polhov. Od leve proti desni: navadni polh, vrtni polh, drevesni polh, podlesek

olanijevo odkritje je povzročilo nekatere spremembe v poimenovanju in določitvi t.i. »tipskega nahajališča«, kar vse zahteva zelo formalni mednarodni kodeks zoološkega poimenovanja. Za nas je to zanimivo predvsem zato, ker je polh edini sesalec, katerega opis temelji na primerkih iz Slovenije.

ha in v mešanih gozdovih 1–5/ha. Povprečen polmer aktivnosti je približno 200m, v Nemčiji pa so nedavno dokazali, da se polh seli od enega gozdnega »otoka«, do drugega. Pri tem prečka tudi pašnike in obdelana zemljišča. Kot vidimo, so polha najin-

Slika 3: Dve metodi za ugotavljanje 'efektivne razdalje'. Stolpci predstavljajo število ugotovljenih živali v posameznih 5-metrskih bočnih pasovih, sklenjena črta pa kumulativni odstotek ugotovljenih živali. Razlaga je v besedilu.

S tem pa je postal, skupaj s polharjenjem, še bolj »naš«, narodna žival.

Življenje navadnega polha je še vedno presenetljivo slabo poznano. V tem pogledu ostaja še vedno klasično delo Nemca A. von Vietinghoff-Riescha, ki pa je polha proučeval v ujetništvu. Nekaj raziskav so opravili še Sovjeti na Kavkazu, v zadnjem času pa namenjajo temu vprašanju vse več pozornosti tudi v srednji in zahodni Evropi. Tu navajam nekaj novjših podatkov, ki jih večina bralcev najbrž ne pozna. Najdaljša življenjska doba v naravi je več kot 4 leta, v ujetništvu pa 8 let in 8 mesecev. Večina samice kotijo samo enkrat na leto, dve legli sta izjema. Na Moravskem so v leglu našli od 2 do 10 mladičev (povprečno 4,5). Populacijska gostota je v posameznih območjih zelo različna. Na Kavkazu živi na hektar do 30 polhov (30/ha), na Moravskem 1/ha, v Angliji 0,6–1,8/ha, na Poljskem pa v bukovih gozdovih 1,5–11/

tenzivnejše raziskovali v območjih, kjer je navadno redek. Velika škoda je, da se tej problematiki ni posvetil še nihče pri nas! Ker je polh pogost, bi bila takšna opažanja veliko bolj zanimiva, lažje pa bi bilo tudi priti do novih odkritij in tako bolje spoznati nenavadno življenje tega glodavca.

Preprosta in učinkovita metoda za proučevanje polhov so ptičje gnezdilnice, ki jih polhi radi obiskujejo. Gnezdilnic mora biti seveda veliko. S stalnim spremljanjem markiranih polhov lahko zberemo podatke o njihovi številčnosti, razmnoževanju, prehrani in aktivnosti. Številčnost polhov pa lahko ugotovljamo tudi s pomočjo metode transekt, ki jo ornitologi dobro poznajo. Ker se polhi oglašajo ponoči, jih na nočnem sprehodu skozi gozd lahko preštujemo. Metoda ima omejitve, kajti polhi se septembra ne oglašajo več tako intenzivno. V Angliji so npr. ocenjevali številčnost med 21.30 in 01. uro, in sicer na transektih, ki so bili dolgi približno 500m. Paziti je treba na bočno razdaljo, torej oddaljenost polha od transekt. Kot je razvidno iz priložene slike 3, so bili bočni pasovi široki 5m. Na osnovi zbranih podatkov moramo najprej oceniti »efektivno razdaljo«, ki jo upoštevamo kot skrajni domet, znotraj katerega še lahko registriramo oglašanje polha. Efektivno razdaljo pomnožimo z dolžino transekt in tako ugotovimo površino, ki smo jo zajeli s transektom. Če smo prešte-

vali samo na eni strani transekt (npr. na desni), razdaljo lahko pomnožimo z 2. »Efektivno razdaljo« ugotavljamo na dva načina (slika 3):

1. Izračunamo dve regresijski premici; prvo s pomočjo števila registriranih živali v posameznih pasovih, drugo pa s pomočjo kumulativnih vrednosti, prav tako za posamezne pasove. Bočna razdalja, kjer se liniji stikata, je »efektivna razdalja« (puščica 1 na sliki 3).

2. Iščemo bočni 5-metrski pas, v katerem je število registriranih polhov za polovico manjše kot v prejšnjem pasu. Bočno oddaljenost od transekt imenujemo »polovična razdalja« (puščica 2 na sliki 3). »Efektivno razdaljo« sedaj izračunamo po formuli:

$$\text{Efektivna razdalja} = Nt/Nf \times FD$$

pri čemer je Nt = število vseh registriranih živali; Nf = število registriranih živali od transekt do »polovične razdalje«; FD = »polovična razdalja«.

Naslednji predstavnik naših polhov je **podlesek** (*Muscardinus avellanarius*). Zlahka ga prepoznamo po enakomerni oker barvi in kratko odlakanem repu. Dolgo je veljal za redko vrsto, novejša raziskave pa so pokazale, da je pogost. Pri izbiri življenjskega okolja je veliko manj izbiričen kot navadni polh. Pred leti je Dare Šere našel gnezdo z mladiči med trstičevjem v Sečoveljskih solinah. Ko je preiskoval območje, je moral zaradi vode uporabljati škornje! Drugi skrajni podatek pa je z roba visokega barja Lovrenških jezer na Pohorju. Življenjsko okolje je tam v marsičem ekstremno. Samo za primerjavo povejmo, da rumenogrla miš, ki je sicer naš najpogostejši mali sesalec, tam ne živi več. Zato je razumljivo, da podleska najdemo tudi v južni Švedski, kjer navadnega polha ni. Podlesek je tudi edini avtohtoni polh v Angliji, kamor je verjetno prišel po naravni poti pred 9000 leti.

Njegovo življenje je veliko bolj poznano kot pri navadnem polhu. Posamezna žival živi na ozemlju, velikem pol hektara, v eni noči pa prepotuje 250m. Večinoma se zadržuje v okolici gnezda, najdaljša zabeležena potovanja pa so dolga 1600m (samci) oz. 700m (samice). Je izrazit ponočnjak, mlade živali pa pridejo na plano tudi podnevi. V jesenskih nočeh je aktiven le še nekaj ur. Spi zimsko spanje, zimsko gnezdo pa je na ali v zemlji. Med spanjem se telo nikoli ne podhladi pod 0°C. Spomladi se prebudi, ko se zunanja temperatura povzpne na 15°C. Kot dober plezalec se večino časa zadržuje približno 5m nad zemljo, pleza

Navadni polh

Foto: J. Černač, Diana

pa do višine 12m. Poleti živi v gnezdu, ki je navadno v pasu grmičevja kak meter od tal, gnezdo pa so že našli v višini 10m. Gnezdo je okroglo in v premeru meri 15cm. Rad gre tudi v ptičje gnezdilnice.

Spomladi živi na račun cvetov in peloda, kasneje pa se hrani s sadjem, jagodami in lešniki. Pleni tudi žuželke. V jesenski prehrani je pomemben kostanj in drugi plodovi.

Spolno zrelost doseže v drugem letu življenja, samica pa koti dvakrat na leto. Mladiči so ob rojstvu goli in slepi. Gnezdo začno zapuščati, ko so stari mesec dni, deset dni po tem pa se že povsem osamosvojijo. Populacijska gostota znaša 8 do 10 odraslih podleskov na hektar. V naravi doživijo 4 leta, v ujetništvu pa do 6 let. V naših gozdovih je podlesek dokaj pogost plen lesne sove.

V severnem delu svoje razširjenosti je podlesek deležen precejšnje skrbi naravovarstvenikov. V Angliji npr. so nekatere lokalne populacije že izumrle. Podlesek izumira predvsem zaradi propadanja gozdov. Posamezni gozdnati »otoki« so pogosto že premajhni, da bi v njih preživela vitalna populacija. Ker ima podlesek razmeroma skromne možnosti širjenja, prek odprtih terenov ne more poseliti sosednjih zaplat gozda, postaja vse izrazitejši t.i. »otočni efekt«. Populacije so namreč omejene na majhne gozdne zaplate, ki jih ločujejo za podleska neprehodni biotopi (polja, naselja, ceste ipd.). Zato je vladna agencija za varstvo narave Angleška narava leta 1992 začela financirati program varstvenih ukrepov za podleska. V prvi fazi popisuje vsa ustrežna bivališča. Načrt predvideva namrečanje »gnezdilnic«, ki so namenjene podlesku in ne ptičjem. Računajo, da bodo takšne gnezdilnice povečale možnost preživetja podleska in celo povečale njegovo številčnost. Drugi del načrta predvideva vzpostavljanje koridorjev. To je nekaj podobnega, kot so koridorji za medveda, o katerih v zadnjem času veliko slišimo. To so žive meje, ki bodo povezovala posamezne gozdne zaplate in podleskom omogočile naravno širjenje. Ker pa od koridorjev ne morejo pričakovati hitrih rezultatov, razmišljajo tudi o ponovnih naselitvah izpraznjenih območij, v katerih se je stanje gozdov izboljšalo. Pri nas je podlesek k sreči pogost, zato naravovarstveni ukrepi niso potrebni.

Drevesni polh (*Dryomys nitedula*) pa je naš najredkejši in najslabše poznani polh. Živi v alpskem svetu, vključno s

Pohorjem, in v dinarskem gozstvu. Najdemo ga v gozdovih in v pasu ruševja. Velik je približno toliko kot podlesek, ima pa bolj košat rep in sivkasto rjav hrbet. Zanesljivo ga prepoznamo po črni obrazni maski, ki se mu vleče prek oči, ki pa je ne smemo zamenjati s črnim kolobarjem, ki ga ima okrog oči navadni polh (*skica 2*).

Drevesni polh živi od zahodne Švice do mongolskega Altaja in kitajskega Sinkiang. Na severu ga najdemo v baltičskih republikah in v okolici Moskve, na jugu pa v Izraelu, Iranu, Afganistanu itd. V južni Anatoliji živi sorodna vrsta *Dryomys laniger*, ki je svetlo sive barve, prek oči pa nima maske. Drevesni polh je živel na Balkanu že v začetku ledenih dob, srednjo Evropo pa je poselil šele pred kakimi 5000 leti.

Ta polh je dober plezalec in lahko skoči 2m daleč. Hrani se s semeni in plodovi, občasno pa tudi z žuželkami. Povsod v Evropi (izjema je evropska

Turčija) velja za redkega, ponekod pa tudi za ogroženega. Verjetno ga najbolj ogroža sromašenje gozdov.

Preden končamo, omenimo še **vrtnega polha** (*Eliomys quercinus*). V velikosti je med drevesnim in navadnim polhom. Ima podobno obrazno masko kot drevesni polh, prepoznamo pa ga po večjih uhljih in izrazitem čopu na koncu repa; čop je zgoraj črn, spodaj pa bel.

V naši sosesčini je vrtni polh znan iz hrvaškega Primorja in obalne Dalmacije. Sloveniji najbližja nahajališča so v okolici Reke. V nekaterih predelih Evrope je vrsta zelo ogrožena in v zadnjih desetletjih hitro izumira. Tako je nedavno povsem izginil iz Slovaške. Populacije na obrobju območja razširjenosti so glede tega še posebno občutljive. Zdi se, da živi tudi v okolici Zagreba. To pomeni, da ga lahko pričakujemo tudi v nekateri predelih Slovenije, zlasti na južnih pobočjih Snežnika, v dolini Kolpe in na Gorjancih.

Pri polharjenju včasih ujamejo tudi kakšno drugo vrsto polha. **Zato vse lovce, ki se ukvarjajo tudi s to tradicionalno obliko lova, posebej opozarjamo, naj posvetijo pozornost redkemu drevesnemu polhu.** Še posebno zanimivo pa bi bilo, če bi komu uspelo v Sloveniji ujeti ali kako drugače odkriti **vrtnega polha**. V primeru takšne najdbe je treba žival **poslati na Lovsko zvezo Slovenije** ali pa v **Prirodoslovni muzej Slovenije** zaradi potrditve, določitve (determinacije). Pri mrtvi živali najučinkoviteje preprečimo razpadanje, če jo potopimo v alkohol. »Špirit« za čiščenje ran je izvrsten, v sili pa je dobro tudi močnejše žganje. Dobro je tudi, če živali prej preležemo trebuh in odstranimo drobovino. Takšni pošiljki je treba priložiti *svinčnikom* (črnilo se v alkoholu topi!) napisane *podatke o nahajališču, času najdbe in najditelju*.

dr. Boris Kryštufek

Zgodba o uspehu neke vrste

Kuna belica se je naselila v Evropi šele po zadnji ledeni dobi. Prilagojena na močno razčlenjene skalnate habitate se v zadnjih letih zelo uspešno prilagaja na življenje v urbanem okolju. Sinantropni način življenja ji omogočata njena izredna prilagodljivost in oportunitizem v prehrani. Zdaj je kuna belica edina vrsta iz družine kun v Evropi, katere številčnost celo narašča.

Človekovi posegi v naravo povzročajo izginotje ali zmanjšanje številčnosti mnogih živalskih in rastlinskih vrst. Nekatere rastline in živali pa so se prilagodile na novo, preoblikovano človekovo okolje. Pozidana, urbana okolja so podob-

Kraške gmajne z bogatimi, plodonosnimi živimi mejami nudijo kunam belicam zelo ugodne življenjske razmere.

Foto: S. Polak

na kamnitim grapam, kanjonom in skalnim pečinam bolj, kot si mislimo. Ni naključje, da so iz takih okolij ravno živali najbolj uspešno kolonizirale vasi in mesta. Poleg nove, proste ekološke niše je v urbanem okolju navadno tudi dovolj raznovrstne hrane. Treba je bilo le premagati strah pred človekom, kar pa so zmogle le najbolj prilagodljive vrste. Med pticami so taki vrabci, kavke, golobi, postovke in ponekod galebi. V naravnem okolju si komaj še predstavljamo podgane in domače miši. Med sesalci pa je tudi plenilec, zver, ki se izredno uspešno naseljuje v urbanem okolju šele zadnjih nekaj desetletij. Na skalni način življenja prilagojeno kuno belico (*Martes foina*), s slikovitim nemškim imenom *Steinmarder* oziroma angleškim *stone marten* (skalna kuna), je v mesta pritegnilo obilje hrane, odpadkov, sadja pa tudi zelo številne prostoživeče sinantropne vrste ptic in sesalcev. Nenadno povečanje številčnosti kune belice v številnih evropskih mestih, kar pa opazamo tudi v Sloveniji, prinaša s seboj nevšečnosti in odpira nova vprašanja o škodi ali koristi, ki jih to prinaša človeku, ter o vzrokih za takšno uspešnost vrste.

Kakšna je kuna belica

Kuno belico (*Martes foina* Erxleben, 1777) uvrščamo v red zveri (*Carnivora*), v družino kun (*Mustelidae*) in v rod pravih kun (*Martes*). Rod je holarktično razširjen. V Evraziji pozna-

mo štiri vrste pravih kun. V Sloveniji živi poleg kune belice še kuna zlatica (*Martes martes* Linnaeus, 1758). Vrsti sta si na zunaj sicer podobni, se pa poleg številnih morfoloških zna-

kov bistveno razlikujeta v njuni etologiji in biologiji.

Kune belice so pretežno rjave s temneje obarvanimi nogami in repom. Podlanka je bele barve. Na prsih ima kuna belica veliko belo liso, ki se na sprednji nogah značilno cepi v dva kraka. Uhlji so kratki in zaokroženi. Mere 22 samic in 13 samcev kun belic z Notranjske so: trup z glavo meri povprečno 42,2 cm (40–45) (samice) oziroma 44,2 cm (41 do 48 cm) (samci), rep povprečno 22,9 cm (18–26) (samice) oziroma 23,9 cm (22–26) (samci). Teža 7 samic in 8 samcev z Notranjske znaša povprečno 1185,8 g (880–1410) pri samicah in povprečno 1522,5 g (1400–1725) pri samcih. Na kratkih nogah so ostri kremplji, ki jih kune ne morejo vpotegniti kot mačke, vendar jim pri plezanju dobro služijo.

Izvor in razširjenost

Pradomovina kune belice je Azija, o čemer pričajo fosilni ostanki. V Evropo je ta vrsta prišla iz Male Azije šele po zadnji ledeni dobi, ko so se ledeniki in za njimi obsežni

iglasti gozdovi umaknili na sever. Kuna belica je zdaj razširjena v pasu mešanih in sredozemskih gozdov od Pirenejskega polotoka prek srednje in južne Evrope, Ukrajine, Kavkaza, Male Azije do Altaja in Himalaje (skica 1).

Večjih otokov, kot so Irski, Britanija, Korzika, Sicilija in Sardinija, kuna belica ni mogla naseliti, saj jih je naraslo morje zaradi taljenja ledenikov izoliralo še pred prihodom te vrste v Evropo. Kuna belica živi še na Kreti in na večini manjših otokov blizu celine. Pogosta je na Dalmatinskih otokih. V Sloveniji je kuna belica splošno razširjena.

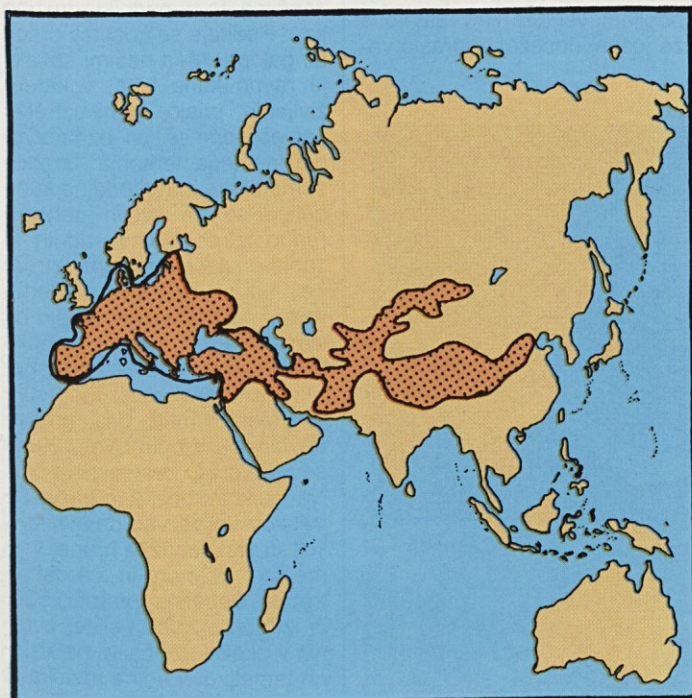
Življenjski prostor v Sloveniji

Na osnovi starih zapisov sklepamo, da je bila belica pri nas pred drugo svetovno vojno pogosta le na Primorskem in Krasi, drugod se je pojavljala redko, in to le na toplejših krajih ter v bližini vasi. Zdaj postaja v Sloveniji čedalje pogostejša. Najdemo jo od morske obale prek sklenjenih gozdov do na-

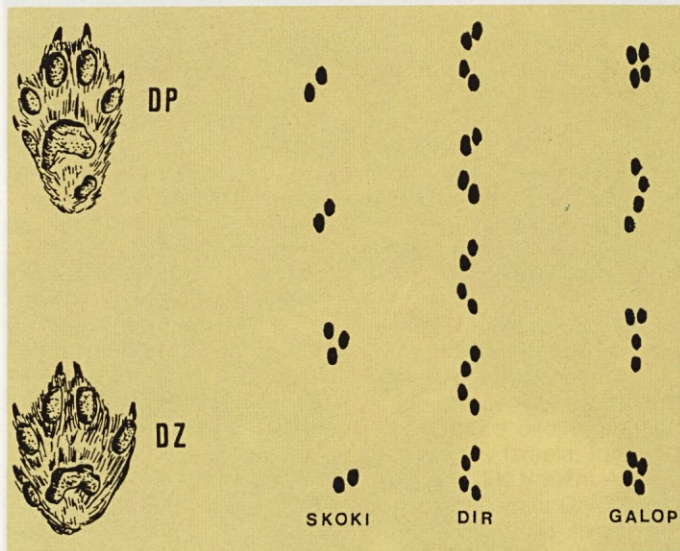
Kuna belica se pretežno giblje po tleh.

Foto Spring MB – Mauritius

Skica 1: Areal razširjenosti kune belice (povzeto in prirejeno po Heptner/Naumov 1967)

Skica 2: Prednja in zadnja stopala ter sled kune belice pri različnih načinih gibanja

ših gora in prekmurskih ravnin. Najbolji ji ustrezajo svetli, odprti gozdovi, kamenišča in pasovi drevja ob vodnih tokovih (Kryštufek, 1991). Medvrstno tekmovanje (interspecifična kompeticija) z bolj napadalno kuno zlatico je vzrok, da je v obširnejših, sklenjenih gozdovih redka.

V Sredozemlju, tako je tudi v našem Primorju, kjer kune zlatice ni, živi kuna belica tudi v gozdovih. Njena številčnost narašča predvsem zato, ker se vrsta prilagaja urbanemu okolju in sobivanju s človekom. Zadržuje se na podstrešjih, skednjih in v zapuščenih hišah. Sledove in iztrebke lahko najdemo tudi globoko v kraških jamah.

Biologija in etologija

Kuna belica je izrazito nočna žival. Dan prebije večinoma

Na slovenskem krasu najdemo koščice sočnih rešeljnikovih plodov (*Prunus mahaleb*) v polovici iztrebkov meseca julija in v kar 80 % iztrebkov meseca avgusta.

v skalnih jamah, razpokah in drevesnih duplih, nikoli pa v veveričjih gnezdih, kot to počne kuna zlatica (Debevec, 1955). V sicer samotarskem življenju kune belice imajo vo-

njave velik sporazumevalni pomen. Izrazito označevanje lastnega teritorija postane intenzivnejše v času parjenja. V Sloveniji velikost teritorijev ni znana. Tudi socialni odnosi in odnosi med spoloma so pri tej vrsti še neznanka. Kune imajo svoje stalne poti, katerih dolžina se spreminja z letnimi časi (Skudnik, 1986). Pari se enkrat na leto in doseže vrhunec med julijem in sredino avgusta. Parijo se tudi že osebkoma na začetku svojega drugega leta življenja (Madsen/Rasdmussen, 1985). Parjenje je nasilno in dolgotrajno zaradi obvezne inducirane ovulacije (Lode, 1991). Po odloženi implantaciji se blastocista vгнеzdi v maternico (uterus) ob koncu januarja ali februarja. Nato se začne razvoj zarodkov. V skalni votli-

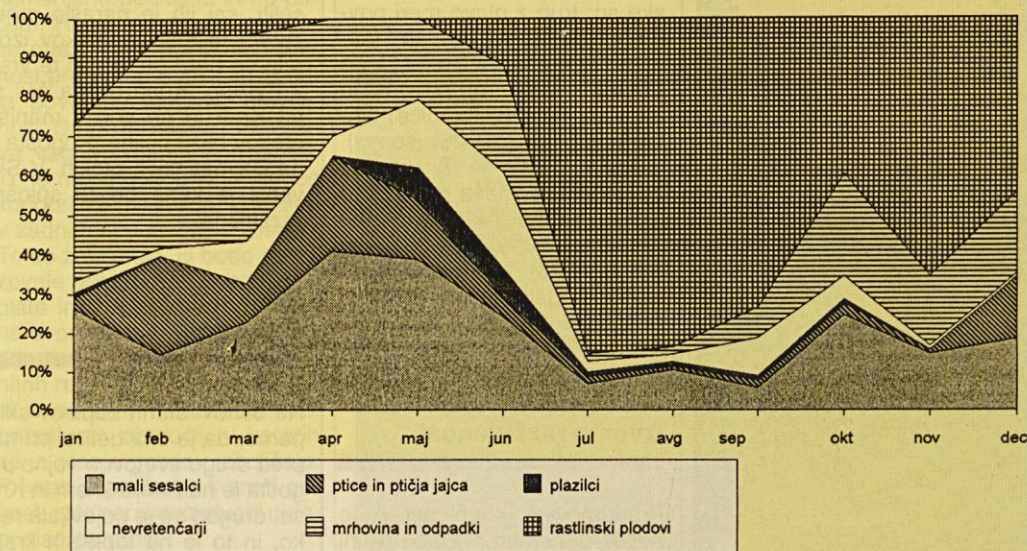
likost. Življenjska doba je 8 do 10 (14) let (Pucek, 1981). Kune belice lahko postanejo plen planinskega orla, velike uhariče ali večjih zveri, kot sta volk in ris, pokončajo pa jih lahko tudi psi. Zaradi sinantropnega načina življenja so pogosto žrtev prometa.

Kljub življenju v naseljih pa ljudje slabo poznajo kuno belico. Temu je vzrok njena strogo nočna aktivnost. Lažje kot videti je kune ponoči slišati. Prebivalci vasi in mest se pogosto pritožujejo nad hrupom, ki ga kune povzročajo na podstrešjih pri lovu miši in golobov. Včasih naredijo nekaj škode, ko odmikajo krovce pri zalezovanju gnezd vrabcev. Poročajo tudi o plenjenju nezaščitenih gnezd domačih kur.

Sledovi

Pri proučevanju ekologije kun je pomembno poznavanje sledov (stopinj), ki lahko veliko povedo o gibanju živali. V snegu ali blatu se lepo odtisnejo blazinice stopal in pet krempeljev (skica 2). Pri kuni zlatici se blazinice v stopinji slabo vidijo, saj ima, posebno še pozimi, stopala gosto porasla z dlako, zaradi česar so tudi stopinje bolj zabrisane. Stopinja prednje noge kune belice je dolga 3,5 cm in 3,2 cm široka, zadnja stopinja pa približno 4 cm dolga in 3 cm široka.

Dolžina koraka je navadno sorazmerno kratka, od 40 centimetrov do enega metra. Kune se v glavnem premikajo skokoma in pri tem puščajo značilne dvojne ali trojne stopinje, ki so značilne za pripadnike družine kun. Redkeje se podijo v drncu ali galopu. Med našimi sesalci je ravno kuna tista, v katere življenju imajo njeni iztrebki največji pomen pri označevanju lastnega teritorija. Izrazito samotarske in teritorialne kune belice se na svojih pohodih redno iztrebljajo na vidnih in zanje privlačnih mestih. Iztrebke tako najlažje najdemo vzdolž stalnih kunjih stečin na izpostavljenih kamnih, deblih in ob vsakem novem predmetu, ki pritegne pozornost kune (odvržene smeti, deli mrhovine, iztrebki drugih živali). Kune se rade držijo cest, vlak in poti. Na velikost, obliko in barvo iztrebkov vpliva več dejavnikov, kot so vrsta zaužite hrane, vremenske razmere in starost iztrebka. Debelina (premer) 530-ih iztrebkov kune belice, zbranih v okolici Knežaka, na katerih temelji tudi edina raziskava prehrane kune belice v Sloveniji, meri povprečno 12,0 mm (razpon 10–15 mm). Povpreč-

Graf 1: Diagram količinske zastopanosti (% biomase) glavnih vrst hrane kune belice v posameznih mesecih leta 1992 v okolici Knežaka (LD Trnovo)

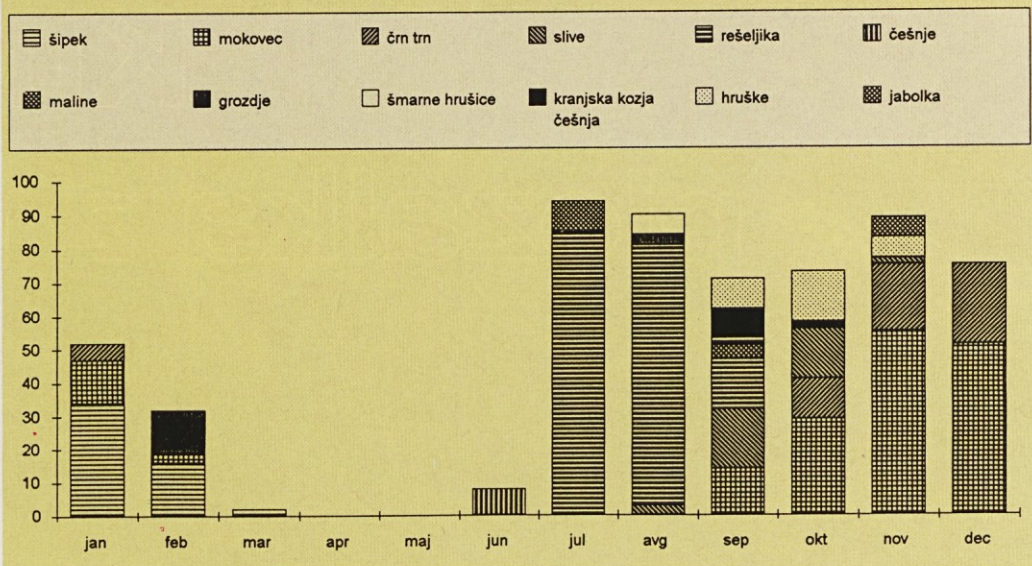
na dolžina je merila 62,8 mm (razpon 30–150 mm). Iztrebki so lahko ravni, prepognjeni ali zviti. Pogosto so na enem koncu zašiljeni. Če v iztrebku prevladujejo plodovi, leti navadno razpadejo na več delov.

Barva je odvisna od vsebine in tudi od starosti iztrebka. V več kot polovici primerov so bili črni ali temno sivi, kar je povezano s plenjenjem sesalcev in ptic, pa tudi hroščev, murnov in z uživanjem mrhovine. Če iztrebki vsebujejo sadje, so rjave, rdeče ali vijoličaste barve. Če je kuna hranila z mrhovino, postanejo iztrebki, ki so dalj časa na prostem, bele barve od kosti; taki iztrebki so redki.

Prehrana belice

Škode, ki jih povzročajo živali, ljudje radi neosnovano potenciramo. Prav pri zvereh in ujedah so včasih pretiravanja neizmerna.

Da bi se izognili špekulacijam, je treba prehranjevalne navade živali načrtovano, znanstveno raziskati. Poznavanje prehranjevalnih navad je pomemben prispevek k poznavanju biologije določene vrste. Tako lahko ugotovimo tudi vzroke za razširitev vrste in o možnih konfliktih s človekom v prihodnosti. V evropskem prostoru je bilo kar nekaj raziskav posvečenih prehranjevalnim navadam kune belice, in sicer tako v naravnih habitatih

Graf 2: Sezonska priljubljenost (frekvenca pojavljanja) posameznih vrst rastlinskih plodov v prehrani kun belic, zajetih v raziskavo leta 1992 v okolici Knežaka.

Značilna dvojna sled kune belice iz Sečoveljskih solin

Foto: S. Polak

kot v urbanem okolju. Vse raziskave so pokazale, da je kuna belica izreden oportunist in generalist v prehrani. V različnih deželah in okoljih se prehrana živali bistveno razlikuje, zato izsledkov tujih raziskovalcev ne gre posploševati. Na njenem jedilniku je kar šet glavnih vrst hrane, katerih pogostnost je pogojena podnebno in sezonsko. Ptice in mali seselci so v prehrani pomembnejši na severu kot v sredozemskih območjih, kjer v prehrani prevladujejo nevretenčarji in rastlinski plodovi. V želodcih in iztrebkih kun belic so našli ptice od velikosti fazana do najmanj-

Foto: Spring MB – Mauritius

Kuna zlatica – okretna gozdna plezalka z nekdanj dragocnim krznom.

Foto: Spring MB – Mauritius

Foto Spring MB - Mauritius

ših kraljičkov. Prevladujejo ptice pevke, še posebno tiste, ki žive na tleh ali v pritalnem sloju gozda. Pomen ptičjih jajc je videti v prehrani kun belic skromen. Med sesalci prevladujejo voluharice, miši in polhi. Rovk (ki so neprijetnega vonja) kune v Sloveniji ne uživajo, jih pa v Španiji in južni Franciji. V iztrebkih in želodcih ugotovljeno dlako zajcev bi lahko pripisali tudi najdeni mrhovini. Sploh je mrhovina za prehrano kune belice zelo pomembna v zimskih mesecih. Ponekod v urbanih okoljih pomenijo velik delež v prehrani razni kuhinjski odpadki. Med žuželkami so na prvem mestu koblice in murni, sledijo jim hrošči (govnači, krešiči), čebele, ose (ugotovljeno je izkopavanje gnezd) in gose-

nice nočnih metuljev. Druge skupine nevretenčarjev se pojavljajo redkeje. V prehrani navadno ne zasledimo dvoživk in rib, pač pa kune belice v krajih s toplejšim podnebjem pogosto plenijo plazilce, med njimi tudi strupene kače. Prav v Sloveniji je prvič ugotovljeno zimsko plenjenje hibernirajočih (v

zimskem spanju) plazilcev in polhov, kar zaradi zadrževanja kun belic v podzemeljskih rovih ni presenetljivo. Skoraj petdesetodstotni količinski delež rastlinskih plodov, ugotovljenih v raziskavi prehrane kune belice v okolici Knežaka, uvršča to vrsto med omnivore zveri (graf 1, 2).

KUNA BELICA IN AVTOMOBILI: ZAČETA VOJNA?

Proti koncu sedemdesetih let so začeli avtomobili v deželah srednje Evrope poročati o številnejših nenavadnih mehanskih poškodbah kablov in raznih izolacij avtomobilskih motorjev prosto parkiranih avtomobilov. Povzročitelja, kuno belico, so po večletnem sumičenju glodavcev izdali značilni sledovi zverskih ugrizov in ostanki dlake. Najpogostejše so bili poškodovani električni in štarterski kabli ter njihova izolacija. V veliko primerih so pregriznile cevi zračnega hlajenja in cevi sistema za pranje vetrobranskega stekla, pa tudi vso drugo gumijasto izolacijo pri motorju.

In zakaj kune »napadajo« avtomobile? Fenomen še ni zanesljivo znanstveno pojasnjen. Predvidevajo pa, da je to posledica intenzivne radovednosti in raziskovalnega vedenja kune belice. Škode so največje v obdobju odrasčanja kunjih mladčev, kar povezujejo z igro. Žvečenje raznih predmetov lahko opazujemo tudi pri mladih psih. Čeprav so poškodbe sorazmerno redke, je zaskrbljujoče hitro naraščanje tega pojava. Posamezne škode so lahko dokaj velike in le redke zavarovalnice povrnejo nastalo škodo. Nekatere avtomobilske znamke so pohitele s poskusnimi rešitvami. Na razna odganjalna pršila, zvočne in svetlobne odganjalnike so se kune belice hitro privadile. Koncerna Audi in Mercedes sta ponudila tržišču visokovoltne električne odganjalnike, ki pa so dragi in ne delujejo v vseh okoliščinah. Najboljša rešitev so dodatno mehansko zaščiteni kabli in seveda hermetično zaprte garaže.

Lahko bi rekli, da kune za svoje početje plačajo visoko ceno. Predvsem med urbani kunami belicami, ki tudi povzročajo škodo na avtomobilih, je krvni davek na cestah izredno velik. Mogoče pa se kune z grizenjem kablov maščujejo avtomobilom? Kdo ve?

Povzeto in prirejeno po N. Lachat: Stone martens and cars: A beginning war? Mustelid & viverrid conservation, št. 5, 1991

S. Polak

Foto: S. Polak

Kune belice z iztrebkom označijo vsak nov predmet, ki pritegne njihovo pozornost na njihovih stalnih poteh.

Z analizo iztrebkov sem ugotovil najmanj dvanaest gojenih in divjih vrst plodov teh sadežev, katerim je skupen velik odstotek vsebnosti sladkorjev ter odsotnost glikozidov, eteričnih olj in alkaloidov.

Lov in zaščita

Kuno belico je dovoljeno loviti od 1. 11. do 15. 2., to je v času, ko ima najkakovostnejše krzno. Za nekoč zelo priljubljen lov z zalezovanjem v sveže zapadlem snegu (to je veljalo bolj za kuno zlatico) se danes, zaradi splošnega pomanjkanja časa, odloča le še peščica lovcev. Tudi cena in priljubljenost krzna sta se izredno zmanjšali. Streljanje v veveričja gnezda, kar bi bilo tudi etično vprašljivo, pri kuni belici ni mogoče, saj le-te navadno spijo v duplih ali še raje v skalnih votlinah. Od pasti so pri nas dovoljene, ne pa preveč zaželene, le pasti potegalk (dvigalk), ki žival zanesljivo usmrtijo v trenutku. Uporaba pasti za lov živali bo prej ko slej še bolj sporna tako z etične strani, kot tudi ni zanesljiva možnost ulova drugih redkih in zavarovanih živali (dihur, divja mačka...). Tako nam ostane kot način lova še edino lov s puško pri naključnih srečanjih v mraku ali lov na čakanje, saj tudi srečanja niso več tako redka.

Postavlja se vprašanje potrebe po lovu kun belic. Prejko slej se bomo morali sprijazniti z dejstvom, da ni naše poslanstvo biti za vsako ceno uravnavalec številčnosti divjadi v naravi. Če številčnost kune belice bliskovito narašča, je za to v naravi prav gotovo nek vzrok in narava bo sama poskrbela za ravnotežje. Vse raziskave prehrane kune belice so pokazale, da kot popolni oportunisti nimajo večjega vpliva na druge živalske vrste. Po drugi strani pa že skoraj nujno potrebujemo naravnega plenilca podgan, miši, vrabcev in golobov v mestih, ki jim domače mačke doslej niso bile kos.

Slavko Polak

Viri:

- Debevec, J. 1955: Še nekaj o kunah. Lovec, 10.
- Kryštufek, B. 1991: Sesalci Slovenije, PMS.
- Lode, T. 1991: Conspecific recognition and mating stone marten, Acta Theriologica, 36.
- Madsen/Rasmussen, 1985: Reproduction in stone marten..., Natura Jutlandica, 21.
- Polak, S. 1994: Prehrana kune belice v okolici Knežaka. Diplomsko delo, BTF.
- Pucek, Z. 1981: Keys to vetrebrates of Poland. Warszawa.
- Skudnik, M. 1986: Nekaj doživljava s kunami. Lovec, 69.

Nebo brez sonca

Vsa reber od lepe vasice Poljč do sv. Petra nad njo je cvetela v resju in telohu, zaokroženo razgibana od Krpina pa tja do Babjega potoka. Prve čebele so že vzletale iz obarvanih panjev, tudi pelod z leskovih mačic je veter še vedno razganjal v otoplela obrobja. Že premagana zima pa se je v temnih senčnih grapah še vedno upirala vihrajoči topli pomladi. Gozd nad vasjo pa se je prebujal, s svojo blago pomladno zeleno barvo je začel segati vse višje v Pleče, Tolsti vrh in Poljško planino. Šmarne hrušice, redko posejane v Šturmovi frati, so že nabrekale svoje cvetno popje, ki se je ponekod že skušalo odpirati v planikam podobne cvetove. Hudourni potok Blatnica je neukročeno bučal s stopljenim snegom v dolino prek skal, s seboj je nosil pesek, kamenje in grmovje v svoj spodnji tok. Mali traven je skozi ves svoj čas sprejemal in tiščal vse od sebe: vetrove je mešal iz mrzlih v tople, s soncem je dvigoval snežinke v jasno nebo, zvezde prekrival z oblaki, jih znova očistil in plovil luno po nebesnem svodu k njenemu zatonu.

Sredi take vzvišene lepote pomladnega rojevanja je stala bela cerkvena sv. Petra, tik pod njo pa majhna, ključevalna Gorjakova domačija. Nad njo se je pašni gozd še dvigoval, se začeljal redčiti in postopno je prehajal v ruševje in skalovje. Samo rasti čakajoče trave so ostajale zgoraj, željne sonca in temnih oblakov, da bi vznikle v novo življenje.

* * *

Orlov par je v pomladnem jutru preletaval vrhove in pobočja Begunjščice, se s toplimi vetrovi dvigoval ob ruševju in prek škribin Srednjega vrha vse tja do najvišjega Stola, se spuščal za Golico in lovil vetrove, ki so ju znova dvigovali v višave modrine in svetlobe. Žarki so ugasli, ko jih je zatemnil venec gorovja na zahodu in zaprl s svojimi kamnitimi stenami pot soncu in začeljal spuščati znanilce noči v doline in potem k vrhovom.

Veliki rjavi ptici sta s svojimi zadnjimi zamahi pristali v visoki previsni steni, ki so jo davni premiki in skoznje dolgi čas njenega nastajanja izoblikovali v ozko kamnito polico med globokim dnom in strmimi vrhovi.

Obsedeli sta in prenočili. Preden pa je prihajajoča jutranja svetloba zrinila nočni del dneva v rojevajoče jutro, sta se sunkoma odgnali kvišku in razprostrli dolge peruti zraku v upor, ki so ju ponesle k spodnjim, še spečim gozdovom. Začeli sta nabirati vejevje in mahove in jih znašali v polico, kjer sta z ukazom pomladi začeljali oblikovati svoje prvo gnezdo za novo nasledstvo nepogrešljivega člana svojega visokogorja.

Orlica je že valila dve svetli, z rjavimi pikami in svetlimi lisami varujoči in okrašeni jajci. Poslavljaljoči mali traven pa se je še vedno predstavljal kot burkež in zarobljenec ob svojem vremenu: orlici, ki je valila na gnezdu, je dvigoval peresa, odpiral oblake soncu in ji s hitrim vetrom pošiljal boleče snežne mušice v njene oči. Ko je zadnji pomladni luni sonce najbolj napolnilo obraz s svetlobo, je velika in tiha plaval skozi neizmerljivo vesoljsko višavo in njeno širjavo. Že zgodaj se je zvalila prek Karavank, medlo svetila v ostenja in previse ter v vodne kapljice vrh trav, ki so se spreminjale v blesteče lažne bisere, drseče z njih in sušeče v jutranjem soncu.

Le polica z orlovim gnezdom je ostala v polsenci, zamaknjena k zahodu, brez jutranje zgodnje svetlobe.

ln prav ta mrtva visoka stena je tokrat porajala novi življenji: orlja mladiča sta prekljuvala svoje zarodne oklepe in potegnili prvi pravi zrak v svoji oprsji. »Rodila« sta se, ko je bila njuna mati v visokem letu nad vrhovi njihovega domovanja.

* * *

Ovčarji so že prignali trope z zvonce v visokogorje in spodnje planine, uredili planšarije in kurili ognje v pozne večere. Črede so se mirno pasle pod obrobji skalnih previsov, ob hudournih urah pa so si beli tropi poiskali zavetja v stajah in pod gostimi krošnjami redkih samorastnikov.

Tudi tropi brez njih so se širom gorovja pasli nad njimi. Gamsje kože so vodile kozličke, izbirale lege in pašo, kozlički pa so se igrali, pili mleko svojih matic in skakali v skalovja ter previse, se vračali in znova začeljali igro brezskrbnosti in zadovoljstva svoje mladosti. Takrat pa je orlov pisk zarezal skozi daljavo v tiho tistega jutra. Orlica je že pritegnila peruti k sebi, se hitro in strmo

začela spuščati h gamsjemu tropu in spotoma ocenjujoče izbirala najzanesljivejši plen, drsela skozi redek zrak, popravljala zgrešenost leta in se bliskovito usmerila h gamsjemu mladiču, ki je bil najbolj oddaljen od svojega tropa. Zaverovan v pašo in strmino gore ni bil njegov odblesek v nevarnost odsevan v dobro njegovega življenja.

Orlica ga je zgrabila s svojimi kremplji trdno in globoko prek hrbta, ga z vnovičnim poskusom dvignila, z njim zajadrala ob strmo pobočje, potem pa se z zračnim vzgonom dvignila visoko nad kamnite osamelce in ga odnesla v gnezdo.

V nedosegljivih pečeh so se že zvezdnato začeli odpirati prvi belo volnati cvetovi očnic, v nizkih travah strmih pasišč pa dišeče temne murke. Topel vzgornik se je dotikajoč lepih glav cvetov vzpenjal k hrbtom vrhov in se nad njimi dvigoval h goram belih kopastih oblakov, v katere je kot velika temna letéca pika zajadrala orlica. Tako kot vsak dan je iskala plena, dolgo preletavala višavo in širjavo, kjer so se ji globoko spodaj kazale ozke doline z zarisanimi modrimi potoki in belimi cestami ob njih. Potem je skoraj dotikajoče preletela vrhove, se začela spuščati v s travo poraslo pobočje, preletela dolgi pas ruševja, letela prek smrekovobukovega gozda k Poljški planini v smeri tropa pojočih zvoncev.

Lačna za oba mladiča je bliskoma zgrabila vekajoče jaganje, ga udarjala s kljunom v glavo in močno zasajala svoje dolge polkrožne ostre kremplje skozi nizko volno globoko v njegovo meso. Potem je začela plahutati s perutmi, najezila peresa vrh temena glave, skušala dvigniti ubiti plen in se po nekaj kratkih poskusih z njim dvignila v smeri pomagajočega ji vetra.

Trop se je vznemiril, ovce so blejale in stisnjene varovale druge mladiče pred strahom in vnovično vrnitvijo velike ptice.

* * *

Bližnji sosed Gorjakove domačije, sv. Peter, je pozabil varovati kajzarjevo drobnico. Zmanjkala sta belo jagnje in kozlič in le nekaj dlak ter volne je ostajalo za njima v popasenih travah.

Pa se je stari lovec spomnil zobatih železnih čeljusti, trdnih

in močnih, že zdavnaj rjavečih v globoki kleti njegove hrambe. Poiskal jih je, jim dal volje z li-si-je mastjo, jih preskusil, če delujejo, in ji pribil na ogrado pasočih se ovc in koz. Vanje je položil del poginulega kozliča, železje pa skrbno prekril s pra-protmi, potem pa ob plotovju ograde odšel proti kaži.

Zgodnje jutro je začelo buditi lačne, sove pa so bile site in spravljene v temnih gnezdih, tihe in čakajoče vnovičnega večera. Gamsi še niso prihajali v zelenila redkih trav izpod ve-rige gostih vrhov. Tudi sonce še ni bilo na svojem vzvodu, dajalo pa je že jutranjo svetlo-bo prek kamnitih škrb in zasen-čeni strani. Budilo se je jutro, ki je počasi začelo rojevati nek dan.

Orlica se je odgnala s kamnite police nad temno globeljo, za-jadrjala nad vrhove in izza njih ugledala vzhajajočo svetlobo. Dolgi let ji ni napolnil oči z že-le-nim plenom, zato se je začela spuščati nižje k cerkvi, ki ji je že postala znamenje k staji Gorjakove drobnice. Visoko je dvakrat zakrožila, ugledala ne-gibni plen, ozko pritegnila pe-ruti in se strmoglavo spustila nadenj. Tik nad njim jih je ši-ro-ko odprla, sunkoma ustavljala hitrost, zaplahutala, potem pa zgrabila. Ko so močni kremplji polkrožno prodrli skozi kožo in se ukrivili v kepe mesa, je šklebnilo železje v obe nogi mogočne ptice. Bila je ujeta, ker ji okovje ni spustilo njenih nog in ne njenega plena, da bi ga dvignila in odnesla v gnez-do svojima mladičema. Ostaja-la je ujeta v železju človekove-ga uma, oropana svojih peruti, ki so jo dvigoval nad bele in temne oblake, vse tja za mo-drino visokega sonca.

Potem sta ji začela strah in sovraštvo ježiti peresa vrh te-mena, rumene oči pa so ji za-čele ugašati v spoznanju za izgubljenimi vrhovi, pooblače-no modrino in prostrano širjavo njenega leta.

Ko je ugledala prihajajoče dvo-nožno bitje, se ji je v oči znova vrnila barva, tokrat strupeno rumeno svetleča in sovraštvo izpovedujoča, pa nazaj v svo-bodo nebá hoteča, v železje vkle-njena in ubito oropana pos-lanstva v svojem neizmerljivem prostoru gorá, njih svetlo-be in senc.

Z umazaniam konjskim odeva-lom jo je pokrtil, zavil vanj, osvobodil okov, potem pa močno stisnil pod pazduho in odnesel domov. Na podu nad hlevom jo je zrinil v ozko lese-no ogrado, z dnem pa odšel h kupcu v dolino, da sta skleni-la kupčijo.

* * *

Kot bi ne pustil streli groma skozi viseče temne oblake in zavrnil nje svetlobo nazaj v vi-soko nebó, se je zdélil njen prostor s tisočem višave in de-settisočem širjave s prostorom njenega jetništva. Modrino ne-skončnega neba je zamenjala siva jeklenasta mreža, trdno spletena in pod katero ni bilo skalovij, peči, sten in vsega, kar daje gora. Okrog mreže so stala bledolična bitja, ki jih orli-ca še ni videla toliko. Hodili so mimo nje kot v procesiji, se drli, duhovičili o orlih, zrli vanjo, tiščali prste v mrežo, vpili, iska-li vsaj drobnega kamenja, da bi jo slavili z njim, se vzbujali in krotili med seboj. Njihovo ob-našanje je spominjalo na

ogabno hotečnost in neved-nost o vrednotenju svobode ti-stih, ki so razplamteli v ognju greha skrunitve v divjini vsega živega, ki so se porajali skozi sivino davnine in svetlobo ne-katerih zgubljenih stoletij do čr-nine današnjih dni.

S perutmi je udarjala v mreža-ste stene k zahodu in severu ter se odganjala po rešitev k soncu pod njegovim teme-nom. Z glavo ni mogla prebiti goste mreže, ki se je vezala v jeklo, le drobna rjava peresa je lepila s svojo krvjo na goste zankaste stike jetniških sten. Za kraljico goratega prostora so postale njene peruti mnogo predolge za jetniški prostor in srce preširoko po želji svobo-

de, da bi mogla uiti in poleteti k soncu in vnovičnemu gnez-denju nasproti, da bi znova po-novila véliko poslanstvo svoje-ga, že skoraj izginulega člana iz zrahljane, nekoč pa zdrave, trdne verige v svoji prostrano-sti.

Od hotenj in divjih želja se ji je uresničil le sončni sij, pa še ta je prebil svojo svetlobo skozi jeklene vozle gosto pletenega stropa in kratkih sten.

Kadar je del sonca ujela v svo-je oči, mu ga je s pogledom vedno vračala, da je svetilo v njen ukradeni prostor in ga zlatilo zato, da bi bil lep tudi brez nje...

Nikolaj Lapuh

Za trdnejši spomin

Foto: B. Zakrajšek

Malora z močnim kozlom na Veliki Planini

V julijskem jutru sediva z nad-lovcem Janezom na preži v Centih in čakava srnjaka. Zgodna sva, saj je še mrak, ko opazujeva travnik in njive pod seboj. Nekam nestrpen sem, ko poleg mene sedi tako spo-štovana oseba, kot je prav ta poklicni lovec. Ničkolikokrat me je gostil v svojem revirju na Veliki Planini, tokrat pa sva vlogi zamenjala.

V pričakovanju svitanja se ne-hote prepustim prijetnemu raz-mišljanju in podoživljam najino prvo srečanje. Spoznala sva se po službeni poti. On kot po-klicni lovec, jaz kot veterinar, ki sem jemal vzorce odstreljenim gamsom za pripravo moje ma-gistrske naloge. Kot da bi se

dogajalo danes, se spominjam tistega decembrskega jutra pred dvema letoma, ko sem z njim in lovskim gostom kora-kal po strmih in poledenem pobočju Velike Planine. Tipa-joče sva se spogledovala na tej prvi »jagi«, a je bil led spo-znavanja kaj hitro prebit, ko smo dvodnevni lov končali s kar močnim kozlom, ki ga je pod Koglom odstrelil nemški »dohtar«. Mislim, da sem v pr-vo napravil kar dober vtis nanj, kajti za poklicne lovce, ki imajo veliko stikov z različnimi ljud-mi, je znano, da so dobri psi-hologi in kaj hitro vedo, s kom imajo opraviti. Nato so se naji-na lovska srečanja vrstila in vsako je bilo zame novo doži-

vetje in praktična izkušnja več. Janez je po srcu in duši velik človek, saj me je sprejel kot znanca, ki ga pozna že deset-letje. Spoznal sem njegov revir in pokazal mi je lovske steze in stečine gamsov, ki jih pozna le on. Na najinih celodnevni lov-skih pohodih je bilo tudi dovolj časa, da sva se dobobra spo-znala. Kako dobro je poznati sposobnosti lovskega tovariša, še posebno v tako težkih te-renskih, predvsem pa vremen-skih razmerah, ki vladajo v pla-ninah, ve vsak izkušen gam-sar. Postala sva prijatelja, lov-ska tovariša v pravem pomenu in nerazdružljiv tandem.

Gamse sem bil poznal že po-prej. Kot kratkohačnik sem se podil po Julijcih in Karavankah ter jih takrat le občudoval in opazoval. Z njimi sem se sre-čal tudi v Iški, kjer sem jih tudi sam lovil. Lov na alpskega gamsa pa je bil zame nov izziv, saj zahteva nekaj več: fizično in psihično pripravljenost in ve-liko volje, predvsem pa mirno roko in bistro oko, saj so streli največkrat težki in dolgi. Tudi o poklicnih lovcih sem do tedaj le bral in že kot otrok sanjal o srečanjih z njimi. Sanje so kmalu postale resničnost, pri-ložnost loviti s poklicnimi »gamsarji« pa sem dobobra iz-koristil. Lepo je zapisal Schu-macher, da so poklicni lovci praktično neutrudni, da jih no-beno vreme ne moti in imajo oči kakor orli, ušesa kot risi, povrhu pa še šesti čut. Nič jim ne uide, z enim pogledom za-jamejo pol lovišča, slišijo vse in

zaznajo vsako malenkost. Srečen je lahko vsak, ki je s takim lovцем lovil, čakal gamse, se z njim potil in zmrzoval. Janez je bil vedno zanesljiv vodnik, neutrujen pomagač in najboljši tovariš. Bil je širok tudi po svojem lovskem znanju, predvsem pa sem se ob njem, ki že več kot dve desetletji zahaja v svoj revir in pozna vsak gamsji trop kot doma svoje otroke, naučil ljubiti te črne alpiniste. Veliko sva jih videla na najinih lovskih pohodih in marsikatega garjavega gamsa tudi rešila muk in trpljenja ter ga odstrelila. Njegov revir sem prehodil po dolgem in počez. Z Janezom sva lovila na Veliki Planini, na Kisovcu, planini Dol in Konjščici, pa na Podkrajniku, na Primožu. Lovila sva vse leto v soncu in vetru, dežju in snegu ter ledu. Ničlikokrat sva po več ur opazovala gamsje trope, spoznavala njihov način obnašanja in navade. Gamse sva lovila tudi v lovopustu in streljala sva le, če sva bila prepričana, da je gams res garjav. Mirno vest imam, da kar pri lepem številu odstreljenih gamsov nisva nikdar pogrešila. Je izvrsten strellec, zato se spomnim le dveh zgrešenih strellov, pa še takrat je zatajila lovska optika in ne lovčeva roka in oko. Na vsak najin lovski pohod sva se temeljito pripravila, se prilagodila vremenu in terenu. Imel je odličen občutek za nevarnosti, ki v hribih prežijo za vsakim vogalom.

Zato ni nikoli tvegala, še manj pretiraval ali rinil v nesrečo. Vedno je bil veder in vesel ta Malora, kot so ga klicali njegovi prijatelji. Ko sem jih spraševal, odkod to drugo ime, so se vsi nekam hudomušno nasmihali. Kaj kmalu sem zvedel zakaj, saj je Janez večkrat uporabljal bolj »trd« besednjak pri svojih pogovorih. Sam sem ga bolj za šalo kot zares zaradi izjemnih odlik krstil za nadlovca. Pa me je kmalu »Bergštajgarjev« Francelj opozoril, da je bil nadlovce v starih časih tisti, ki je imel pod »komando« kraljevi revir v Kamniški Bistrici. Svojo napako sem hitro popravil in povišal tudi Jaka, s katerim sem tudi večkrat lovil v njegovem revirju, v nadlovca. Lovil sem tudi z Zamljenovim Ivanom, ki si tudi služi kruh kot poklicni lovec. Svojega prvega alpskega gamsa sem uplenil v njegovem revirju pod Krvavcem. Bila je to triletna kozica, ki jo je huda pljučnica že hudo zdelala, saj se je komaj lahko premikala. Odrešil sem jo trpljenja, pogled na njene roglje pa mi vedno prikljiče v spomin nepozabno doživetje. Občudoval sem te tri »mušketirje« izpod Kamniških planin, ki so svoja življenja zapisali skrbi za divjad. Štejem si v čast, da mi je bilo dano loviti z njimi. Bilo je tudi veselja in šal tam v gostilni pri Orlu, kjer se je praviloma vsaka jaga pričejala in obvezno končala. Lačne-

ga, še posebno pa žejnega me nikoli niso pustili domov. Še danes se mi kolca po dobrotah, ki jih je znal pripraviti gostilničar Janez, tudi sam navdušen lovec. Njegove prijaznosti ne bom nikoli pozabil in večno mu bom hvaležen za tako topel in prisrčen sprejem, ki sem ga bil deležen ob vsaki uri in času. Nemogoče je prenesti na papir vse lovske doživljaje, ki sem jih doživel pod Kamniškimi planinami. Zgodbi bi bilo za celo knjigo. Morda o kakšni kdaj drugič. Je že tako na tem ljubem svetu, da vsaki stvari enkrat konec pride... Minilo je eno najlepših let v mojem življenju, ki ga nikoli ne bom pozabil. Končal sem svojo magistrsko nalogo in tudi lovskih pohodov ni bilo več. Janeza sem povabil na zagovor. Prišel je in požel val navdušenja pri mojih sodelavcih na fakulteti. Kar nekam bolj pogumnega sem se počutil v njegovi prisotnosti. To je bila krona najinega sodelovanja in potrditev velikega prijateljstva. V zahvalo za pomoč pri zbiranju materiala sem mu odstopil odstrel srnjaka, ki ga čakava danes. Dosti sem razmišljal, v kateri del lovišča naj ga peljem. Vem, da ni eden tistih, ki bi mu šlo le za trofejo, saj si je želel spoznati tudi moje lovišče. Odločil sem se za prežo, na kateri sva že poprej dostikrat z očetom čakala in videla tudi srnjaka, ki

bi bil primeren za odstrel. Razmišljanje je prekinila rdeča silhueta na robu travnika. Bila je srna in nekaj trenutkov kasneje sta za njo pritekla mladiča. Pričeli so se pasti na otavi. Ne vem, če je minilo nekaj minut, ko se jim je pridružil še srnjak. Kratak trup in močan vrat sta kazala na starejšo žival, čeprav na glavi ni bilo kaj posebnega. Prikimal sem in že je počilo. Srnjak strela ni nakazal in dvomil sem, da ga ni celo zgrešil, kar bi bilo skoraj nemogoče pri tako odličnem strelcu, kot je Janez. Dvom je bil odveč, saj sva ga trideset korakov od nastrela našla na robu travnika. Vsak pravi lovec čuti veselje in zadovoljstvo ob gojitvenem odstrelu, tudi midva sva ga, saj je Janez uplenil »škart« srnjaka, ki sva ga ocepila na šest let. Njegove urice so se mu iztekle in tudi nama je bila Diana naklonjena. Nisva veliko govorila, bilo je kar nekam svečano, ko sem mu stisnil roko in čestital k lovskega blagru. Srčno upam in želim si, da bom to lahko še kdaj storil. Vem, dragi prijatelj Janez, da ljubiš Naravo, da ti bo v srcu živela Njena podoba tudi tedaj, ko boš morda lahko le še hrepenel po Njej, doseči pa je ne boš mogel več. Da ti bo veselje v tisti čas nosil vsaj spomin na najina nepozabna srečanja in lovske doživljaje, nenazadnje tudi rogove najinega srnjaka.

Božo Zakrajšek

Foto: F. Jensterle, Diana

Lovec, 1913/8 (132–133) in 9 (147–148)

Medvedova posetnica.

Spisal H. V. Gerbić.

Izborna mostarska žilavka¹ je tekla po grlih kot olje; tudi pivo, dasi le sarajevsko delniško, tudi ni bilo baš slabo. Po okusni večerji smo si zapalili cigare in cigarete ter se naslonili udobno po naslonjalah. Razpredel se je prijeten razgovor. Ker so bili navzoči po večini lovci – vsaj kvatrnji, če ne pravi –, se je sukal govor največ okrog lovskih prigod. Glavno besedo je imel stari pristav Ščitomir Rahli, priznana najboljši lovec v vsej okolici, ki pa je tudi najbolje umel takozvano lovsko latinščino; po domače rečeno, lagal je o svojih lovskih epizodah tako, da mu ni bilo v tem oziru para. Vzlic tej njegovi lastnosti smo ga poslušali vsi jako radi, ker je znal pripovedovati najbolj debele in kosmate tako zabavno in tudi verjetno, da je spremljalo njegove zgodbe obče zanimanje.

»Gospoda«, je povzel, ko je ravno nastal v razgovoru odmor, »nedavno sem doživel nekaj imenitnega. Vrnil sem se bil z naporenega celodnevnega lova precej slabe volje, ker ni bil uspeh po moji želji. Z globokim vzdihom sem se zgrudil v naslonjač in težko pričakoval večerje, da potolažim svoj nestrpni želodec. Zdajci pa prihiti moj najstarejši sin, ki je bil baš doma na dopustu, ter me začne izpraševati, kaj da sem prinesel domov. »Nič, sinko, nič! Ujel sem samo ogromnega volka«. In tepec od sinka ga je šel res iskat v – drvarnico...«

»Ali ste ga nalagali?«

»Kaj še! Imel sem ga res, toda – kje!«

Pri teh besedah je vzravnal Ščitomir svojo veliko, močno postavo, se pogladil zadovoljno po trebuhu in ravno odpiral usta, da bi nadaljeval začeti govor, ko so se odprla vrata na stečaj in se je prikazal med njimi ves zasopel mladi trgovec Marko Dilber, znan strasten lovec. Njegova dolga, koščena postava je nihala zdaj naprej, zdaj nazaj in nervozno je vlekel svoje male, navzgor zavahane brčice, ko nam je klical: »Brzo, brzo, efendije!² Domov po puške in pse! Medved!«

»Kaj? – Kje? – Kako?«

Vse vprek je vpilo in šele po dolgi zmešnjavi smo izvedeli, da je ravno prišel k Marku zapuščač³ in javil, da je pustošil preteklo noč medved v Veseli koruzno polje. Zapuščič mu je sledil in iztaknil, da ima kosmatinec ležišče v mladi jelševini tik pod nam lovecem dobro znanim Borovcem.

Sveda je ta novica napravila konec prijetnemu družabnemu večeru. Vse je hitelo domov, da se odpravi hitro na lov, posebno še, ko smo čuli, da je dal Marko že napreči lestvenice, da nas potegnejo do Vesele. Bojni načrt je bil kmalu napravljen: v Veseli prenočimo v kavarni Kata, zarana pa hajdi s psi in z gonjači, ki jih preskrbi zapuščač Luka, v jelševino nad kosmatega strica! Pred gostilno se je še čulo bodreče klice: »Hej, Mitre, ne pozabi kuje!« – »Savo, prinesi zame par patron s krogli!« – »Marko, ti priskrbiš rakijo!« – »Ti, asistent, da vzameš konserve s seboj!« – »Hej, ljudje, da bo imel vsak dosti provijanta! Ne pozabite psov in gonjačev!« itd.

Okrog pol enajstih so ropotale lestvenice po cesti proti Veseli. Na njih je sedelo osem lovecev in trije psi, ostali psi pa so drli, glasno lajajoč za vozom. Pot proti Veseli nam je minila hitro, posebno še, ker je vlekel Dilber pridno svojo harmoniko. Vzel jo je s seboj, da bi nam krajšal noč v Katinem lokalu, ki je nudil sicer malo razvedrila, a vsaj nekoliko prilike za udobno spanje. Kljub silnemu vetru, ki je naraščal od trenutka do trenutka, smo bili ob tričetrt na dvanajst že v Veseli.

»Hej, Kata! Čuj! Odpri! Gostje so prišli!«

Ropotanje in vpitje je trajalo dobro četrte ure in Marko je izpalil celo strel, preden se je prikazala luč v Katinih oknih.

Ko pa je zagledala Kata pod svojim oknom dobro znano lovsko družbo, je brž prihitela odpirat svojo kavarno, ki je stala onkraj ceste. Kmalu je plapolal na ognjišču ogenj; tudi črne kave in čaja ni bilo treba dolgo čakati. Napravili smo si kolikor mogoče udobno v Katini kavarni; da to ni bilo kdo ve kaj, si lahko vsak predstavlja, če izve, da ni merila kavarna več kakor sedem metrov v dolžini in pet v širini. Miz seveda ni bilo v kavarni, kakor jih sploh ni v takih bosanskih prostorih. Odložili smo tedaj puške, oprtnjake in vso lovsko opravo v kot ter sedli na široke mindarluk⁴. Kmalu se je razvila vesela zabava; kozarec z rakijo in z vinom iz Dilberjeve zaloge je krožil pridno, vrstile so se prigodbe in tudi resne dogodbe – te so pripovedovali iz svojega življenja posebno gonjači in zapuščača. Marko je vlekel pridno meh in pel, kadar je ponehala govorica. Ščasoma smo začeli vsi peti in sicer vedno glasneje, ker je podžigala pijača kri. Zato nismo niti opazili, da je zunaj vedno bolj naraščal vihar.

»Hej, Luka!« se oglasi zdajci sredi hrupa Dilber ter ustavi harmoniko. »Žuri se, žuri ter poglej, kaj pasja zalega tako tuli in razsaja!« Pse smo bili zaprli takoj po svojem prihodu v majhen zidan hlevček, ki je stal tik poleg kavarne. Ko smo utihnili vsled Dilberjevih besed, smo slišali silen lajež in hudo razgrajanje psov med bučanjem viharja.

Luka, ki je sedel s prekrizanimi nogama poleg ognjišča, je iztegnil svojo suho postavo, pljunil v stran, mahnil z roko in odgovoril leno: »Kaj hočeš, effendijeja, naj tulijo! Tukaj je gorko, psom pa je mraz, ker brije zunaj leden veter. Saj slišiš, kako cepajo hruške na krov! – Noter jih vendar ne moremo vzeti! Preveč jih je, zunaj pa bodo vedno razgrajali!«

In res smo čuli močno bobnanje po deskah strehe – stropa Katina kavarne ni imela – nad katero so se širile veje mogočne, stare hruške, ki je bila vsa polna sladkega sadu.

»Saj res, Marko«, se oglasi vojaški asistent ter si pogladi svoje ogromne brke, ki so dajale njegovi majhni, a čakati postavi silno vojaški izgled, »kaj boš sedaj podil ubogega Luka v noč in vihar! Naj tulijo psi, jih bo že minilo! Če pa ne, pocepali ne bodo od tega; saj mi tudi razgrajamo, pa nas vendar ne bo še konec.«

Vsi smo se zagrohotali tej filozofiji in asistentov predlog je obveljal. Sicer so ugibali nekateri, kaj bo zjutraj, ako ne odneha veter, a stari Ščitomir jim je zabrusil, da mora biti lovec »mož jeklen«. Kmalu se je zopet orila pesem; hruške so nam tolkle takt po strehi: včasih posamezno, včasih pa so se usule na gosto, kakor da bi drobnil bobnar z vso naglico k juriši. Rakija in vino sta se polagoma sušila v zalogi; tu in tam je kdo zadremal na širokem mindarluku.⁵ Ščitomirja se je lotila sladka ganjenost in zaspanost. Venomer je gonil svojo: »Hajduk Veljko v goru ide, da ubije jelena...« Počasi se je lotila vseh utrujenost.

»Hej, surum, surum², effendije!« me je predramil glas iz težkega spanca. »Dani se. Zadnji čas je, da odrinemo!«

Res je gledala vstajajoča zora skozi mala okenca Katine kavarne. Zaspanci so si meli oči, zapuščača in gonjači so hoteli k psom na prosto. Drugi so obsuli Kato in Jeleno, njeno hčerko, ter zahtevali hitro še džezvo³ črne ali pa so si mašili iz svoje zaloge usta. Potem pa smo začeli prtiti svojo lovsko opravo, da vendar že enkrat odrinemo. Marko je še naročal Kati, naj pazi vestno na njegovo harmoniko, da se ji kaj ne pripeti.

»Naprej, naprej, gospoda, naprej!« se je oglašil Ščitomir. Čas je, da...«

Zdajci pa se oglase zunaj razburjeni klici. Gonjači so kričali, psi so hripavo tulili in lajali, Luka pa se je drl na vse grlo: »Amo, amo!« Nekaj se je moralo pripetiti; kakor bi trenil, smo bili vsi zunaj, s puškami v rokah, ter hiteli za kavarno, kjer se je razlegal krik. Marko je bil prvi: »Kaj pa je, Luka?«

»Medved!«

Vsi smo obstali kakor prikovani; vse desnice so segle po patrone. Bliskoma so bile nabasane puške in osem grl se je oglasilo z enim glasom: »Kje?«

Luka in gonjači so stali pod staro, mogočno hruško, okrog njih pa so razgrajali in tulili psi z naježeno dlako. Luka je molče pokazal na tla.

¹ Vino, ki raste v okolici Mostarja.

² gospodje.

³ Zapuščiča imenujejo Bosanci kmeta, ki vodi lovske pse na verigi ter jih na primernem kraju v gozdu izpusti, ko se lov prične. Navadno so zapuščači jako spretni lovci.

⁴ Mindarji ali mindarluki so nizke, široke lesene zofe, ki se vlečejo krog sten; pokrite so navadno s preprogami. Na njih sedi Bosanec s prekrizanimi nogami, potem ko je odložil svoje opanke.

⁵ Tatarska beseda; pomeni naprej.

⁶ Bakrena posoda za črno kavo.

Takoj nam je bilo vse jasno. Na travi tik pod hruško je ležal svež. – medvedjek...

Hm! Zato so torej hruške tako bobnale po strehi! Stric kosmatinec si je bil ponoči privoščil slaščic!

»Kaj, ko bi bil izpoddrsnil na veji ter padel na streho?!«

»Streha bi bila takoj prebita; padel bi bil v sredo med nas.«

»Vraga! Hvala lepa za tako presenečenje! Naše puške so stale vse v kotu pri vratih.«

»Saj ni bila nabita niti ena!«

»Eh kaj! Saj bi bil plesal k Dilberjevim poskočnicam!«

»Zato so psi tako tulili in razgrajali!«

»Evo ti, Luka, kak magarič si! Veter, veter – v tole vtakni svoj nos – to je tvoj veter!«

»Pusti ga, Marko! Morda bi ga bil še medved raztrgal.«

»Gospodje, zdaj je pa dosti razpravljanja!« je zarentačil Ščitomir, ki se mu je brala nevolja na obrazu. »Čas je, da odrinemo po sledu, če ne, nam jo kosmatinec res še odkurir.«

Odrinili smo torej v rano zoro, odrinili in se vrnili pozno zvečer. In uspeh? Bil je drugačen, nego smo ga pričakovali. Kosmatinca ni bilo nikjer. Padla sta sicer srnjak in merjasec, a kaj je bilo to nam, ki smo zasledovali medveda!

Še dolgo potem nas je vlekla zvečer pri stalni mizi vsa družba, češ, kako je bilo tedaj, ko nam je klatil medved hruške, mi pa jih nismo šli pobirat, ampak smo se zadovoljili zjutraj z njegovo posetnico.

(Lovec 1911/194–196)

Matevževa osveta.

Spisal Juraj Lubič.

Ucmanovega Tončka tam gori na Pangerč grmu so imeli ljudje za velikega poštenjaka. Saj je tudi bil, samo večkrat ga je zmanjkalo na večer, pa so vsi vedeli, kam zahaja, pa nihče ni hotel tega povedati. Nešteto krat so povpraševali orožniki po njem, tudi so stikali po njegivi hiši, ali, Bog ve, on ni imel nobene puške, niti trohice streliva, tudi nobene dlake zajčje – nič prav nič niso našli nikdar pri njem.

O, pa vendar ni bil brez vsega tega. Večkrat je bil zajčje pečenke sit kakor najemnik lova. Kupoval pa zajcev ni, ha, ko jih je dobival tako poceni kolikor jih je le hotel.

Tam doli pod svojo bajto je imel svojo »orožarnico«. No, bila je res velika, zato je pa tudi ni bilo videti od nikoder. Saj Tonček je razumel ta posel. Dobro ped pod zemljo, v skritem jarku, si je bil zakopal skrinjico, koder je bil spravil tiste tri dele svojega pihalnika pa zalogo streliva. Vse skupaj je pokril z debelo plastjo mahu in nametal še nekaj kamna in hrastove trohljadi. No, pa naj išče še tako prebrisano oko postave tam okrog – našlo ne bo nič.

Pa kako je znal streljati ta hudimanol Tonček! Smešno bi bilo trditi, da je on pomeril kdaj zaman. Zato mu je pa zavidal Lužarjev Matevž tako neizrečeno. Jojmene, da bi on znal tako, pa kaj tako, da bi le sploh znal streljati, vsaj enega zajčka da bi prevrnili v svojem življenju, večjega veselja si ni mogel misliti. Kolikokrat je prosil soseda Tončka, naj mu razloži skrivnosti strelne umetnosti, ali, kaj pa mislite! Tonček ni bil malo ponosen, v odgovor ga je premeril z uničujočim pogledom, tako da je zapelo Matevža v dno duše.

Matevž je Tončka mnogokrat zalezoval po njegovih junaških potih. Dobro je vedel za njegovo »orožarnico« in marsikateri zajček je izdihnil takorekoč pred njegovimi očmi. Saj je Tončka opazoval izza grma in okušal vse tisto razburjenje, ki ga nudi lovska strast.

Sam pa le ni mogel poizkusiti, kdo mu bo dal puško, siromaku! Pa tudi bal se je puške, ko ni znal z njo ravnati. Pravijo, da se sproži puška včasih sama, če pritisne hudoba zraven. Hu, tega pa ne! Naučiti bi se moral prej, kako je ravnati s puško. Pa kdo ga bo učil? Nihče ni maral zanj, imeli so ga za bebca. On pa je vendar tako hrepel po streljanju! Ti grdi ljudje!

Včasih ga je obhajala maščevalna misel. Kaj, ako bi lepega dne povedal orožniku vse, kar ve o tem ošabnem Tončku? – O, ne, ne, saj ne bo povedal, ne! Gotovo bi mu premikastil Tonček kosti tako, da bi druga iskala druge. On je jak, pa Matevž! Beži no, kar miruj, da že za misel samo ne dobiš gorkega plačila.

In res je miroval Matevž. Pa ne dolgo.

Tonček se je bil nekoč izpozabil, pa je Matevža nekoliko obrcal čisto brez povoda. Tega pa Matevž res ni mogel preboleti. In kuhalo se je nekaj v njegovem srcu.

Tam pod Pangerč grmom je lepa soteska. Precej strma, neobrasla reber podpira Kukovo goro, na vrhu pa je lep bukov in kostanjev gozd, obkrožen z leščevjem in robidovjem.

Tam v nižavi je podrl Tonček že večkrat zajca, ki je bil prišvedral po rebri. In tudi sedaj preži Tonček, glej ga tamle za ograjo! Natanko ve, kdaj bo primahal zajec in skozi katero vrzel.

Že se temni, zajčka pa še ni. Nič ne de, saj imamo dobre oči. Sedajle pa bo. Tamle se premika temna senca od vrha doli, skok za skokom, počasi, premišljeno.

»Bummm!« se razlega po gorovju in celo sv. Miklavž tam gori na vrhu odgovarja nekako nejevoljno. Tonček pa hiti na reber, pobirat svoj plen. Nikomur ni zaupati, te neumne puške so tako glasne, kakor bi nalašč klicale po orožnikih in lovskih čuvajih. Človek mora urno opraviti, pa je – ha, saj ga dosedaj še niso zalotili, pa ga tudi ne bodo, njega že ne! Tista kriva kost pod njegovim hišnim pragom ni kar tako.

Tonček išče in išče. Zajca ni nikjer. I, saj je vendar videl, da je pal, naprej pa tudi ni tekkel.

Ko tako išče, se priplazi Matevž od vrha doli.

»Kaj si ga?« vpraša Tončka mirno.

»Kaj pa ti tod kaj vohuniš!« se zadere Tonček. »Mar si že pozabil, kaj je bilo zadnjič?«

»O, nisem pozabil, ne,« odgovarja Matevž z nenavadnim pogumom.

»Pa izprehajam se vendar lahko, koder me veseli. Vprašam te le, kaj iščeš –«

Tonček vendar zajca! Kaj misliš, da streljam v tarčo tebi na čast. – Ravno tukaj je obležal, pa ga ni!«

»Ali je morebiti tole?«

Matevž pobere svinjski mehur, ki se iz njega izcedi še nekaj vode. Pripravil si je namreč ta mehur, ga do dveh tretjin napolnil z vodo in prevezal čvrsto na koncu, pa ga spustil z vrha proti Tončku. Ker se je voda v njem prelivala iz enega konca v drugega, je mehur prevračal kozolce po strmini in je bilo v poznem mraku videti, kakor bi skakala žival nizdolu. In to žival je ubil hrabri Tonček.

En sam pogled na mehur je zadostoval, da je Tonček uvidel, kako sramotno ga je potegnil Matevž. Nak, kaj takega pa še ne! Pa ta pokveka Matevžasta! Kar zaplamtelo mu je v duši. V tistem hipu pa je tudi že počila strahovita zaušnica na licu siromaka Matevža, tako da se je zdramila cela sveta Gora daleč tam gori iz spanja, Matevž pa se je težko pobiral po tleh. Misli si je sicer, tako gorke še nisem dobil, rekel pa ni nič, saj je vedel, da mu prihodnji trenutek prinese zadoščenje.

Doli v soteski so bili že trije. Matevž bi se bil prav rad od srca smejal, toda ob enem samem Tončkovem pogledu mu je srce zdrknilo kar doli do kolen.

Da je vprizoril vse Matevž, o tem Tonček ni dvomil niti za trenutek. Zato ga je strašansko peklo, ko je moral svojo puško izročiti orožniku, ki mu je bil oblastno stopil pred oči. Pa to bi Tonček še prenesel na vse zadnje, ali da je Matevž svoje izdajstvo združil s takim nepopisnim sramotenjem, da bo šlo po vsej vasi od ust do ust: »Tonček je ustrelil svinjski mehur« – nak, rajši bi se pogreznil v zemljo.

Da je bil lonček poln, je Matevž razkril tudi Tončkovo »orožarnico« tako mimogrede, potem pa je s posebno vnemo pokazal orožniku v sosedovo klet, kjer je imel Tonček celo zalogo zajčjih in lisičjih kož, pred posvetno oblastjo dobro skrito v – vinskem sodu.

Orožnik in Tonček in puška in strelivo in skrinjica in zajčje ter lisičje kože – vse skupaj je šlo nemudoma v tisto hišo v Novem mestu, kjer režejo kruh pravice.

Ali Matevž je uvidel, kako zlo je učinil Tončku, in pričelo ga je skrbeti. Kar spati mu ni dalo več. Bal se je izdatnega plačila.

Ko je izvedel, da bo Tonček moral par tednov živeti ob ričetu, je nekoliko odleglo Matevžu. Vsega njegovega strahu in težke vesti pa je bilo konec, ko se je po vasi raznesla vest, da je umrl Tonček za pljučnico, še preden je prestal svojo kazen.

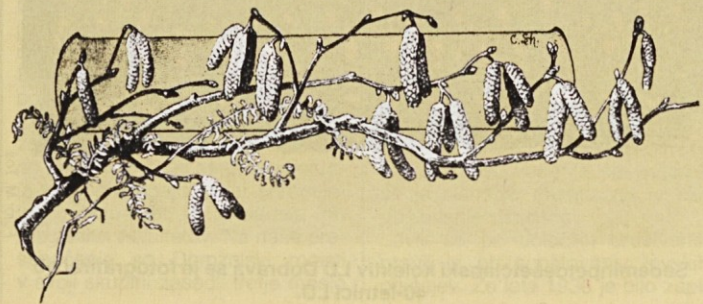

Foto: M. Samar

LOVSKA ORGANIZACIJA

LD Dobrava razvija lovni turizem

20. avgusta je bila pri lovskem domu v Dobravi pri Sv. Trojici v Slov. goricah osrednja slovesnost ob 40-letnici ustanovitve in uspešnega delovanja LD Dobrava. Pred tem so pripravili še veliko meddružinsko tekmovanje v streljanju na glinaste golobe. Zmagala je ekipa LD Kidričevo pred LD Janžev Vrh in domačini iz Dobreve.

Na osrednji slovesnosti se je zbralo veliko lovcev iz LD lenarškega LGB in sosednjih družin iz mariborske in ptujske lovske zveze. Slavnostni govornik je bil predsednik mariborske lovske zveze Stane Krajnc, ki je posebej poudaril skrb lovske organizacije za varovanje okolja in ohranitev avtohtonih vrst divjadi. V ospredje je postavil naloge na področju strokovnega izo-

braževanja in usposabljanja, saj v lovstvu potrebujemo veliko znanja in strokovnih rešitev. Zaslužnim članom je podelil odlikovanja LZS. Zborovanje lovcev in številnih kmetov ter domačinov iz Svete Trojice in Cerkevjak je pozdravil tudi tajnik lenarškega LGB Franjo Kožar, ki je podelil priznanja LGB Lenart Ernestu Mlinariču, Vinku Grajfoneru in Milanu Slukanu.

O razvojni poti LD Dobrava je govoril njen starešina Janko Polanec. Omenil je velike spremembe v naravnem okolju, zaradi katerih je tudi v njihovem lovišču, ki meri 3200 ha, vse manj male divjadi. Prizadevajo si, da bi okolje izboljšali, zlasti z ureditvijo remiz in krmnih njiv. Delno so pri tem uspešni, zahvaljujoč razumevanju kmetov in lastnikov, s katerimi nimajo nesporazumov. Tudi škode, ki jih povzroča divjad, rešujejo strpno in sporazumno. Gospodarsko najpomembnejša vrsta divjadi je tudi

v Dobravi srnjad. Na leto odstrelijo približno 120 srnjadi obeh spolov. Skrbijo za pravilni odstrel po spolu in starostni strukturi, vsako leto pa beležijo tudi nekaj povoženih živali. Ob jubileju so člani LD Dobrava, ki se je ob ustanovitvi leta 1954 imenovala Cerkevjak in se je kasneje, leta 1968, preimenovala v Dobravo, odprli prenovljeni lovski dom, ki je priljubljeno zbirališče lovcev in obiskovalcev Slovenskih goric. LD Dobrava se vključuje tudi v turistična prizadevanja občine Lenart, zato uspešno razvija lovni turizem.

M. Toš

Tekmovanje z lovsko risanico

Minilo je že leto dni od prvega tekmovanja z lovsko puško risanico na strelišču pri Drlinku v Novakih. Komisija za strelstvo pri LD Porezen – Cerklje je 10. julija letos organizirala za vse slovenske lovce že drugo tekmovanje z lovsko puško risanico, ki so se ga udeležili vrhunski strelci, hkrati tudi lovci iz vse Slovenije. Strelišče so si ogledali tudi lovci sosednje Italije, iz stare Gorice, vendar iz neznanih razlogov niso tekmovali. Dejali so, da se bodo tekmovanja udeležili prihodnje leto. Tekmovali so samo posamezniki. Ob osmi uri zjutraj so se začeli strelci prijavljati. Približno 50 strelcev se je pomerilo v omejeni disciplini.

S petimi streli z največ možnimi 50 krogi so se izkazali vsi strelci do tretjega mesta. Naslednji trije pa so od možnih 50 krogov dosegli 49 krogov.

Vrstni red tekmovalcev glede na dosežene kroge:

1. Marko Plestenjak, 50 krogov
2. Igor Pičulin, 50 krogov
3. Zdravko Urankar, 50 krogov
4. Nikolaj Čuš, 49 krogov
5. Tomaž Curl, 49 krogov
6. Peter Podjed, 49 krogov
7. Stane Pagon, 49 krogov
8. Boštjan Čemažar, 48 krogov
9. Tine Kobal, 48 krogov
10. Ivan Curl, 47 krogov.

Strelcem, ki so dosegli enako število krogov, je strelska sodniška komisija določila vrstni red po »ostrejših« desetak ali pa s ponovnim streljanjem, če ni bilo druge rešitve.

Prva tri mesta so bila nagrajena s praktično nagrado, in sicer:

1. Marko Plestenjak je prejel dovolilnico LD za odstrel srnjaka s trofejo in mesom;
  2. Igor Pičulin odstrelnico dovolilnico LD za odstrel srne z mesom;
  3. Zdravko Urankar pa za odstrel mladiča z mesom.
- Sledile so še manjše praktične nagrade od četrtega mesta naprej. Komisija za strelstvo pri LD Porezen – Cerklje je pri organizaciji dveh tovrstnih tekmovanj dobila že nekaj izkušenj, vendar se zaveda pomanjkljivosti, ki se jim bodo skušali izogniti v letu 1995.

Anton Razpet

Jubilej je praznovala tudi LD Paloma – Sladki Vrh

Med številnimi LD iz mariborske lovske zveze, ki so letošnje poletje praznovala 40-letnico ustanovitve, je bila tudi LD Paloma iz Sladkega Vrha. Ob tej priložnosti so pripravili tekmovanje v streljanju na glinaste golobe in veliko zborovanje lovcev ter domačinov. Ob tej priložnosti

Foto: M. Toš

Sedeminpetdesetčlanski kolektiv LD Dobrava se je fotografiral ob 40-letnici LD.

Foto: M. Toš

Kolektiv LD Paloma Sladki Vrh je 23. 7. letos praznovala 40 let obstoja in uspešnega delovanja.

so predstavili razvojno pot tega zglednega lovskega kolektiva. O zgodovini LD Paloma je obširneje spregovoril starešina Franc Polanec, ki je nanizal zanimivejšo dogodke iz časov pred drugo vojno in po letu 1945, ko je nekaj lovcev na območju Šentilja in Sladkega Vrha ustanovilo prvo lovsko zadrugo. Leta 1950 so se takratne LD Jarenina, Jakobski dol in Selnica ob Muri združile v enotno LD Jarenina.

16. maja 1954 je v hiši Alojza Gornika v Selnici ob Muri potekal ustanovni občni zbor, kar štejejo za datum ustanovitve zdajšnje LD Paloma. Njeni ustanovni člani so bili Matko Goršek, Radko Remc, Jože Nekrep, Albert Vake, Ivan Hercog, Leopold Kristl, Jože Harc, Lojze Antončič, Alojz Nikl in Franc Puhlić. Deset let kasneje, leta 1964, so člani LD Paloma slovesno odprli sodoben lovski dom, ki ga zdaj oddajajo v najem za gostišče, sami pa so si za svoje potrebe uredili še lovsko kočico, ki so jo odprli leta 1984. Člani LD tesno sodelujejo s številnimi LD iz mariborske lovske zveze, vključujejo se v delo njenih organov, aktivni so v okviru severnoslovenskogoriškega LGB, pobrateni so z LD Zemon, Kanal in Anhovo. Prav tako negujejo prijateljske stike z LD Golavabuka, Lovsko komuno iz Italije in Klubom prijateljev lova iz Celovca.

LD Paloma Sladki Vrh gospodari na 2340 ha lovišča, v katerem je zadovoljivo število fazanov in poljskih zajcev. Gospodarsko najpomembnejša vrsta divjadi je srnjad,

jerebica pa je iz njihovega lovišča že zdavnaj izginila, zato jo bodo poskušali ponovno vrniti z vlaganjem iz umetne vzreje. 48 članov družine vzorno skrbi za krmne njeve in remize, pa tudi sicer si veliko prizadevajo za izboljševanje naravnih razmer za divjad. Izdelali so tudi veliko visokih prež, krmišč, solnic in mrhovišč. Razvijajo lovni turizem in strelsko dejavnost, kar jih uvršča med najaktivnejše družine v mariborski lovski zvezi. Ob jubileju so podelili plakete, priznanja in lovska odlikovanja zaslužnim članom in sodelavcem zunaj lovskih vrst, pripravili pa so tudi lep

rogistov. Na prireditve so bile vabljene tudi skupine iz sosednjih držav, med katerimi so bili tudi Domžalski rogisti.

Srečanje se od našega razlikuje po tem, da je to tekmovanje, na katerem vladajo določena pravila, nastop vsake skupine pa ocenjujejo.

Domžalski rogisti so se za to prireditev intenzivno pripravljali, saj so bili prvič povabljeni na tekmovanje, ki je imelo mednarodne razsežnosti. Ob prihodu v Halbenrain nas je pričakal organizacijski odbor in nas še enkrat seznanil s pravili tekmovanja. Tam je bilo veliko skupin, tako da je bila konkurenca izredno močna.

Dovolj časa je bilo še za zadnje priprave in vaje, nato pa se je pričel nastop. Tekmovanje je bilo razdeljeno v tri skupine. Domžalski rogisti so nastopili v skupini A. Nastop je bil sestavljen iz štirih obveznih melodij in ene po prosti izbiri. Žirija je bila sestavljena iz petih sodnikov, in sicer: prof. mag. Josef Pöschl, g. Josef Monz, VS dir. Rudolf Leitenmüller, VS dir. Anton Schabl in mag. Johann Cescutti.

Sodniki so ocenjevali po takem merilu: skupina je imela na začetku 1260 točk, vsako melodijo so ocenjevali posebej z odbitnimi točkami. Za ocenjevanje je veljalo šest meril, za vsakega pa so lahko podelili največ 10 točk.

Domžalski rogisti med nastopom v Avstriji

kulturni program. Njihove posebne pozornosti so bili deležni starejši člani, predstavniki Palome, KS, društev ter organizacij, pobratenih družin in KPL iz Celovca. Odlika kolektiva zelene bratovščine Paloma je tudi razvejana društvena dejavnost in skrb za razvoj lovske kinologije. Skratka, to je kolektiv, ki je jubilej praznoval zelo delavno in ki daje dovolj jamstva, da bo lovska organizacija v tem delu Slovenije uspešno opravljala svoje poslanstvo tudi v prihodnje.

Marjan Toš

Uspeh Domžalskih rogistov v Halbenrainu

14. maja 1994 je bilo v Halbenrainu na avstrijskem štajerskem tekmovanju štajerskih skupin lovskih

Sodniki so ocenjevali tudi tempo, ritem skupine, intonacijo, artikulacijo, dinamiko, skupno igranje in seveda sam nastop (enotnost oblačil, usklajenost itn.). Glede na doseženo število točk so skupine dobile pri razvrstitvi tudi znake: zlati, srebrni ali bronasti rog. Ko je bil uradni del tekmovanja končan, je bilo treba počakati na uradno uvrstitev in razglasitev najboljših.

Organizator prireditve je bila Štajerska lovska zveza, odgovorna oseba za povezovanje pa gospod Peter Maierhofer. Vmesni čas je potekal v izredno sproščenem vzdušju. Naši sosedje so se izkazali z odlično organizacijo in skrbno pripravljenostjo za dobro počutje vseh nastopajočih ter spremljajočih. Napetost je zavladala pri razglasitvi rezultatov. Na naše presenečenje so Domžalski rogisti v svoji skupini zasedli tretje mesto

Za svoj nastop v avstrijskem Halbenrainu so Domžalski rogisti prejeli znak zlati rog, pokal z diplomo in častno plaketo trga.

in poleg pokala ter diplome dobili še znak – zlati rog.

Na tekmovanju so bile v program uvrščene melodije Jožeta Grleca, kateremu so priredili malo slovesnost, saj so predstavili njega in njegove izdane skladbe.

Zato je vrnitev domov potekala v veselem vzdušju. Ob tem se želi jo Domžalski rogisti zahvaliti tovarni Rašica, trgovini J & M – šport Postojna, Avtoservisu Debevec – Mengeš, g. Slogoviču (Prekmurški rogisti), g. Jožetu Grlecu, g. Petru Maierhoferju in g. Frančku Kuhariču, ker so jim pomagali do uspešnega nastopa in doseženih rezultatov.

Kajetana Rettinger

70 let organiziranega lovstva v Preboldu

Člani Lovske družine Prebold smo 17. junija 1994 proslavili 70 let delovanja naše lovske družine kot organiziranega društva. Takratno lovsko društvo je bilo ustanovljeno leta 1924, kar je razvidno iz ohranjenih pravil. Na osnovi fotografij iz let pred tem pa vemo, da so lovili že dolgo pred tem, toda ne v organiziranem društvu. Zanimivo je določilo iz teh pravil: »Društvo si stavi smoter ohraniti zanimivosti lova in lepote s tem, da se varuje one kategorije divljačine, ki postajajo redke in koristni na drugi strani kmetijstvu s tem, da se pokončujejo živali, ki so tej gospodarski stroki škodljive.« Ugotovimo lahko, da se cilji v bistvu niso dosti spremenili, mogoče danes bolj na dolgo in zavito povemo isto. Na začetku tridesetih let je imelo lovsko društvo v zakupu 1800 ha lovišč in je plačalo zakupnino 2.930 din. Kasneje se je lovišče povečalo s pridobitvijo graščinskega lovišča in večjega zakupa na skupno 3326 ha. Članov ni bilo veliko, na začetku le 17, leta 1941 pa 24. Društvo je vsako leto pripravilo redni občni zbor s pregledom poslovanja in poveritev dolžnosti vodenja še vnaprej, če je članstvo menilo, da je bilo poslovanje uspešno.

Lovili so po določilih društvenih pravil in ob spoštovanju lovskih običajev. Že leta 1936 je bilo zapi-

Foto: M. Toš

Veliko zaslug za uspešnost LD Paloma – Sladki Vrh ima Jože Nekrep.

sano pravilo: »Nihče ne sme streljati fazana ali zajca sam« ter: »Za vsako brakado se določi vodja lova.« Po okupaciji leta 1941 je dejavnost društva zamrla, saj so članom odvzeli orožje, lov pa so prepovedali ob prvih sabotažnih akcijah pripadnikov odpora.

Po končani vojni je bil osnovan iniciativni odbor za ustanovitev lovske družine, kar se je zgodilo na občnem zboru 2. junija 1946. Ustanovnih članov je bilo 18. Na novo ustanovljeni LD je OLO Celje-okolica dala v zakup okrajno lovišče v izmeri 2060 ha, in to za dobo petih let. Leta 1948 se je LD Marija Reka priključila LD Prebold, zato se je lovišče povečalo na 3830 ha, kar je potrjeno z odločbo OLO Celje z dne 28. 9. 1950. S pogodbo o upravljanju lovišča (12. okt. 1984) z občino Žalec sedaj lovišče meri 3940 ha, od tega je 3200 ha lovni površini. Lovišče spada med srednjegorska z vrhovi do 1000 m (Mrzlica 1122 m) z dokaj strmimi pobočji, kar otežuje lov. Gozd je mešane sestave, vodni viri so zadostni, problematično pa je propadanje kostanja in vedno več golosekov, ki jih pogozdujejo le z iglavci. To pa zmanjšuje možnost prehranjevanja divjadi v prihodnje. V nižinskem delu pobira davek med malo divjadjo promet in veliki sestoji monokulturnih površin z intenzivnim kmetijstvom. Pravih remiz ni več, zato se je zelo zmanjšala številčnost male divjadi kljub večletni zaščiti in vlaganju. Od divjadi je najbolj številčna sr-

Člani LD Prebold pred svojim lovskim domom

njad, tod pa živijo tudi gamsi, divji prašiči, lisice, kune, jazbeci, poljski zajci, fazani, gozdni jerebi, veliki petelini in druga divjad. Upravljamo eno redkih lovišč, kjer se vsako pomlad v večjem številu še sliši klepanje velikega divjega petelina na rastiščih. Načrtovan odstrel divjadi opravimo skladno z gojitvenimi smernicami in bazenskimi dogovori. Pri srnjadi odstrelujemo na 100 ha lov. površine do 4,8 živali, pri div. prašiču ta niha od 5 do 15 v lov. sezoni, odstrel poljskega zajca pa je nizek, saj od nekdanj 70–80 zajcev danes dosegamo le še 20–25 uplenjenih živali. Nekoliko boljše stanje je pri fazanu, ki jih

odstrelimo do 50, in to pri rednem vlaganju. Po lovišču dokaj enakomerno razporejamo lovnogojitvene naprave od krmnih njiv, krmišč, solnic, visokih prež, z nekaj kilometri lovskih stez. Za lov in iskanje obstreljene divjadi po krvni sledi imamo v družini skupno 28 lovskih psov z opravljeno preizkušnjo, in sicer goniče, šarivce, ptičarje in jamarje ter tri od teh usposobljene in preskušene za iskanje po krvnem sledu. Dandanes šteje družina 52 članov, kar je bil tudi leta 1983 povod, da smo se lotili obnove lovskega doma. Želeli smo si, da bi bili v domu lahko vsi prisotni na občnem zboru. Lovska koča je bila

zgrajena že leta 1958, prizidek pa leta 1967. Končno podoba pa je koča dobila z obnovo, končano leta 1986. Da nam je to uspelo, smo člani prispevali začetni kapital, orodje, material in več kot 6000 delovnih ur. Toda veliko bolj skromno bi zastavili, če nam ne bi pomagala podjetja v kraju, obrtniki in lastniki gozdov z lesom ter prevozi.

Uspešna dejavnost naše družine je tudi lovsko strelstvo. Več kot 25 let redno prirejamo zelo dobro obiskana tekmovanja, naši strelci pa tudi uspešno nastopajo na podobnih tekmovanjih. Osvojili so več kot 200 pokalov, med njimi prehodni pokal ZLD in občine, med posamezniki pa smo osvojili prva mesta na republiškem prvenstvu pa tudi prvenstvu OK ZLD Celje. Priredili smo že več lovskih razstav, da bi javnosti predstavili našo divjad, problematiko njenega varstva in gozdov. Osnovnošolce smo peljali v Slovenski lovski muzej v Bistri ter sodelovali pri številnih akcijah v kraju. Omenimo še dobro sodelovanje s sosednjimi lovskimi družinami, zlasti naše trolove LD Griže-Hrastnik-Prebold in vesela srečanja s člani LD Velika Nedelja. V teh letih je naša LD za uspešno delo prejela red za lovske zasluge II. stop. LZ Slovenije, plaketo občine Žalec in Krajevne skupnosti Prebold.

Tudi mi smo letos podelili plaketo naše družine KS Prebold, LD Griže in Velika Nedelja ter Savinjskim registrom.

Vladimir Skok

LOVSKI OPRTNIK

Kaj pa živali?

Kar dobršen del Kozjaka, deloma tudi Pohorja, pa še kje je po vsej verjetnosti kakšna pokrajina, ki je vse siromašnejša z vodnimi viri.

Ne samo, da jih ni ravno veliko, še to, kar imamo, smo si ljudje pretežno zajeli, zgradili in zabetonirali in

odpeljali za svoje človeške potrebe ter potrebe domačih živali!

Že več let opazujem stisko divjadi ob podobnih sušnih obdobjih, kot je bilo letošnje. Tudi po mesec ali več iz betonskih zbiralnikov ne kapne niti kapljica vode. Če pa že, jo marsikje živali, predvsem srnjad, dobesedno polizejo. Vse kaže, da tej živalski vrsti nikakor ne zadostuje samo jutranja rosa, da potrebuje precej več vode! Ob

takšnih popolnih odvzemih pa živalim marsikje podaljšamo pot do vode tudi za več kilometrov, ne da bi vedeli, kaj to pomeni za živalsko populacijo; seveda pa nimam v mislih samo srnjadi.

Podobe ob takšnih suhih zajetjih so namreč skoraj brez izjeme enake. Živalskih stopinj je zelo veliko, mi pa tega skorajda ne opazimo, kajti: k nam v naše pipe priteka dobra hladna voda, lepo se prhamo, zalivamo vrtove, si operemo avtomobil in lepo nam je! Nedavno mi je nek kmet dejal dobesedno takole: »Si lahko misliš, da ta hudič kozji (misli je srno) pride kljub psu sem k hiši na vodo, no, pa druge škode mi vsaj ne dela!«

K. Valtl

Ris, uplenjen v Slavoniji

Naš dolgoletni dopisnik iz Hrvaške, dipl. inž. Alojzije Frković, nam je poslal zanimivo vest, da so na skrajnem vzhodnem delu sosednje Republike Hrvaške (več kot 350 km od Kočevskega Roga!), natančneje blizu Vinkovcev v Slavoniji, odstrelili risa.

V njegovem pisnem poročilu piše: »Rekorden odstrel risov na Hrvaškem v letu 1993/94, o čemer smo pisali v Lovcu 7–8/94, pa ni obstal pri številu 16. V okolici Vinkovcev

(lovišče Spačva–Sjever), torej na skrajnem vzhodnem delu panonskega dela Hrvaške, je bil 23. 6. 1994 odstreljen še en ris. Nanj je ustrelil iz vojaškega rova, torej iz same bojne črte, vojak in ga zadel. Ris je bil moškega spola, star od 3 do 4 leta in težak približno 30 kg. Nekaj dni po odstrelu so v okolici videli še enega risa. Ker je bil manjši, menijo, da je bila risinja.

V strokovnih lovskih krogih Hrvaške je ta nepričakovan odstrel risa v vukovarsko-sremski županiji sprožil številne komentarje in vprašanja. Ker na Kosovu in v Makedoniji živi populacija našega izvirnega balkanskega risa, v Sloveniji in v Hrvaški (Gorski Kotar, Lika) pa po uspeli ponovni naselitvi živi karpatska podvrsta gozdnega risa, je sedaj osnovno vprašanje, kateri podvrsti pripada ustreljeni ris iz spačvanskih gozdov? »Gre morda za risa, ki ga je vojna vihra postopno potiskala iz zahoda proti vzhodu, celinski Hrvaški ali je morda prišel iz vzhoda, iz romunskih Karpotov? Truplo ustreljenega risa na žalost ni ohranjeno. Visoke poletne temperature in težko dostopni teren na kraju odstrela tega niso dovoljevali. Kljub vsemu pa že teža ustreljenega risa (30 kg) pove, da je bil potomec naseljenih risov, torej predstavnik populacije karpatskega risa, ki je svoj razširitevni

Za tem betonom se skriva studenec, ki je morda stoletja dajal vodo tudi divjim živalim!

Foto: K. Valtl

Foto: Zaplatil – DELO

Gospodar LD Brezovica (ZLD Ljubljana), Viktor Čuden iz Notranjih Goric, je 14. 8. 1984 zvečer uplenil ob vznožju barjanskega osamelca Kostanjevica pri Bevkah močnega jelena, ki je iztrebljen tehtal 220 kg. Rogovje je ocenjeno z 200,13 CIC točke (srebrna medalja). Starost jelena presega 10 let. To je najmočnejše doslej znano rogovje jelena, ki je bil uplenjen na Ljubljanskem barju.

Foto: D. Beuk

Kožuh risa, odstreljenega v lovišču Spačva-Sjever, Uprave šuma Vinkovci, od Kočevskega Roga oddaljeno več kot 350 km.

areal že v zgodnjih 80-tih letih razširila tudi na zahodno Bosno (prvi dokazani primeri so bili odstreljeni v okolici Bihaća, Bosanskega Petrovca, Drvarja in drugje). Od tega območja do mesta najnovejšega odstrela risa pa je več kot 250 km, kar za žival, ki se je navajena veliko gibati in hoditi (na dan lahko prehodi 5–25 km) tudi ni neobvladljiva razdalja. To še posebno zato, ker smo celo zvedeli, da so pred 5–6 leti risa videli na Dilju nad Slavonskim Brodom in na Požeški gori. Še vedno pa ostane vprašanje, kako in kje je preplaval Savo? Čeprav bomo morali na pravi odgovor na vprašanje, odkod je ris prišel v Slavonijo, še počakati, pa je dejstvo, da se bosta kmalu »srečala« avtohtoni balkanski ris in ponovno naseljeni, vnešeni karpatski ris.

Na koncu je avtor Frković dodal, da je bil prav pred 10 leti, natančno 2. 11. 1984, prav tako blizu Vinkovcev opažen trop evropskih lisov, od katerih so enega odstrelili. Še do danes ni povsem pojasnjeno, odkod so losi prišli tja.

Uredništvo – B. L.

Z lovskim srcem in s slikarskim čopičem

Prekmurje je šele po prvi svetovni vojni pričelo premagovati kulturno-likovno zamudništvo in se vključevati v umetnostni utrip matične Slovenije. Prvi korak sta storila slikar Ludvik Vrečič in kipar Franc Kūhar, ki sta se leta 1928 in 1935 kot prva Prekmurca vključila v li-

Slikar in lovec E. Bransberger slika prekmursko pokrajino.

kovno razstavo slovenske umetnosti v Ljubljani in s tem najavila likovno prebujenje »onstran Mure«. Toda likovno ustvarjalno zamudništvo je bilo čutiti v Prekmurju še vsa nadaljnja leta po drugi svetovni vojni, saj razen K. Jakoba, F. Kūharja in L. Pandurja ter V. Horvatove Prekmurje vse do prihoda prve povojne generacije mladih akademskih slikarjev ni imelo upodablajočega spremljevalca hitro umirajoče prekmurske etnografske starožitnosti.

V ta krizni čas je leta 1963 vstopil LIKOS, likovna sekcija pri KUD Štefan Kovač v Murski Soboti. Medse je povabil vse ljubitelje likovnega ustvarjanja, da bi strokovno, tehnično izpopolnjevali indivi-

dualni likovni izraz do take mere, da bi bilo sporočilo moč izpostaviti tudi javnosti, propadajoče etnografsko bogastvo murske krajine pa ohranjati v likovni podobi.

Tako je umetnostni zgodovinar profesor Vlado Sagadin lani ob 30-letnici delovanja LIKOS-a opisal likovni razvoj Prekmurja. Jaz bi pa rad v tem prispevku slovenskim lovcem predstavil enega izmed naših štirih prekmurskih lovcev, ki poleg dvogleda, trinožnika in puške nosijo v lovišče tudi platno, barve in slikarski čopič. Beseda je o **Ernestu Bransbergerju**, dolgoletnemu članu LD Cankova, upokojenemu visokokvalificiranemu slikopleskarju, ki je letos v soboškem gra-

MODNA KRAVATA – GJERGJEK
Ivana Regenta 29,
69000 Murska Sobota
Tel.: (069) 22-326

IZDELUJEMO VSE VRSTE LOVSKIH KRAVAT V LOVSKI BARVI Z IZVEZENIMI EMBLEMI DIVJADI. NAROČENO POŠILJAMO PO POŠTI (POVZETJE). TRGOVCEM NUDIMO UGODNE GROSISTIČNE CENE. POKLIČITE NAS, PREPRIČAJTE SE O NAŠI KAKOVOSTI!

SRNA d.o.o.

Helena
Žnidaršič Milan

Bloška Polica 21
61384 Grahovo
tel.: (061) 798-002

LOVSKA TRGOVINA – LOVSKI TURIZEM

V trgovini vam za lov nudimo:

- lovsko strelivo in orožje,
- optične pripomočke,
- lovška oblačila in druge potrebščine za lov,
- lestence in stojala iz jelenjih rogov.

Ukvarjamo se s posredovanjem v lovskem turizmu.

Se priporočamo!

du pripravil že peto samostojno razstavo.

Ernesta je slikanje veselilo od zgodnje mladosti. Tako se je s svojimi slikami predstavil že kot osnovnošolec, leta 1943 pa se je kot štirinajstletnik pričel učiti slikopleskarske obrti in pri delu vztrajal, dokler se ni osamosvojil. Kot samostojen obrtnik se zaradi svojega poklica ni mogel povsem posvetiti slikanju; to je lahko storil šele po upokojitvi leta 1992. Tedaj je v prostorih Gospodarske zbornice v M. Soboti priredil samostojno razstavo slik. Ob tej priložnosti so ga tudi sprejeli med člane LIKOS-a. Sicer pa je v okviru LIKOS-a do tega zapisa pripravil devet skupinskih in pet samostojnih razstav.

Zadnja samostojna razstava je bila odprta v gradu v M. Soboti od 13. maja do 13. julija letos. Otvoritev, na kateri je sodelovala znana Beltiška banda, se je udeležilo izredno veliko ljubiteljev tovrstne umetnosti, pa tudi sicer je bil obisk zadovoljiv. Skupno je Bransberger razstavil štirinajst del, med njimi tudi precej z lovsko tematiko.

Na razstavi, ki jo je zopet odprl umetnostni zgodovinar in kritik prof. Vlado Sagadin, je izčrpno predstavil Bransbergerja kot umetnika in njegovo ustvarjalnost.

Med drugim je kritik tudi povedal, da nas občutja in doživetja, ki jih sproščajo pričujoča dela umetnika, prepričujejo, da je avtorjeva izpoved vezana na preostali del prekmurskega starožitja.

Pomembna stalnica Bransbergerjevega slikarstva je lovska motivika, na katero je avtor kot strasten lovec osebno zelo navezan. Nara-

va in divjad v njej živita na Bransbergerjevih slikah z vso potrebno prepoznavnostjo.

Bransberger še intenzivno išče svojo resnico. Nedvomno jo bo našel nekje v odmiku od fotografske faktografije in v pogumnejšem osebnem izrazu, ki je edina prava prepoznavna kakovost slehernega umetnika, je končal svoje obsežno analitično kritiko prof. Sagadin.

Feri Poredoš

Zanimivi odpadli veji jelenjega rogovja

V začetku julija letos je na LZS prinesel Stanko Poje (LD Dolenja vas) pokazat dve zanimivi veji jelenjega rogovja, ki ju je našel 7. aprila

leta letos na travniku, približno 50 m od ceste, ki pelje v Gotenico (GL Snežnik-Kočevska Reka – revir poklicnega lovca Milana Bauerja). Obe veji sta ležali ena zraven druge (ena celo s konico zabodena v zemljo). To je nesporno del rogovja istega jelena, nepravilnega deseteraka srednjih let (6–8), ki je imel znatno manjšo desno vejo, na kateri tudi ni lednika, ki pa je na daljši levi veji. Rož na odpadlem rogovju ni, pač pa se na tem mestu kaže nazobčan in izvotlen »prelom«. Videti je, kot da bi rogovje oglodale miši, kar na prvi pogled opazovalca lahko zavede. Temu pa ni tako, saj sledov glodačev ni opaziti, pa tudi na notranjem luknjičastem kostnem tkivu na mestu preloma je mogoče opaziti, da je bilo tam tkivo ognojeno in krvavo

Mesti preloma obeh vej

Foto: B. Leskovic

(sledovi krvi). Tudi nad mestom preloma so na notranjosti roga prav tako vidni ostanki neočiščenega mahu. Iz preloma se še vedno širi neprijeten dah. Obe veji skupaj tehtata 2800 g (1450 + 1350). Leva veja je dolga 90,5 cm, desna pa vsega skupaj 77,5 cm. Težko je natančno podati hipotetično strokovno razlago za ta pojav, a možnost je taka:

V času, ko je bilo jelenovo rogovje že doraslo, vendar še neočiščeno, to je nekako v sredini julija 1993, je nastala mehanska poškodba obeh vej, in sicer nekako v višini nadočnikov. Ker v tem času tudi proces notranje pokostenitve še ni bil končan, je na poškodovanih mestih nastala okužba (infekcija) in gnojno vnetje še živega kostnega tkiva. Vnetje pa je le počasi napredovalo oziroma se je v hladnem vremenu povsem zaustavilo, izcedek pa je nekako konzerviral tudi ostanke mahu oziroma basta ob poškodovanih mestih.

Vidna izvotljenost vej rogov je spremenila tudi njuno statiko. Zaradi tanjšanja celičnih sten, kar je sicer značilnost razmeroma hitrega procesa pred odpadanjem rogovja, se je na najšibkejšem mestu zlomila veja zaradi lastne teže. Z veliko verjetnostjo je mogoče sklepati, da sta kasneje odpadli tudi preostali rožnici in da ni pričakovati tako imenovanega »dvojnega rogovja« (glej knjigo Jelenjad I, stran 103; Zlatorogova knjižnica, 1991), pač pa povsem normalno in tudi močnejše rogovje, še zlasti, če jelen ni bil telesno poškodovan in prizadet.

Blaž Krže

ANTON ANCELJ

Izdelava orožja in promet z lovskim ter športnim orožjem in opremo
Novo mesto, d.o.o.

68000 NOVO MESTO

Lebanova 3
tel./fax: (068) 323-879

Delovni čas:
od 9. do 17. ure
sobota od 9. do 12. ure

68330 METLIKA

TPC, Kidričevo naselje
tel./fax: (068) 58-232

Delovni čas:
od 8. do 12. in od 13. do 16. ure
sobota od 9. do 12. ure

-ANCELJ-

PRI NAS LAHKO KUPITE LOVSKE PUŠKE ZBROJEVKA – BRNO

ŠIBRENICA ZP 149, KAL. 12/12 . . . . . 84.000 SIT
ŠIBRENICA ZP 749, KAL. 12/12 . . . . . 96.960 SIT

BOKARICE ZH:

ZH 303 12/12 – trap . . . . . 93.920 SIT
ZH 301 12/12 . . . . . 91.200 SIT
ZH 304 12/7 × 57R . . . . . 105.440 SIT
ZH 308 12/7 × 65R . . . . . 110.880 SIT
+ MENJALNE CEVI 12/12 . . . . . 149.760 SIT

BRNO 500, KOMBINIRANE:

KAL.: 12/5,6 × 52R; 12/7 × 57R; 12/7 × 65R;
12/222 Rem; 12/6,5 × 55SE;
12/300W; 12 MAG/5,6 × 50R; 12/30-06;
12/243W . . . . . 150.560 SIT
+ MENJALNE CEVI 12/12 . . . . . 218.320 SIT
KAL. 12/12 . . . . . 128.800 SIT

BRNO SUPER 12/7 × 65R . . . . . 207.520 SIT
+ MENJALNE CEVI 12/12 . . . . . 343.360 SIT

POLAVTOMATSKA .22 Wmr

ZKM 611 . . . . . 94.880 SIT

POGOJI PLAČILA:

– 5% POPUST OB GOTOVINSKEM PLAČILU
– NA 3 OBROKE, S ČEKI (50% POLOG + 2 OBROKA)
CENE VELJAJO DO OBJAVLJENIH SPREMEMB.

LOVSKE PUŠKE ČEŠKA ZBROJEVKA MALOKALIBRSKE PUŠKE:

ZKM 452 M2E STANDARD, ... 41.840 SIT
KAL. 22 LR . . . . . 46.400 SIT

ZRAČNA PUŠKA

SLAVIJA 630 STANDARD 12.160 SIT
SLAVIJA 631 LUX . . . . . 13.040 SIT

ZRAČNA PIŠTOLA

TEX MOD. 3 . . . . . 10.160 SIT

Sellier & Bellot
ZBROJEVKA BRNO a.s.

LOVSKE PUŠKE RISANICE

ZKK 600 STANDARD,
KAL. 7 × 64, 30-06, 243W, 308W . . . . . 84.800 SIT
ZKK 602 STANDARD,
KAL. 300 WIN. MAG. . . . . 104.800 SIT
CZ 537 LUX, KAL. 7 × 64, 30-06, 243W, 308W . . . . . 104.800 SIT

Menda sem bil v drugem ali tretjem razredu srednje šole, ko je moj prijatelj Janko dobil v dar malokalibrsko puško, ki jo je z dovoljenjem zakupnika lova smel nositi tudi po razvanskem lovišču. Bila sva si res dobra prijatelja, zato sem bil njegove takrat res bogate pridobitve deležen tudi jaz.

Tam pod Habakukom, na vznožju Pohorja je domoval Janko. Njegova mama je imela lep velik vinograd, nad katerim je bila viničarija, niže spodaj pa njihova lepa letna stanovanjska hiša, vse naokrog pa lep gozd.

Ko je Janko postal lastnik puške, sva si kar sama naredila papirnate tarče in se preskušala v streljanju. Moram reči, da sva bila v streljanju z malokalibrsko puško kar uspešna. Po streljih v tarčo sva seveda začela iskati žive cilje. Okoli hiše in v gozdu je bilo dovolj srak, vran in šoj, na orehih so se pojavljale veverice, ki jih je bilo takrat še na pretek, pa tudi kak polh ni manjkal. Tako sva se spravljala vse globlje v gozd, saj je na obrobju začelo zmanjkovati živih ciljev. Nekega dne sva prišla že globoko v gozd; iz drevja so sfrotali divji golobi, kriče so se oglašale šoje in krakale so prestrašene vrane. Kar naenkrat sva zagledala lepega enoletnega srnjačka vilarja. Janko je imel puško pripravljeno na strel in je ob pogledu na srnjačka pomenljivo pogledal proti meni: »Češ, ali bi?« Podzavestno sem mu kar avtomatsko prikimal in mu tako dal vedeti, naj ustrelj... Takoj za tem je odjeknil strel, ki pa iz malokalibrske puške ni močan – srnjaček je klenil in padel v ognju. Hkrati sva stopila do »plena« in ugotovila, da je krogla storila svoje. Oba sva bila prestrašena in presenečena, saj kaj takega še nisva doživela. Takoj se nama je oglasila vest. Janko pa tudi jaz sva prebledela, zavedala sva se greha... Zavedala sva se, da s srnjačkom nikamor ne moreva. Soglasno sva sklenila, da ostane jaz pri mrtvem srnjačku, Janko pa skoči domov po lopato in motiko, da bova srnjačka zakopala. Janko se je kmalu vrnil z orodjem, na srečo ga nihče ni videl. Z združenimi močmi sva izkopala globoko jamo ter vanjo položila mrtvega srnjačka. Vse sva opravila nemo, brez besed, oba sva imela izredno slabo vest, zavest krivde je bila huda in moreča.

Zanimivo, da naju je dejanje tako prizadelo, da poslej nikoli več nisva govorila o tem. Oba sva končala srednji šoli; Janko je maturiral na gimnaziji, jaz na učiteljski. Janko je nadaljeval šolanje na pariški Sorboni, kjer je diplomiral iz prava, jaz pa sem pričel učiteljevat. Z njim sem bil v pisnih stikih ves čas študija, pa tudi potem, ko je bil v službi na zunanjem ministrstvu v Beogradu. V Parizu se je po stiku s sovjetskimi študenti temeljito usmeril v levo. To ga je stalo glavo; ko so Nemci aprila 1941 prišli v Beograd, je bil na spisku naše policije tudi on označen kot komunist. Nemci so ga zaprli v beograjsko Glavnjačo, kjer je pod streli gestapa tudi umrl.

Ernest Rečnik

Velike lise snega po grapah so dale vedeti, da zime še ni konec. Vendar pa po osojah narava le ni mogla skriti, da ozebli telohovi cvetovi že naznanjajo pomlad. Vse se je pripravljalo na novo življenje. Tudi gamsova koza se je ločila od tropa.

Foto: J. Mihajlević

Čuden nemir se je priplazil vanjo. Njen povešen trebuh in nabrekli vime so kazali, da bo kmalu prišel njen čas. Nosila je svojega prvega mladiča. Ko je zjutraj sonce začelo božati še ozeblo vresje v plazih, se je pod krošnjo starega bora porajalo novo življenje. Tisto mokro, tresoče bitje je bil njen težko pričakovani prvorojenec. Vsa je vztrepetala od sreče in ugodja, ko se je prvič dotaknil seskov. Bila je ponosna nanj, tudi živela je samo zanj. Vsa v skrbeh je naslednje dni tekala za njim, ko je uganjal norčije po skalovju. Mleko je delovalo nanj kot na gobo po dežju. Bila ga je ena sama radovednost. Zdaj je po kozi vedel, česa se mu je bati. Poznal je dah srne, zajca, krik šoje ali sove, poznal je lisico. Takrat jo je urno ucvril k materi in se zatekel med njene noge. Tudi neviht in grmenja se ni bal, saj je po obnašanju kože vedel, da mu ne bo nič hudega. Le kadar je zopni človekov duh zavel v njihovo skalovje, je postala koza vsa nemirna. Njegova mati je bila takrat vsa razburjena in čuječa. Vendar je nagonsko vedel, da se mora bitja na dveh nogah najbolj

bati. Takrat je trop vedno zbežal pod previse ali se zatekel v goste borovje.

Neko jutro, ko je še ves dremav ležal na ozki polici, je nad tropom nenadoma zagrmelo. Ves trop je poskočil in se zapodil čez skalni previs. Nagonsko je sledil tropu. Takrat še ni vedel, da njegove matere ni med njimi niti ne, da v smrtnih krčih nemočno poskuša vstati in slediti tropu in svojemu mladiču.

Ko je njeno oko zagrnila senca smrti, je bil s tropom že daleč vstran. Šele tedaj je začutil, da se je nekaj zgodilo. Ves prestrašen je begal med svojimi in zaman iskal njemu tako drag in znan vonj matere. Še nekaj dni je tako taval za tropom in zaman klical mater. Skupaj s strahom se je vanj začela vedno bolj zajedati druga bolečina – lakota. Takrat se je v njem nekaj zlomilo. Sestradan in preganjan od drugih koz se je ločil od tropa. Nič več ga ni zanimala okolica, celo metulj, s katerim je imel toliko veselja, ga ni več zanimal. Tudi dah ljudi, ki je zavel mimo njega, v njem ni zbudil strahu. Nauk, ki mu ga je dala mati, je bil spregledal.

Ko ga je nekaj udarilo v prsi, niti ni slišal groma, le ostra bolečina mu je presekalala drobno telo. Vse okrog njega se je nekam čudno zavrtelo, njegovo oko je dobivalo nejasno sliko. Šele takrat je zaslišal težke korake, obenem pa mu je v nos zopet udaril zopni vonj po človeku.

Po ozki polici, kjer sta se z materjo tako rada naslajala nad sončnimi

žarki in sočno pašo, se mu je bližala čudna prikazen. Zbral je še zadnje moči, se postavil na majave nožice in se odrinil čez skalni rob. Ko je telo priletelo na dno melišča, je nehalo drgetati. Ni več slišal turbnega krokarjevega glasu, ki je preletel plaze, niti ni več čutil, kako mu nekdo na rano pritiska utrpani vrh borove vejice, drugega pa potiska v gobček.

Življenje se je končalo prav tam, kjer se je nekega jutra blizu starega bora porajalo novo.

Usoda, ta kruta spremeljevalka med trganjem ne izbira cvetov, žal trga tudi iz naših vrst.

Stanko Grč

S krivim kopitom

Na jesenskem lovu smo, po prvem zagonu, posedli okrog ognja. Med pomenkom o poteku lova sem opazil, da lovski novinec radovedno ogleduje mojo polrisanico, ki sem jo prislonil ob bližnjo smreko. Dolgo je ogledoval puško z nenavadnim kopitom, potem pa me je v zadregi vprašal: »Stric, kako pa streljate s to puško?« Lovci, ki so me dobro poznali, so modro molčali in pričakovali moje pojasnilo. Kot že večkrat sem obrnil zadevo v šalo in fantu odgovoril v lovski latinščini. Rekel sem, da streljam res težko, ker moram močno stegniti vrat, da lahko pomerim vzdolž cevi. V veselje mnogih iz družbe sem tvezil še naprej, kako sem puško pokvaril, ko sem mokro sušil prislonjeno k peči, pri tem pa da se je kopito zvilo. Moja latinščina je vžgala in malo je majkalo, da bi mi uslužni mladenič poskusil puško pri ognju zopet poravnati. Ob veselju vse družbe sem zgodbo končal s pravim pojasnilom o moji puški in streljanju, ki mi je, po mnogih letih, še vedno trpek spomin...

V vojnem času mi je strelna rana pohabila desnico, tako da moram za proženje uporabiti levico. Pregovor, da nesreča nikoli ne pride sama, se je pri meni resnično potrdil. Pri prometni nesreči sem oslepel tudi na levo oko. Držala se me je huda smola in v zavest se mi je zavrtala težka misel, da je mojega lovskega veselja konec. O svojih tegobah sem potožil prijatelju puškariju Tonetu. Z obetavnim, prijaznim nasmeškom me je osrečil in dejal, naj mu kar prinesem puško, da jo bosta s kopitarjem Franc'nom prilagodila moji invalidnosti, tako da bom zopet lahko nemoteno streljal. Po kakih dveh tednih sem neučakan odhite! po popravljeni puško. Že prvi poskus prililiti z levo roko in ramo ter pomeriti z desnim očesom mi je uspel. Töne je bil pravi mojster, ki je poznal pravo rešitev za mojo hudo nesrečo.

Spomnil sem se na prijateljevo pismo z željami k mojemu okrevanju, ko sem bil še ves polomljen, in prijazno vabilo, da me čaka »trop brez zvoncev«. Vrnile so se mi moči in v prvih dneh avgusta sem bil v lovišču. Ves dopoldan sem vabil srnjake v hladu bukovih gozdov Jelovške rebri in Kurjega vrha, a brez uspeha. Srnjaki so bili pri svojih izvoljenkah in se niso dali pretentati. Za opoldanski počitek sem izbral senco za vodnjakom pri

samotni hiši. Sape so vršale v krošnjah drevja in misli za popoldanski lov so mi uhajale v Breg, kjer sem pričakoval zatišje.

Prek Pogorišč sem se podal v osojino pobočje dolgega hrbita našega Brega. Skušal sem tiho prikorati na lovsko stezo, kar pa mi v strmeh pobočju in po suhem listju ni najbolje uspelo. Na prvem izbranem mestu sem se oddahnil in kar dolgo čakal, da divjad pozabi na moj glasen prihod. Sedeč na starem trinožnem stolčku sem pestoval svojo polrisano z novim nenavadnim kopitom. S tako sem bil prvič na lovu. Segel sem po piščali in dahnil nekaj nežnih vabljivih klicev. Čez čas sem klic ponovil in kmalu se je med debli zganila rdeča lisa. Odprl sem varovalko in napel naprožilo. Pričakal sem srnjaka šilarja. Ni me opazil, ko je s smrkom pri tleh iskal sled srnice, postajal in se razgledoval. Oddahnil sem se, ko je potonil v zelenilu pod menoj, ne da bi vznemiril okolico s svojim izdajalskim bavljanjem. Napotil sem se po stezi, da si izberem novo mesto. Prijatelj mi je povedal, da je videl dobrega srnjaka pod Šeničevim vrhom. Tja

Foto: J. Mihajlevič

sem se namenil. Izbral sem mesto na Srednjem robu. Padale so že dolge sence in kazalec na uri je prešel peto. Premagal sem svojo nestrpnost in si vzel dovolj časa, preden sem zopet pričel z vabljenjem. Moj mentor, tedaj že pokojni stric, mi je podaril garnituro štirih piščalk, s katerimi sem lahko povsem naravno posnemal vsa, za lovsko vabljenje pomembna oglašanja srnjadi. Izbral sem klic srne mladice in pričel z vabljenjem. V dolgih premorih sem klicanje ponavljal, toda brez uspeha. Nič se ni zganilo, čeprav sem čakal že skoraj celo uro. Odločil sem se še za zadnje sredstvo, v katerega sem po izkušnjah sploh še verjel. Posegel sem po drugi piščali in trikrat zavekal srnin »pia«. Komaj sem piščal odložil, že je na vrhu pod robom zašelestelo v listju in počila je suha veja. Z daljnogledom sem iskal rogača, ki ga je dvignilo ljubosumje. V drncu se mi je bližal navzdol, da prežene predrznega tekmeča, ki grobo nadleguje eno njegovih ljubov. Prek namerjene puške sem ugledal močnega, zrelega srnjaka in hip nato je že počilo. Srnjak je zadetek nakazal

s skokom po bregu navzdol in izginil med debli bukovnega gozda. Skokov ni bilo slišati, vse je bilo tiho. Zamenjal sem naboj in v upanju, da mi je uspel dober strel, čakal, da se srnjak umiri. Previdno sem se bližal nastrelu. Drske parkljev, kaplje krvi ter v plaz zdrgnjeno listje me je privedlo do zadnjega ležišča rogatega lepota. Ogledoval sem lepo rogovje in oglašala se mi je tudi slaba vest. Končno je prevladalo veselje, da sem kljub hudim telesnim hibam s to nenavadno puško še sposoben hitrih in dobrih strelav. Oprtal sem si srnjaka z zadnjim grizljajem v gobčku in se podal po strmeh brezpotju v dolino. Preznojen in žejen sem srnjaka naposled odložil na pločniku pred gostilno. Zvedavo je pristopil mojster Oskar in moj plen ocenil z besedami: »Takega pa najbrž niste še!« Malo sem podvomil v besede, dokler nista bila takega mnenja tudi lovski prijatelja, ko sta mi pri vrčku piva zaželela lovski blagor. Rogovje, ki mi je zaradi posebnih razmer, v katerih sem srnjaka uplenil, še posebno drago, sem lahko uvrstil med moje najboljše trofeje. B. J. L.

JUBILANTI

V lovsko-kinološkem ambientu smo praznovali 70-letnico našega dragega prijatelja in lovskega tovariša **Franca Škofljanca**. Rodil se je 1. 6. 1924. leta v vasi Brege na Krškem polju. Kot kmečki sin je stalno živel z naravo, posebno pa ga je zanimala divjad v njej. Zato je že leta 1948 postal član LD Krško. Kmalu po včlanitvi je bil izvoljen tudi v organe upravljanja lovske družine. V letih od 1955 pa do 1978 je bil neprekinjeno član upravnega odbora, nekaj mandatnih dob v tem času pa je bil član nadzornega odbora. Že davnega leta 1952 je prvi v tedanji Lovski zvezi Krško uspešno opravil izpit za lovskega čuvaja. Na tečaju si je pridobil veliko znanja, posebno pa ga je zanimala kinologija, zato je v 45 letih članstva izšolal dosti lovske psov, predvsem ptičarjev in lovske terierjeve. Znan je kot odlični učitelj in vodnik lovske psov. Škofljanec je bil tudi ustanovni član LKD Posavje-Krško. Predsednik NO tega društva je že osem let. Jubilar je kot ljudski godec znan v širši in ožji okolici, posebno pa

med lovci, saj brez njega ne mine noben lovski krst, zlasti mu pri tem obredu pristaja vloga »dohtarja«. Franc Škofljanec ima velike zasluge posebno pri varstvu in gojitvi male divjadi na območju Krškega polja, saj so bila vselej na njegovo pobudo v hudih zimah in snegu založena vsa krmišča. Omeniti moramo njegove velike zasluge pri vodenju tujih lovske gostov, saj je prav iz teh sredstev LD Krško zgradila lovski dom in na Krškem polju kupila zemljišča, kjer so sedaj urejene remize za malo divjad. Škofljanec se stalno udeležuje oranja in sejanja njiv, ki služijo divjadi kot krmne remize. Za vse te zasluge in dela, ki jih je jubilar opravil v korist divjadi, lovstva in kinologije, ga je LZS odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje, KZS pa ga je odlikovala s srebrnim in zlatim znakom za kinološke zasluge ter redom II. stopnje. Francu želimo še mnogo zdravja in veliko lovske užitek!

LD Krško – A. A.

Jožef Kosi je 24. 3. 1994 praznoval svoj 70. rojstni dan in 40. obletnico aktivnega delovanja v LD Ivanjkovci. Rodil se je 23. 3. 1924 v Lahoncih v občini Ormož. Med gozdovi, vinogradi, njivami in travniki je preživel svojo mladost in jim ostal zvest vse do danes. Delo ga je izoblikovalo v odločnega moža in dobrega gospodarja. Izučil se je za zidarja in svoje delo opravljal širom po Sloveniji in tudi zunaj njenih meja. Kljub težkemu in terenskemu delu pa je zmeraj našel čas za naravo in živali. Leta 1954 je pristopil k zeleni bratovščini LD Ivanjkovci, kjer je član še zdaj. Vse od svojega vstopa v LD je bil aktiven član,

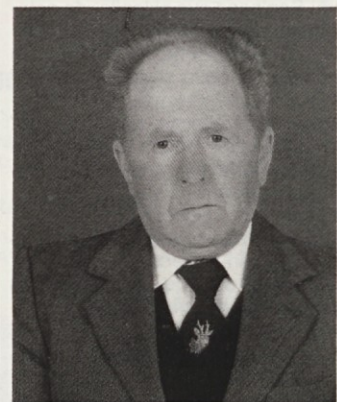

predvsem na področju kinologije in gospodarjenja z divjadjo. Od leta 1956 pa vse do leta 1977 je bil predsednik kinološke komisije pri LD, od leta 1976 do 1978 pa gospodar LD. Je lovec, ki ljubi red in disciplino, zato je bil član disciplinskega razsodišča dolgih 21 let. Vsa leta si je prizadeval za varstvo narave in divjadi. Kljub svojim letom še vedno opravlja delo lovskega čuvaja v lovišču LD Ivanjkovci. Svoje znanje o lovski kinologiji in varstvu narave je vedno prenašal na mlajše lovce, zagovarjal je pristne in poštene odnose med lovci in poudarjal odgovornejši odnos lovca do narave. Našemu Jožetu se za vse njegovo delo iskreno zahvalujemo. Še naprej mu želimo trdnega zdravja in dobrega počutja med nami. Še enkrat mu iz srca čestitamo in mu želimo še veliko skupnih let ter lovske užitek.

LD Ivanjkovci – J. P.

Ludvik Stegel, ki je že od leta 1949 član LD Hrenovice, je 9. maja letos v rodni Brezju praznoval

svoj 70. rojstni dan. Poznamo ga kot klenega moža, ki ga je življenje kalilo ob trdem delu na domači kmetiji na poljih pod Nanosom ter pri odgovorni zaposlitvi minerja v bližnjem kamnolomu koprškega cestnega podjetja. Zaposlil se je takoj po 2. svetovni vojni leta 1946; opravil je minerski tečaj v Domžalah in enoletno cestarsko šolo v Ljubljani. V zaslužen pokoj je odšel leta 1986 kot delovodja, kmetijo pa vzorno obdeluje še zdaj.

Hrenoviški in tudi drugi lovci s Postojnskega ga poznamo predvsem kot zgledega in predanega lovca, ki ima nemajhne zasluge za razvoj lovstva v tem delu Slovenije. Tako je enkratna njegova zgodba o tem, kako je tam okoli leta 1959 starešina LD Hrenovice skupaj še z nekaterimi uspel prepričati tedanjega predsednika LZ Slovenije dr. Benigarja o primernosti ponovne naselitve gamsa na Nanos (zadnji pred tem je padel daljnega leta 1905). Pol leta se ni zgodilo nič, pripoveduje Ludvik, nato pa so iz

v manjših skupinah, pa imajo svoje interese in intimne pogovore, zadovoljne, ker so vremenarji TV Slovenije napačno napovedovali dež in so dežnike lahko uporabile le kot sončnike. Učiteljice z belimi rutami razdelijo otrokom za kosilo srnji lovski golaž, med tem pa se slišijo prek zvočnikov prijetne melodije lovskih registov.

Po kosilu se zabava in pogovori nadaljujejo. Ob spremljavi kitar veselo prepevajo domače, narodne, med lovskimi pa imajo najraje *Lisička je prav zvita zver*, potem plešejo po sodobnih melodijah. Pač sodobno, lepo vzgojeni otroci, ki imajo smisel tudi za domače viže. Ton vsemu pa dajejo vesele, mladostno podjetne učiteljice in učitelji, ki zaslužijo vso pohvalo.

Veliko sprašujejo. Zanima jih, kako lovci cepijo lisice proti steklini, kaj delajo lovci v različnih letnih časih. Po takih razgovorih so lahko razvrstili aktivnost lovcev od loma v jeseni, dela na polju spomladi, krmjenje divjadi pozimi, stalno nadzorovanje lovišča in opazovanje divjadi, sodelovanje v akcijah čiščenja okolja in še mariskaj drugega. Na žalost pa je treba opozoriti, da je bilo v pogovorih čuti tudi negativne, do lovcev odklonilne odmeve

na nekatere članke v tisku, še posebno v dnevniku Delo, ki je doslej najbolj neodgovorno očrnil slovensko lovstvo. Toda življenje gre le svojo pot ne glede, kaj škrabajo pisuni v nekaterih časopisih. Učenci in učiteljice Podr. šole Rudnik so objavili zelo zanimivo brošuro *Barje v naših očeh*, kjer pišejo tudi

o lovstvu. Osnovnošolci OŠ Tone Čufar pa so poslali LD Rakovnik velik kup spisov in risb, kjer v besedi in sliki oživljajo svoje vtise o srečanju z Barjem, lovci in obisku rakovniške lovske kočice. Zelo pohvalno.

Nekateri se pritožujejo, da se sedanja mladina preveč zgleduje po

tujih vzorih in zanemarija, podcenjuje vse, kar je naše, izvirno, domače. Pri tem se je treba vprašati, kaj in koliko smo naredili tudi lovci za naše najmlajše, da bi bili drugačni? Mladina bo, na splošno, tudi v prihodnje taka, kakršno bomo vzgojili v spremenjenih razmerah tržnega gospodarstva. Marsikaj se je že spremenilo in se bo še. Od nas in mladih generacij pa, ali v dobro ali v slabo!

V Sloveniji je približno 24 tisoč organiziranih lovcev in razumljivo je, da so različna mišljenja o njihovi vlogi v družbi pa tudi kritike o obnašanju posameznih članov zelene bratovščine. Toda kakšno dediščino bo odnesla mladina v prihodnost o prizadevanju slovenskega lovstva za ohranitev zdravega, naravnega okolja in divjadi? Bo prevladal zdrav, stvaren odnos do življenja na splošno, razumski pogled na svet, obveljala usklajena slika narave in divjadi, brez tiste nenaravne solzave sentimentalnosti, meščanske dvoličnosti, morda ponekod celo pokvarjenosti?

Zelo nam je bilo prijetno, ko smo se poslavljali in smo iz otroških ust slišali: »Lovci ste prijazni, veseli ljudje...«

Stane Lenardič

Foto: S. Lenardič

Osnovnošolci iz šole D. Zihl iz Bežigrada praznujejo.

LITERATURA

Ribniški lovski zbornik

Ob 100-letnici Lovskega kluba

Ribnica je izšel dokaj zajeten zbornik, ki je brez dvoma dragocen prispevek k zgodovini slovenskega lovstva in svojevrstna oblika lokalnega zgodovinopisja, tokrat pač s področja lovstva. Čeprav se že na prvi pogled zdi, da zbornika niso pripravljali poklicni zgodovinarji ali ljudje, vešč znanstvene zgodovinske metode, je zbornik vreden vse pozornosti, tudi strokovne, o čemer bodo seveda povedali svoje zgodovinarji in vsi drugi, ki so poklicani za tovrstne kritike. Za najširšo slovensko lovsko javnost je zbornik dobrodošel prikaz razvoja in zgodovine lovske organizacije na zaokroženem geografskem območju, ki bi ga lahko zelo preprosto enačili tudi z območjem današnje ZLD Kočevje. Avtorji (urednik zbornika je A. Klemenc, izdajatelj pa LD Ribnica) nas popeljejo v zgodovino od Turjaka do Kolpe – po lovsko seveda – od leta 1894 do 1994. Morda bi lahko upoštevali nekaj več sistematičnosti in kronološke tenkočutnosti, ko v uvodnem prispevku osvetljujejo zametke Lovskega kluba Ribnica, ki je oral ledino kasnejšemu Lovskemu klubu Slovenije in slovenskemu lovstvu ob že obstoječem nemško usmerjenem *Kranjskem društvu za varstvo lova* v Ljubljani. Zgodovinska vloga je sicer dovolj dobro opredeljena, morda bi bila lahko nekoliko bolj analitično podkrepjena z dokumenti in drugimi zgodovinskimi viri, ki pa jih v nadaljevanju nekaj vendarle zasledimo. Ta pripomba naj ne zmanjšuje zaslug

in truda vseh, ki so se lotili tega zajetnega in odgovornega dela, v katerega so zagotovo vložili veliko prostega časa in tudi znanja. Zbornik nas iz uvodne preteklosti, prepletene s sedanjostjo in zamislijo o praznovanju 100-letnice, popelje v slovenski lov nekoč in danes. Morda je prav ta prispevek najtehtnejši, saj dovolj celovito osvetljuje nekatere pomembne mejnike v nastajanju in razvoju lovske organizacije na Slovenskem. Prinaša tudi faksimile članske izkaznice iz leta 1946, lahko pa bi tudi dokumente starejšega datuma, ki jih nato najdemo v nadaljevanju besedila. Povsem na mestu je bila uredniška odločitev, da javnosti, zlasti lovski, prenese misel dr. Ivana Lovrenčiča o tem, »da je lov oni teren, kjer prenehajo vse razlike stanu, bogastva, časti itd., kjer se pozna in upošteva le ena

lastnost, lastnost – lovca. Kakor je narava nepristranska, ki bosemu kmetiču v lovu nudi prav enako zabavo in užitek kot mogočnemu vladarju, tako je nepristranski pravi lovec, ki v drugem lovcu ne vidi drugega kot svojega lovskega tovariša ne oziraje se na stan, bogastvo ali čast«. Dragocen nauk tudi za današnji čas!

V zborniku je objavljen imenik članov Slovenskega lovskega društva v Ljubljani glede na stanje 1. marca 1913, omenjena je zanimiva najdba losa, zanimivosti starih zapiskov, obsežno poglavje o kinologiji, zgodovina nastajanja lovskih pevskih zborov in registov, primereno mesto pa so dobili tudi nekateri zaslužni lovski močje. (Ivan Rus, dr. Ivan Lovrenčič, dr. Janko Lavrič, Ivan Klun-Bukovčan in Adolf Ivanc). Predstavljene so lovske družine, njihov nastanek in razvoj, vključno s prikazom gospodarske in gojitvene problematike. Predstavitelj je dovolj bogata in strnjena, fotografije sicer primerno izbrane, vendarle pa pogrešamo nekoliko več sistematičnosti in preglednosti. Bogati in zanimivi so statistični pregledi s prikazi staleža nekaterih vrst divjadi zadnji 25 let na območju ZLD Kočevje. Veliko pove zbirnik odstrela temeljnih vrst divjadi od leta 1971–1992 (lahko bi vključili še leto 1993!) v ZLD Kočevje, pa tudi statistika in poročila od leta 1768 do 1939. Objavljene so zanimivosti naših gozdov (ribniško-kočevskih) z besedili iz starih letnikov LOVCA, prijetno branje pa so prigode iz lovišč. Avtorji so se potrudili in izbrali nekaj zares zanimivih pripovedi in dogodivščin, npr. o dveh Janezih, pa o Janezu in

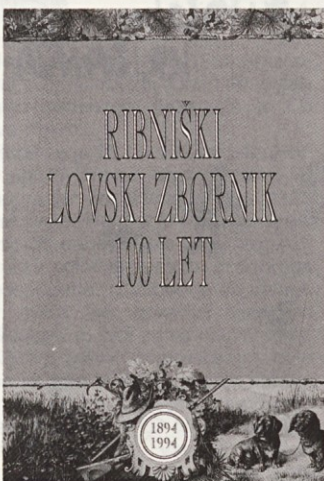
Andreju, ki sta snubila delavce za pomoč po odstrelu jelena in še bi lahko naštevali. Prigode osvetljujejo lovski vsakdan, so del bogatega izročila ribniških in okoliških lovcev, zato dajejo zborniku zaključni pečat in svojevrstno zanimivost. Tisk na lepem papirju daje občutek urejenosti in skrbnosti, tudi reklame sponzorjev so berljive in ne preveč vsiljive; skratka, zbornik velja prijeti v roke in ga prebrati. Za vse, ki bi morda želeli zvedeti še kaj več, pa ne bi bilo slabo, če bi avtorji in urednik navedli še spisek uporabljenih virov (literature) na koncu zbornika. Kljub vsemu veljajo avtorjem iskrene čestitke za poskus objektivnega zgodovinskega prikaza lovstva nekega obdobja v zaključnem okolju, ki ga bodo lahko ob kakšni drugi priložnosti še dopolnili in vsebinsko obogatili.

Marjan Toš

Andrej Levičnik: Lisjak brez repa

Takšen je naslov nove knjige izpod peresa Andreja Levičnika, ki jo je avtor (tudi sicer znani pisec lovskih zgodb in drugega zanimivega branja) posvetil svojemu staremu očetu Alojziju Peganu, soustanovitelju prvega slovenskega lovskega kluba. Ilustracije je prispeval Jurij Mikuletič, fotografijo za naslovnico pa Janez Černač.

Že bežno branje nas prepriča, da se srečujemo z avtorjem, ki pozna čudoviti svet narave in divjadi, pa tudi življenje zelene bratovščine,

saj nam na dovolj prijeten, vendar nevsiljiv način opiše številna doživetja, ki niso zanimiva zgolj za lovce, temveč tudi za vse tiste, ki ljubijo naravo in divje živali, torej tudi divjad. Zgodbe so kratke, primerno lovsko in doživljajsko obarvane. Morda jim manjka nekoliko več tekoče pripovedi, kar pa seveda ne zmanjšuje avtorjevega truda. Avtorju je treba priznati poznavanje problematike, predvsem pa pohvaliti njegova prizadevanja, da bi tudi s tovrstnim pisanjem in literaturo približali lovsko organizacijo javnosti, ki nam še zmeraj ni ravno preveč naklonjena. Pravzaprav bi lahko zelo na kratko zapisali, da je delo Lisjak brez repa izbor številnih lovskih zgodb in pripovedi, ki jih je avtor že objavil v našem glasilu in so za marsikoga že pozabljene. S knjigo jih je iztrgal pozabi,

saj jo bo verjetno rad kupil marsikateri slovenski lovec, tudi tisti, ki mu je včasih knjiga odveč, ker si pač misli, da vse ve in ne potrebuje ničesar več, s čimer bi si obogatil znanje, ne samo lovsko strokovno, temveč tudi splošno poznavanje nekaterih dogajanj. Še zlasti bi si okrepil prepričanje, da je lov današnji tudi kultura, del človeške ustvarjalnosti in globokega prepričanja o nesmrtnosti biti in življenja. V uvodni besedi avtor spregovori o nekaterih aktualnih vprašanih današnjega lovstva, pri čemer pa bi bil lahko nekoliko prepričljivejši. Naniza sicer problematičnost sodobnega časa, vendar nekoliko necelovito, kar pa je tudi razumljivo, saj knjiga ni zbirka strokovnih razprav in člankov o tovrstni problematiki, temveč zbirka lovskih zgodb in povesti.

Kakorkoli že, LISJAK BREZ REPA je osvežilno branje in nova dobrodošlica k lovskemu leposlovju. Ali, kot je zapisal recenzent knjige F. Šetinc, to je razgibana, zanimivo napisana knjiga, v kateri je avtor Andrej Levičnik uporabil razne načine od čisto leposlovnih do dokumentarnih. V knjigi avtor na zanimiv način popiše načine lova, bogastvo oblik druženja lovcev, kar precej divjih živali, lovišč, lovskih družin in še marsikaj. V njej najdemo nevsiljiv prikaz lovske etike in prav to je ena od njenih odlik. Morda bi jo lahko obogatil še s primernimi fotografijami, npr. o posameznih vrstah divjadi, ki jih opisuje. Kljub vsemu je knjiga novost, po kateri velja poseči. Kupite jo lahko v vseh trgovinah Grude d.o.o.

Marjan Toš

V SPOMIN

Zjutraj, 22. aprila 1994, je tragično preminil naš lovec **Vero Premrl**, član LD Vipava in UO LZS. Prijatelji, znanci in še posebno lovci vseh lovskih družin v Vipavski dolini in širom naokrog nismo mogli verjeti, da smo ga nenadoma za vedno izgubili. Rojen je bil 6. 8. leta 1953 v vasi Vrhpolje pri Vipavi.

Nad vse je ljubil naravo in se leta 1970 pridružil zeleni bratovščini. Zaradi sposobnosti in velikega lovskega znanja, s svojim neverjetno umirjenim, preudarnim in vsem članom dostopnim ravnanjem si je pridobil zelo velik ugled in spoštovanje. Zaupali smo mu najodgovornejše vodstvene funkcije.

Od leta 1983 pa do leta 1991 je bil starešina LD Vipava, leta 1991 je bil predsednik za ocenjevanje trofej, leta 1993 predsednik nadzornega odbora v LD Vipava, 1980 do 1984 član UO ZLD Nova Gorica, 1984 do 1988 predsednik skupščine ZLD Nova Gorica. Od leta 1988 je bil predsednik izvršilnega odbora ZLD Nova Gorica, od 1986 pa član komisije za lovske izpite ZLD Nova Gorica ter predavatelj za lovske pripravnike.

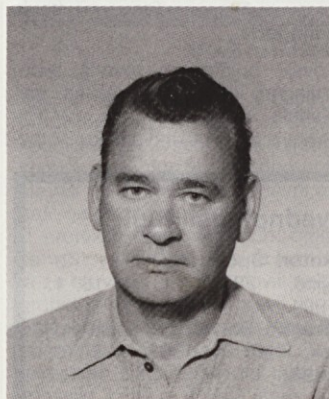
Od 1988 do 1993 je deloval kot član komisije za malo divjad pri ZLD Nova Gorica. Lani je bil izvoljen za člana upravnega odbora LZS.

Že leta 1986 je postal lovski tehnik. Za njegovo nesebično delo in po-

žrtvovalnost ter mentorstvo je dobil lovska odlikovanja in priznanja: znak za lovske zasluge LZS in red III. stopnje.

Velika množica lovskih tovarišev, številni lovski prapori, častni strelji iz pušk, lovski rogovi in zapeta pesem – vse to je oznanilo, da si, dragi Vero, za vedno odšel od nas. Še enkrat ti hvala za vse, kar si storil za slovensko lovstvo, za nas vse, divjad in naravo.

LD Vipava, ZLD Nova Gorica in
Lovska zveza Slovenije

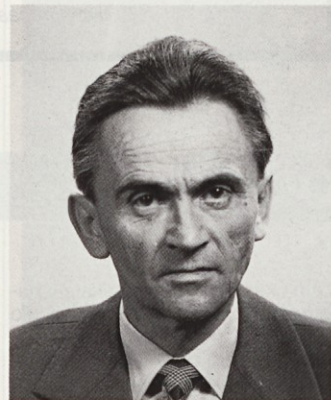
Izvedeli smo, da je 6. 4. 1994 za vedno odšel iz naših vrst dolgoletni član **Janez Pleško**. Rodil se je 18. 8. 1930 v Puštalu pri Škofji Loki in že osemnajstleten leta 1948 sodeloval pri ustanavljanju LD Škofja Loka. Poleg službe in skrbi za dom ter družino mu je lov pomenil vse, zato se je zelo zgodaj vključil v aktivno delo v LD. Zaupanih mu je bilo več funkcij in zadolžitev v lovski družini, vendar naj omenimo le najpomembnejše. Devet let (od leta 1953 do 1961 ter v letu 1970) je opravljal tajniška dela, enajst let (leta 1962, od leta 1971 do 1977 in od leta 1979 do 1981) je bil gospodar in eno leto (1963) predsednik NO. Poleg tega je bil tudi osem let (od leta 1971 do 1977) član komisije za gojitev parkljuste divjadi pri ZLD Gorenjske.

Za lov mu nobeno delo ni bilo pre-

težno, pa naj je bilo fizično ali natančno pisarniško delo. Z največjo zavzetostjo pa se je vedno loteval predvsem opravljanja funkcij gospodarja, kjer je lahko uporabil vse svoje teoretično znanje in bogate praktične izkušnje. Odločil se je za številne evidence, ki nam zdaj omogočajo priti do zelo uporabnih statističnih primerjav. Neskomno lahko trdimo, da je prav po njegovi zaslugi postala naša LD vzor drugim družinam pri vodenju gospodarskih evidenc. Vsega svojega bogatega lovskega znanja pa ni zadrževal le zase, ampak ga je nesebično prenašal na mlajše rodove, saj je bil odličen mentor mnogim našim članom. Za svoje delo je večkrat prejel pisno priznanje LD, odlikovali pa smo ga tudi s častnim članstvom naše LD. Poleg tega je prejel plaketo ZLD Gorenjske, znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge III. stopnje. Menimo, da je bilo to za njegovo delo še premalo.

Dragi Janez, za teboj je v naših vrstah nastala vrzel, ki je ne bo mogoče zapolniti. Pogrešali te bomo, pogrešala te bo divjad, za katero si tako skrbel in jo gojil.

LD Škofja Loka

Otožnik smo se izpod obronkov Kozjaka ozirali prek Drave v mogočno, skoraj črno gmoto pohorskih gozdov, ko smo se poslavljali

od lovskega tovariša **Staneta Merca**, ki je umrl 17. 3. 1994, in je prav tem gozdom posvetil praktično vse svoje, žal, prekratko življenje. Temu prelepemu delu narave in živalim v njem je Stane nesebično pomagal, da je prebrodil v zgodovini Narave kratko, vendar v vsakem trenutku dramatično časovno obdobje v vedno bolj neizprosno boju za ohranitev, ki traja od nastanka pa do danes.

V neusmiljeni tekmi med uporabniki Narave je kot gozdar po službeni strani, kot lovec po srcu in kot upravitelj gojitvenega lovišča z izredno zagnanostjo, strokovno usposobljenostjo in izjemnim občutkom za odnose med vsemi elementi žive narave uspeval uravnovežiti skrb za varstvo narave ter divjadi s poslovnimi interesi gojitvenega lovišča in drugih uporabnikov prostora.

Rodil se je 11. novembra 1931 v Črni na Koroškem. Smisel za razumevanje Narave mu je začrtal življenjsko pot, ki je bila vseskozi pretkana z lovstvom in gozdarstvom.

Po končani srednji gozdarski šoli in večletnem službovanju predvsem na območju Maribora je vodil vrsto delovnih organizacij za gospodarjenje z gozdovi, ob tem pa zelo zagnano deloval tudi v lovski organizaciji. Takšen si je med solovci pridobil ugled požrtvovalnega gojitelja in varstvenika divjadi, najprej v LD Puščava, nato v LD Pobrežje, kjer so mu zaupali funkcijo gospodarja (1959–1968). Ko je prestopil v LD Hoče, smo spoznali, da je »iz pravega železa«. Zato smo mu člani LD zaupali vodenje družine (1972–1976) in nato predsedovanje gojitveni komisiji (1972–1976). V varovanju interesov divjadi in ugleda lovske organizacije je bil dosleden in nepopustljiv, zato smo mu člani LD poverili tudi predsedovanje v disciplinskem razsodišču (1976–1978). Stane je bil vedre in šegave narave in zato pri lovskih tovariših vedno priljubljen in dobrodošel.

Ko je zasedel mesto upravitelja Gojitvenega lovišča Pohorje (1978), smo ga v LD razbremenili nalog, še vedno pa smo z njim radi sodelovali in polemizirali pri usklajevanju načrtov pri gospodarjenju z divjadjo v lovskogojitvenem območju Pohorje.

Na mestu upravitelja je svoje lovsko poslanstvo nadaljeval z največjim poletom. Zanj ni bilo prostega časa, ne pregloboke pohorske globače. S širokim obzorjem o pomenu lovstva in z njemu lastno preudarnostjo je mnogokrat pomiril nasprotja med miselnostjo lovcev in tistih, ki na pomen gozda in narave nasploh gledajo z ekonomsko – tehnične strani.

S Stanetovim odhodom smo vsi lovci izgubili izjemnega poznavalca narave in divjadi, zamrla je ena od pomembnih vezi med lovci in nestrpnosti, ki pomena narave in divjadi v njej ne obravnavajo celovito. Člani LD Hoče smo izgubili dobrega lovskega tovariša. Upamo, da se bo njegov živahen duh naselil v nas in nam pomagal z enako gorečnostjo nadaljevati njegovo prehitro končano poslanstvo.

LD Hoče in ZLD Maribor – P. K.

Sredi marca letos smo se na kranjskem pokopališču člani naše LD, številni lovci sosednjih družin, svojci in prijatelji z vsemi lovskimi častmi poslovili od našega dolgoletnega člana **Jožeta Kirbiša**, ki je umrl 13. 3. 1994. Še do nedavne je bil zdrav in poln življenjske moči, strla ga je huda in zahrbtna bolezen.

Rodil se je 1. 3. 1923 v Prepoljah na Dravskem polju. Izhajal je iz zavedne slovenske družine, ki so jo, skupaj z njim, 18-letnim mladencičem, Nemci že takoj v začetku okupacije izgnali v Srbijo. Na območju Gornjega Milanovca se je že prvo leto izgnanstva povezal s partizani, sodeloval z njimi in se leta 1943 priključil Čačanskemu partizanskemu odredu. Ob koncu vojne se je v sestavi Samostojnega slovenskega bataljona vrnil v Ljubljano. V Kranju se je naselil in zaposlil. Vsa povojna leta je bil aktiven v družbenopolitičnem življenju in se razdajal delu za napredek družbe, posebno še za boljše in pravičnejše življenje delovnih ljudi.

Za lovstvo in naravo se je navdušil že v mladosti po očetovem zgledu; le-ta je bil viden štajerski lovec. Leta 1946 se je vključil v LD Šenčur, kmalu za tem pa v LD Kranj. Po razdružitvi velike kranjske dru-

žine (leta 1954) je postal član nove LD Šenčur, v kateri je ostal do konca.

V LD Šenčur je opravljal številne odgovorne funkcije. Od leta 1954 do 1960 je bil tajnik, gospodar družine je bil od 1978 do 1982 in gospodar lovske koč, večkrat je bil tudi predsednik ter član raznih odborov in komisij, deloval pa je tudi v okviru ZLD Gorenjske in na kinološkem področju. Z veliko ljubeznijo do divjadi si je prizadeval za napredek lovstva, za lovsko etiko in tovariške odnose med lovci. Neusmiljeno je bičal nepravilnost in nepoštenost v vrstah lovcev, hkrati pa grajal krivice in neenakost. Nadvse rad se je vračal med lovce v svoj rodni kraj na Dravsko polje ter med nami in tamkajšnjimi lovci spletal številne prijateljske vezi.

Bil je res velik prijatelj divjadi in narave, nadvse skromen, pošten in pravičen član zelene bratovščine.

Za svoje dolgoletno delo v lovski organizaciji je prejel več priznanj in odlikovanj, med drugim red za lovske zaslugе III. stopnje LZS, zlato plaketo LD Šenčur in bil tudi njen častni član.

Dragi Jože, za vse, kar si storil za lovstvo, lovsko tovarištvo in našo LD, se ti iskreno zahvaljujemo.

LD Šenčur – F. Š.

V petinosemdesetem letu starosti je 10. 3. letos umrl **Franc Kumin**, ki smo ga z vsemi lovskimi častmi pospremili na zadnji poti.

Naš dolgoletni član se je rodil 1. 10. 1909 v Černelavcih pri Murski Soboti. Naši lovski družini je pripadal pol stoletja. Daljnega petinštridesetega leta je bil med ustanovitelji takratne LD Kupšinci. Od leta 1949 do 1952 je bil njen blagajnik, nato pa skrben gospodar (1954 do 1958), kar je bil tudi še po združitvi z LD Petanjci z zdajšnjo LD Tišina. V času njegovega gospodarjenja so bile po njegovih idejah postavljene prve visoke preže v našem lovišču, pri čemer je tudi sam sodeloval. Z veliko zavzetostjo je sodeloval v strelski ekipi ter bil več let uspešen tekmovalec.

Kot ugledni zidarski mojster je veliko ur nesebično prebil pri gradnji in urejanju našega lovskega doma, v katerega je vgradil svoje delo in strokovno znanje, kar nas bo še dolgo spominjalo nanj.

Zadnja leta se je vse redkeje pojavljal v naših vrstah. Vedeli smo, da je temu vzrok bolezen, ki pa jo je potrpežljivo in moško prenašal. Za njegovo dolgoletno predano delo ga je LD Tišina imenovala za svojega častnega člana, LZ Slovenije pa ga je odlikovala z znakom za lovske zaslugе.

Veliko je v lovski družini, kar spominja nanj in za kar smo mu ter za kar mu bomo še dolgo hvaležni. Naj mu bo lahka domača zemlja!

LD Tišina – S. Ž.

Člani zelene bratovščine iz Dobra-ve in številni prijatelji ter lovski tovariši od blizu in daleč smo se 6. 3. letos poslovili od lovskega tovariša in dolgoletnega člana LD Dobrava iz Svete Trojice v Slov. gor. **Karla Vajngerla**.

Lovski prijatelj in tovariš Karel Vajngerl, ki smo mu rekli kar naš Karlek, se je rodil leta 1913 v Smolnicah pri Cerkvenjaku. V lov-

ske organizacijo se je vključil leta 1954 in bil med začetniki delovanja LD Cerkvenjak, ki se je kasneje preimenovala v LD Dobrava. Kolektivu je ostal zvest do smrti in se predajal na vseh področjih, še zlasti pri gradnji lovskega doma in pri urejanju lovišča, še posebno njegovega revirja v Stanetincih, ki ga je vodil v letih 1954–1984. Vmes se je razdajal tudi na drugih področjih: bil je član raznih komisij. Član IO LD je bil od 1971 do 1974, nato pa predsednik NO LD 1974/82. Leta 1986 je postal častni član LD Dobrava, toda kljub temu je po svojih močeh vselej in povsod sodeloval pri delu.

Bil je predan in vesten lovec, živel je z naravo, ki jo je neizmerno ljubil. Bil je odličen organizator skupnih jesenskih lovov, lovovodja v revirju Stanetinci, pevec in še kaj. Vse to je odlikovalo našega Karleka, ki je bil vselej skromen, tih in delaven, požrtvovalen in marljiv je bil na vsakem koraku. Mlajšim lov- cem nam bo ostal v spominu kot lep primer lovske nesebičnosti in skromnosti, predvsem pa kot velik prijatelj, ki ni silil v ospredje z besedami, temveč z dejanji, in to takrat, ko je bilo najbolj potrebno. Za delo je bil odlikovan z znakom in redom za lovske zaslugе III. stopnje. Sicer pa pokojni Karel, ki je umrl 4. marca 1994 in smo ga pokopali na pokopališču v Cerkvenjaku, ni delal za odlikovanja. Rad je namreč po domače in iskreno pripomnil, da dela v dobro družine in divjadi. In prav to je odlikovalo skromnega, vendar pokončnega in iskrenega lovskega prijatelja, ki ga bodo ohranili v lepem spominu njegovi sočlani iz LD Dobrava, pa tudi vsi, ki smo ga poznali od drugod in z njim sodelovali. Miren pokoj v domači zemlji, spoštovani prijatelj Karlek.

LD Dobrava – M. T.

Iz lovskih vrst so za vedno odšli tudi:

Danilo Čermelj, LD Hubelj, * 18. 4. 1922, † 6. 8. 1994.

Ivan Mihalinec, LD Smrekovec, * 3. 10. 1941, † 3. 5. 1994.

Ludvik Pirc, LD Stahovica, * 16. 8. 1931, † 13. 6. 1994.

Anton Šporar, LD Slov. Konjice, * 28. 7. 1937, † 16. 1. 1994.

Branko Bartol, LD Loški Potok, * 19. 5. 1963, † 27. 6. 1994.

Umrlim časten spomin!

LOVSKA KINOLOGIJA

Obetavno delo LKD Kočevje

Letna konferenca Lovskega kinološkega društva Kočevje je bila priložnost, na kateri smo samokritično pregledali delo društva v preteklem (1993) letu.

Letna konferenca je potekala v prijetnem okolju in vzdušju, saj je bilo delo društva v letu 1993 zelo plodno, predvsem pa je k dobremu počutju na letnem območnem zboru prispevala številna udeležba vabljenih.

Načrtovano delo za leto 1993 je bilo v veliko zadovoljstvo članov društva v celoti opravljeno in še

celo preseženo. Na veselje vodnikov psov jamarjev smo uspeli zgraditi umeten rov po trenutno veljavnih standardih za vadbo in preizkušnjo teh psov v rovu. Pri tem delu sta si nedvomno največ prizadevala Jože Štimec in Jože Fajfar. Na uradni tekmi, ki je bila prvič na novem objektu, je kot krstni boter prerezal otvoritveni trak Jože Šti-

mec, krstni boter strokovnega dela pa je bil v naše zadovoljstvo sodniški starosta in dolgoletni kinološki sodnik za pse jamarje Vinko Foršček. Poleg tega smo uspešno opravili tudi vse druge prireditve. V ponos nam je tudi, da smo končno uspeli poenotiti evidenco iskanne obstreljene divjadi za območje ZLD Kočevje in končno tudi spreje-

UPLJENJENA, OBSTRELJENA IN ZASLEDOVANA VELIKA DIVJAD V LKD KOČEVJE (1992/93)

Vrsta streljane divjadi	Število uplenjene divjadi	Zasledovana obst. divjad		Finančna ocena		
				prodano meso		trofejna vred. (SIT)
		uspešno	neuspešno	kg	SIT	
Jelen	925	25	7	2550	969.000	830.240
Košuta	582	41	14	2715	1018.185	
Telica	386	27	13	1314	482.238	
Tele	620	43	16	1164	433.008	
Srnjak	772	40	6	621	255.852	501.387
Srna	617	27	12	297	112.563	
Mladič	566	9	3	78	31.746	
Merjasec	48	11	3	1012	161.920	324.524
Svinja	51	4	1	168	24.696	
Lanščak	341	27	4	1134	189.378	
Ozimec	283	13	7	208	37.440	
Medved	15	3	4	422	68.760	441.890
Ris	1					
Gams	12					
Skupaj:	5219	270	90	11.683	3.784.786	2.098.041
		75 %	25 %			

li enoten kinološki pravilnik za naše območje. V preglednici je prikazan uspeh iskanja obstreljene velike divjadi (s finančno oceno v razmislek). Skupna ugotovitev je, da sta dober lovski pes, izšolan in ustrezno preizkušen za delo po krvnem sledu, in prizadeven vodnik v vsaki lovski družini in gojitvenem lovišču tudi finančna podpora člana in kot taka zato nepogrešljiva.

Preglednica je nastala na osnovi zbranih podatkov, ki smo jih prejeli od vseh lovskih družin ZLD Kočevje: GL Medved-Kočevje in GL Žitna gora ter JP Snežnik-Kočevska Reka.

Prepričani smo, da so rezultati, ki so jih dosegli prizadevni vodniki psov in njihovi psi ter poštenu lovci lahko gmotno še višje ocenjeni od navedenega zneska. Lepo je namreč vidno, koliko mesa divjadi je prišlo na pravo mesto in ni neodgovorno zgnilo v gozdu, obenem pa se tudi divjadi ni prepustilo mučnemu poginjanju. Na koncu tega zapisa se zahvaljujem vsem prizadevnim kinološkim sodelavcem iz kočevskih LD za poslane podatke, pa tudi strokovnim delavcem iz GL Medved-Kočevje, GL Žitna gora ter JP Snežnik-Kočevska Reka.

Še naprej si želimo plodno sodelovati z vsemi, saj samo skupaj lahko naredimo še veliko več na področju varstva, gojitve in lova prostoživeče divjadi.

Miroslav Vuković
(LKD Kočevje)

Vzrediteljem psov barvarjev!

Letos spomladi je zbor kinoloških sodnikov sprejel nov slovenski **Pravilnik o strokovnem delu (PSD)**. Čeprav ne prinaša revolucionarnih novosti na področju vzreje in v veliki meri povzema določila starega jugoslovanskega **Pravilnika o stročnem radu**, se je Vzrejna komisija za barvarje morala večkrat soočiti prav s problemi, ki jih ureja ta pravilnik in zadevajo vzrejo naših pasem.

Mladi hanovrski barvarki Dina in Dona

Vsi, ki se ukvarjamo s kinologijo, predvsem pa vzreditelji, kinološki sodniki in predvsem člani vzrejnih komisij, smo dolžni dosledno upoštevati PSD, kajti to je osnovni akt našega strokovnega dela.

V preteklih nekaj mesecih, odkar samostojno deluje Vzrejna komisija za barvarje, smo ugotovili nekaj grobih kršitev vzrejnih pravil, ki so povzročila nepriznavanje nekaterih paritev in s tem tudi legel. Tako ukrepi so silno neprijetni tako za komisijo, ki jih je dolžna izreči, kot tudi in predvsem za vzreditelje, ki jih neposredno prizadenejo.

Da bi se temu izognili, naj na kratko povzamem najpomembnejša določila PSD, ki obravnavajo paritve in vzrejo vseh čistopasemskih psov, **posebej pa barvarjev** (hanovrski in bavarski krvosledci).

V Sloveniji smo se dogovorili, da bomo parili le rodovniške pse in psice s **prav dobro ter odlično telesno oceno**. V primeru barvarjev je pogoj za paritev tudi **opravljena lokalna tekma v delu po krvnem sledu, in to s I. ali II. nagradnim razredom** ter veljavno **vzrejno dovoljenje**, pridobljeno na vzrejnem pregledu.

Pri **vzrejnih ocenah** upajamo nekaj novosti. Tudi posled jih bomo izražali z rimskimi števkami, kjer bo prva številka pomenila oceno zunanosti, druga pa oceno v delu.

Novost bosta črki **A** in **B**, ki bosta k vzrejni oceni pripisani psom **z opravljenim preizkušnjo po naravni krvni sledi (B)** in psom, ki imajo **dokazano evidentiranih 30 in več najdenih kosov parkljaste divjadi in velikih zveri (A)**.

Pred paritvijo morata lastnika psa in psice preveriti vso predpisano dokumentacijo (vzrejna dovoljenja, rodovnike ipd.), kajti **paritev v sorodstvu načeloma ni dovoljena**.

To pomeni, da plemenjak in plemenka ne smeta imeti skupnih prednikov vse do tretjega kolena. Strokovni organ, to je VK, sicer lahko odobri izjemo, vendar mora biti za to posebni utemeljeni pogoji. Od skupnega števila 154 evidentiranih krvosledcev je zdaj v Sloveniji 118 plemenjakov in plemenk obeh pasem. To je zadostno število, da se nam še ni treba odločati za tvegane paritve v sorodstvu!

Pravilnik omejuje tudi spodnjo in zgornjo starostno mejo, pri kateri je dovoljena paritev. Pes in psica

meroma ozkih sorodstvenih vezi pri barvarjih, zlasti bavarcih, so take paritve zaželeni. Vendar mora v takih primerih vzreditelj ob prijavi paritve predložiti fotokopijo rodovnika tujega plemenjaka.

Ko je psica sparjena, mora vzreditelj najkasneje v roku 20 dni poslati KZS in tetovirnemu referentu matične organizacije izpolnjen in podpisan obrazec **PRIJAVA PARITVE**.

Psica ima lahko v koledarskem letu praviloma **eno samo leglo**, pes pa **največ pet uspešnih skokov**. Izjeme zopet lahko odobri le VK na podlagi utemeljene **pisne vloge**, predložene že **pred paritvijo**.

Od poleženih mladičev jih v leglu lahko ostane **največ šest**. **Nadštevilno leglo**, ki ga sme odobriti le VK, lahko šteje **največ osem** mladičev. Naj poudarim, da vzrejni tetovirni referent ni pristojen odločati o nadštevilnih mladičih, pač pa je dolžan svoje mnenje posredovati VK.

Zatajitev oz. neprijava nadštevilnih mladičev je disciplinski prekršek, za katerega velja ukrep prepovedi nadaljnje vzreje za dobo dveh let. Nekaj dni po skotitvi je vzreditelj dolžan prijaviti leglo vzrejno tetovirnemu referentu, ki mora leglo pregledati in skupaj z vzrediteljem napisati **PRIJAVO LEGLA**. Slednjo je treba čimprej poslati na KZS. Pred oddajo morajo biti vsi mladiči tetovirani.

V celoti bo **PRAVILNIK O VZREJI HANOVRSKIH IN BAVARSKIH BARVARJEV** objavljen v 10. številki letošnjega **KINOLOGA**. V 5. številki iste revije pa boste našli objavljen tudi celotni Pravilnik o strokovnem delu z dodatkom Pravilnika KZS o vzreji pasemskih psov, Pravilnika FCI o vzreji pasemskih psov in Pravilnika o tetoviranju pasemskih psov. Kdor ni naročen na Kinologa, lahko te številke dobi na KZS.

Naj bo ta sestavek tudi pojasnilo ali celo opravičilo vsem vzrediteljem, ki jih je prizadela naša doslednost. Upoštevamo namreč načelo, da se lahko izognemo nepravilnostim ali, kot temu po domače rečemo, »kuhinji« le z doslednim upoštevanjem sprejetih pravil, in to brez izjeme, tudi ko prizadene »pomembne« vzreditelje in vodnike, prijatelje in znance.

Leo Fabiani,
predsednik VK za barvarje

Bavarski barvar in brandel brak zaustavljata obstreljenega divjega prašiča.

PREDVIDENA LEGLA LOVSKIH PSOV

Lovski terierji (SLRLt):

o:5/I, m:4/II, leglo 30. 9.,
Miro Likovič, Vrbljene 46, 61292
lg.

o:5/I, m:4/II, leglo 5. 7.,
Ludvik Sterle, Demšarjeva 10,
61210 Ljubljana-Šentvid.

Kratkodlaki jazbečarji (SLRJk):

o:5/II, m:5/II, leglo 20. 9.,
Boštjan Barbič, Kopitarjeva 2,
68250 Brežice.

Resasti jazbečarji (SLRJr):

o:5/I, m:5/II, leglo 23. 6.,
Jože Drgan, VDV brigad 6, 61431
Dol pri Hrastniku.

Istr. kdl. goniči (SLRGik):

o:5/II, m:4/II, leglo 21. 8.,
Alojz Kumprej, Ter 38, 63333 Ljub-
no/Savinji.

Istr. res. goniči (SLRGir):

o:5/I, m:4/II, leglo 5. 8.,
Jože Peterlin, Slovenska vas 22,
68232 Šentrupert.

Posavski goniči (SLRGp):

o:5/I, m:5/II, leglo 2. 7.,
Jože Grabrijan, Velika sela 11,
68341 Adlešiči.

Brak-jazbečarji (SLRBj):

o:5/II, m:4/II, leglo 29. 8.,
Jože Krže, Retje 101, 61318 Loški
Potok.

Nem. žimavec (SLRNŽ):

o:4/PZP, JZR, VUP. KS m:5/PZP,
JZP, 2. 10.
Franc Feuš, dr. Franja Kovačiča 4,
69240 Ljutomer.

Irski setri (SLRIS):

o:5/II, m:5/III, leglo 24. 8.,
Slavica Skalar Jerman, Oljčna pot
17, 66280 Ankaran.

Labrador retrieverji (SLRLR):

o:5/I, m:4/II, leglo 26. 6.,
Ela Marinc, Milčinskega 13, 63000
Celje.

Koker španjeli (SLRKŠ):

o:4/I, m:5/II, leglo 15. 9.,
Slavko Furar, Prapreče 20, 68310
Šentjernej.
o:4/I, m:5/I, leglo 7. 9.,
Jaka Logar, Gozdna pot 16, 62380
Slovenj Gradec.
o:4/I, 3/I, leglo 22. 8.,
Zdenko Osojnik, Rudarjevo 23/a,
62383 Črna na Koroškem.

Nem. prepeličarji (SLRPr):

o:5/I, m:5/I, leglo 14. 10.
Franc Lesjak, Zg. Kostrivnica 19,
63241 Podplat.
o:5/II, m:1/II, leglo 9. 9.
Alojz Oven, 61374 Gabrovka 33.

KINOLOŠKA ZVEZA SLOVENIJE

MALI OGLASI

Prodam karabinko, kal. .23
rem., z naprožilom, novim kopitom
in montiranim str. daljnogledom
Tasco 3-9x40 (suhlska montaža).
Informacije po tel.: (061) 221-200,
zvečer.

**Prodam leglo brak-jazbečar-
jev** (jelenje rjavi), poleženi 18. 6.
1994, delovnih staršev (cepljeni).
Marjan Vatovec, Mala Bukovica
23, 66250 Ilirska Bistrica. Tel.:
(067) 82-535 ali (067) 88-213.

Ugodno prodam malo rabljeno
šibrenico CZ, kal. 12-12. Emil
Vičič, Harije 75, 66250 Ilirska Bi-
strica. Tel.: (067) 81-921.

**Prodam 6 mesecev stara mladi-
ča** (psa in psičko) **istrski kdl.
gonič**, odličnih staršev (že goni-
ta). Boris Malenšek, Poljane 32,
64223 Poljane nad Škofjo Loko.
Tel.: (064) 65-752.

**Izdelujem napravo za prire-
zovanje lobanj** srnjadi in gam-
sov (trofej). Priložim tudi žago.
Tel.: (065) 81-907, Andrej Perdih,
Volarje 54/b, 65220 Tolmin.

Nujno prodam karabinko, kal.
7x64, in **karabinko**, kal. 5,6 mag.
Tel.: (061) 813-098.

Prodam tricevko kal. 12-12/
7x65 R, s str. daljnogledom (suhlska
montaža) za 4000 DEM in **če-
ško MK puško** za 400 DEM. Infor-
macije po telefonu (062) 27-
506.

Prodam češko bokarico Super
Brno, kal. 12/7x65 R, z naproži-
lom in str. daljnogledom 6x42 Swa-
rovski (suhlska montaža) z menjal-
nimi cevmi 12/12. Cena 3000
DEM. **Prodam tudi polavto-
matsko šibrenico** Breda, kal.
12. Cena 1000 DEM tel.: (066) 59-
170.

Ugodno prodam trap puško
Browning FN (unikat). Informacije
po telefonu (0608) 81-209.

Prodam terenski avto Suzuki-
Samurai (mehka streha), prva re-
gistracija april 1988, registriran do
junija 1995. Informacije po telefo-
nu (0608) 21-407.

**Prodam boroveljsko bokari-
co**, kal. 16/7x65 R, s str. daljnogle-
dom (suhlska montaža) in novo **ši-
brenico Bernardeli**, kal. 12-12.
Tel.: (061) 851-639.

**Prodam tri mesece stare vest-
falske brak-jazbečarje**. Janko
Šmit, Črni vrh 34, 63304 Tabor.
Tel.: (063) 726-565.

Prodam resasto jazbečarko
odličnih staršev (leglo 22. 5. 1994).
Tel.: (061) 214-900, dopoldne ali
(064) 691-009, zvečer.

**Prodam kratkodlake nem-
ške ptičarje**, poležene 20. 7.
1994. Starši so že preizkušena pa-
ritvena kombinacija vrhunškega
porekla češko-nemških linij. Tele-
fon: (062) 772-488.

Kupim starejše repetirke
Mannlicher Schönauder, Mannli-
cher M.95 (»cuk-ruk«), Winchester,
enostrelne dvocevne risanice (tudi
pokvarjene). Hartman (063) 29-
706, (061) 223-332.

Prodam rusko bokarico, kal.
12-12. Cena 700 DEM. Tel.: (062)
753-063, popoldne.

Prodam ali zamenjam za ce-
nejši osebni avto **tricevko** Mer-
kel-Suhl, kal. 12-12/7x65 R, s strel-
nim daljnogledom Tasco 3-9x40.
Informacije po telefonu (068) 28-
460.

Prodam karabinko, kal. 6,5x57,
s strelnim daljnogledom Swarovski
Nova (6x42 S), suhlska montaža;
češko bokarico-expres (stari
tip), kal. 7x57 R/7, 62x54 R, s strel-
nim daljnogledom Schmidt & Ben-
der (4x36), suhlska montaža, ter
strelni daljnogled (8x56) japo-
nske izdelave. Informacije po te-
lefonu (061) 374-257, zvečer, Mu-
hič.

**Prodam mlade kdl. istrske
goniče** (samce), stare 10 tednov.
So potomci odličnih staršev. Franc
Dolgonoč, Šuštarjeva kol. 27/a,
61420 Trbovlje.

**Prodam boroveljsko tricev-
ko**, izdelano po naročilu, kal. 16-
16/7x57 R. Cena 4.000 DEM. Infor-
macije po telefonu (061) 572-
133 (Mile) zvečer.

Gumbi iz jelenje roževine
za lovske obleke in lovske sraj-
ce.

Izdeluje: Anton Intihar
Kamnik pod Krimom 8a
61352 Preserje
Tel.: (061) 631-293.

**Prodam kratkodlako jazbe-
čarko**, staro 4 mesece. Informa-
cije po telefonu (061) 861-236
Klun, popoldne.

**Kupim lovskega psa, izšola-
nega za krvno sled**, staro naj-
manj 12 ur, in **goniča za divje
prašiče**. Obvezen preskus! Pis-
ne ponudbe s telefonsko številko
pošljite na naslov: Franko Morato,
Seča 52, 66320 Portorož.

**Popravim vam športno, zrač-
no in drugo orožje**. Jože Zadni-
kar, Črna vas 205, 61000 Ljublja-
na, tel.: (061) 12-72-166.

Prodam novo karabinko kal.
8x57 JS, s strelnim daljnogledom
6x40 (ročno delo). Cena 1.600
DEM. Tel.: (067) 21-430 zvečer,
Horaček.

**Prodam izšolanega nemške-
ga žimavca**, ki ni za nadaljnjo
vzrejo (manjkata mu dva zadnja
kočnika). Pes je z vsemi možnimi
točkami opravil lovsko preizkušnjo
v prinašanju (LPP-R), avgusta le-
tos pa tudi jesensko vzrejno preiz-
kušnjo »Hegewald« v Avstriji
- (215 točk). Informacije po telefo-
nu (069) 87-586 dopoldne, Vojko
Pirher, Lukavci 26/a, 69242 Kri-
ževci pri Ljutomeru.

Prodam 3 leta staro terierko
(ocena 4/I.) in **leglo kratkodla-
kih istrskih goničev**. Informa-
cije po telefonu (063) 841-422.
Alojz Kumprej, Ter 38, 63333 Ljub-
no ob Savinji.

Lovce obveščam, da bom od
1. novembra letos pričel s prepa-
ratorsko dejavnostjo!

PREPARATOR

Vinko Kokalj
Sp. Duplje 69/b
64203 Duplje
Telefon: (064) 47-733

Se priporočam!

NOVOST! TRISTREJNI HITROMENJALNI NABOJNIK

- nabojnik ne štrli iz puške in ne kazi njenega videza
- omogoča varno prenašanje nabojev, preprosto in
hitro polnjenje ter praznjenje puške
- konice nabojev
ostanejo nepoškodovane
- predelava puške ni po-
trebna.

Tri- in petstrelni nabojniki so prirejeni za kalibre:
5,6x57, 6,5x57, 7x57, 8x57, 308 W, 7x64, 30-06
Springf., 9,2x63. ● Cene nabojnikov po povzetju:
tristrelni 42 DEM, petstrelni pa 32 DEM v tolarski
protivrednosti.

Izdeluje: ORODJARSTVO SALVI, Klanec 2, 66310 Izola. Tel.: 066 65-378

JOŽE ŠINIGOJ

Bilje 135/a, 65292 Renče
tel./fax (065) 53-284

Trgovina Lovec

Prešernova 17
Nova Gorica
tel.: (065) 21-915

Šmartinska 152
Ljubljana
tel.: (061) 1851-799

Nudimo vam vse za LOV, RIBOLOV in LOKOSTRELSTVO

Cenjeni lovci, ribiči in lokostrelci! V naši trgovini LOVEC lahko nabavite opremo domačih in tujih proizvajalcev po zelo ugodnih cenah.

Nekaj iz našega programa:

- **LOVSKO OROŽJE:** karabinke, kombinirke, šibrenice, MK puške, pištole, revolverji in plinske pištole, na zalogi tudi češko orožje;
- **LOVSKO STRELIVO:** krogelno in šibreno vseh kalibrov, trap naboji, smodniki;
- **LOKOSTRELSTVO:** vsi proizvodi znanih ameriških proizvajalcev PSE, HOYT, PEARSON, BARNET EASTON;
- **LOVSKA in RIBIŠKA konfekcija:** lovske obleke, hlače, pumparice, anoraki, ribiški in lovske telovniki, kape, klobuki, srajce, kravate itd.;
- **OPREMA:** nahrbtniki s stolčkom, toki, etuiji za nabojne itd. Glinasti golobi, pokali, medalje, kozarci z ribiški in lovske motivne...
- **VSI OPTIČNI PRIPOMOČKI IN MONTAŽNI DELI.**

Novo!

Odpri smo lovsko trgovino v Ljubljani: Blagovni trgovinski center – Javna skladišča, Hala A, glavni vhod, Šmartinska 152.

Delavni čas: Nova Gorica: vsak dan od 8.30 do 18. ure
sobota od 8. do 12. ure

Ljubljana: vsak dan od 9. do 19. ure
sobota od 9. do 13. ure

Pričakujemo vaš obisk!

pointer d.o.o.

Cesta na Jezero 12, 61380 Cerknica, tel./fax: 061/793-080

V specializirani trgovini vam nudimo:

LOVSKO, RIBIŠKO IN LOKOSTRELSKO OPREMO

-lovsko orožje, karabinke, kombinirane puške, šibrenice, ...

-lovska oblačila in obutev

-lovsko strelivo vseh kalibrov

-strelne daljnogledne in dvogledne

-glinaste golobe

-lovske obleke

Delovni čas:
od 9. do 12. in
od 15. do 19.
v soboto
od 9. do 12. ure

KLUB DIANA

KOLENDAR 95

Na vas se obračamo kot na prijatelja narave in stalnega naročnika velikega stenskega koledarja DIANA. V koledarju DIANA 95 bo na predlistu in dvanajstih straneh 13 velikih barvnih posnetkov divjadi in drugih živali, poleg tega pa bodo na vsakem listu še trije manjši posnetki žuželk, rastlinskih listov in trohnečega lesa.

To ne bo zgolj preprost koledar. Sestavljen bo tako, da bodo na vsakem listu trije meseci, poudarek pa bo na glavnem. Bistvo koledarja bo v slikovnem delu in z njim povezanim vsebinskim delu, ki na izjemen način predstavlja delček žive narave in naših prizadevanj za njeno ohranitev. Koledar bo nekoliko večji kot letošnji ter vezan s kovinsko spiralo.

Cena koledarja je tolarska protivrednost **8,5 DEM fco. tiskarna**, kolikor bo koledar stal ob izidu (sredi oktobra). Prometni davek je všteti že v ceno. Kot doslej bomo dotisk naročnikov na koledarje zaračunali posebej, pač glede na količino in zahtevane barve. Za naročila nad 1.000 izvodov bo dotisk brezplačen.

Posamezni koledarji bodo vloženi v PVC ovojo, po želji in z doplačilom **0,60 DEM** pa v papirnato vrečko. Po dogovoru z naročnikom prevzamemo tudi razpošiljanje naročnikom.

Za naročila, prejeta do 15. oktobra, jamčimo dobavo do 20. novembra. Za morebitna dodatna pojasnila se obrnite na naš naslov: **KLUB DIANA, Župančičeva 9, Ljubljana**. Posluujemo vsak delavnik od 7. do 15. ure, telefon: (061) 214-924, fax: (061) 217-994.

V prepričanju, da ostajate naš zvesti naročnik, vas pristrčno pozdravljamo!

KLUB DIANA

USNJENI IZDELKI (ročno delo), ZAŠČITENI Z LANENIM OLJEM

1 Jermen za lovske	SIT
PUŠKO (ročno graviran)	3.700
2 Jermen za lovske	
PUŠKO (gladek, s šivom)	3.100
3 Jermen za lovske	
PUŠKO (navaden, ožji)	2.900
4 Pleten jermen	
za lovske puške	3.100
5 POVODEC ZA PSA	2.400
6 PAS ZA LOVSKE	
HLAČE (širok 3 cm,	
ročno graviran)	1.700
7 PAS ZA LOVSKE	
HLAČE (širok 4 cm,	
ročno graviran)	1.900

NAROČENO POŠILJAM PO POVZETJU!

Marijan Kumer

Dobrava 21, 66310 IZOLA, Tel.: (066) 67-151

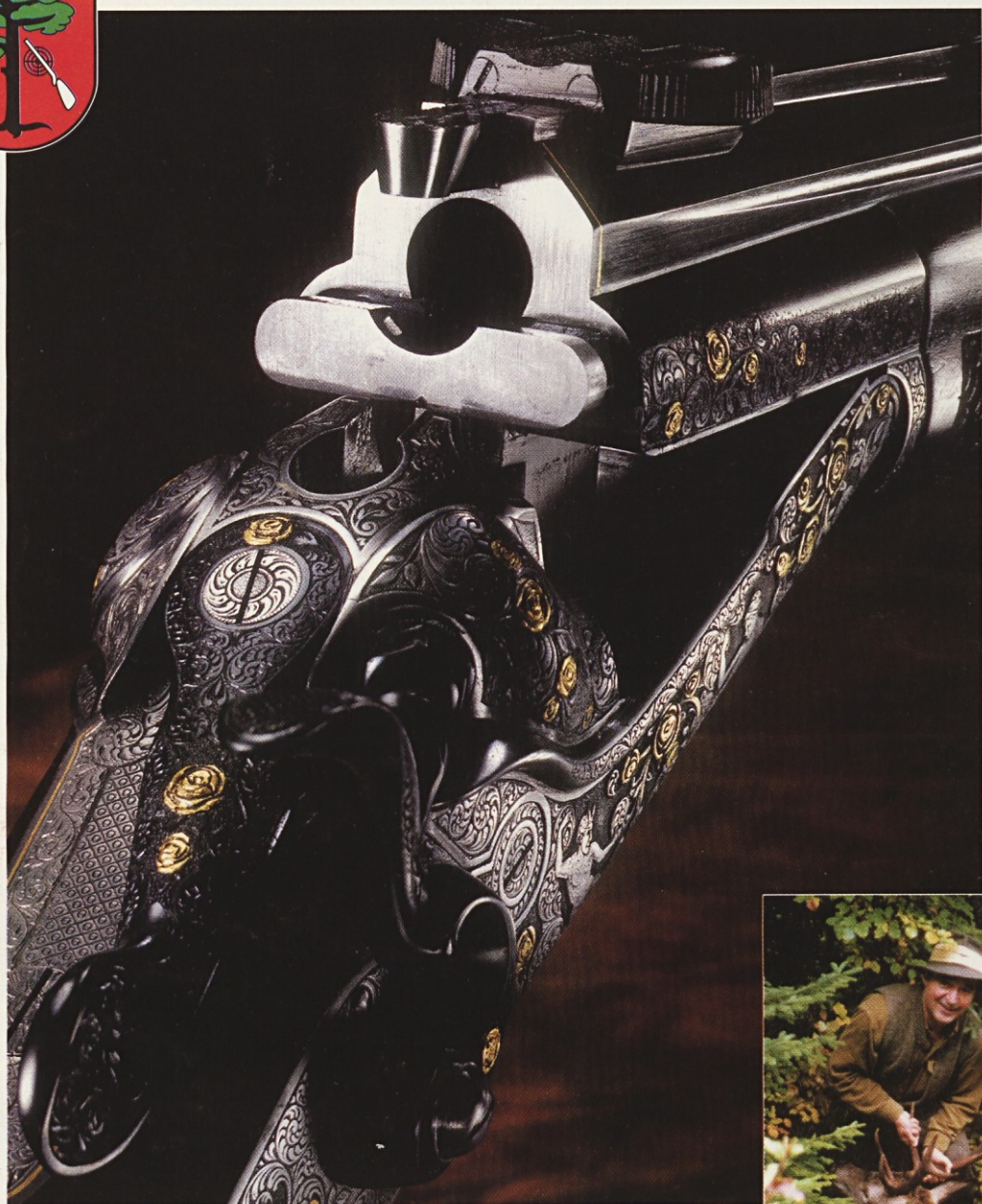

JOHANN FANZOJ

PUŠKARNA IN LOVSKA OPREMA

Werbeagentur Bauderer

ENOCEVNA PRELAMAČA – PETELINKA
kal. 6,5×57 R, s posebnim zaskočnim zaklepom in bogato gravuro z mitološkimi prizori in zlatimi intarzijami

Smo najstarejša puškarska delavnica. Po vaših željah in meri izdelujemo vse vrste lovskega orožja. Stalno pa vam lahko ponudimo tudi različne druge lovske potrebščine in pribor.

- Ekspres dvocevke Falke (Avstrija), kal. 9,3x74R (side by side), z ejektorji, neto cena je 45.000 ATS
- Bokarice Falke z ejektorji; neto cena je 7.500 ATS
- Španske bokarice 12/12 (special trap) ali 20/20; neto cena je 8.000 ATS

- Malokalibrske puške in karabinke kal. .222 in .223, 7x64, .30-06, 8x68 idr.

- Strelivo vseh vrst;
  - krogelni in šibreni naboji (Hirtenberg, RWS)
  - diabole za zračno orožje
  - tekmovalne diabole (RWS, Haendler & Nattermann)

- Montažni deli za strelne daljnogleda:
  - komplet EAW za zasučno montažo
  - komplet za suhljsko montažo

Johann Fanzo je navdušen lovec in član Safari Cluba International. Za vse orožje, ki je izdelano v njegovih delavnicah, daje jamstvo.

- Lovski rogovi: veliki, srednji in mali
- Optika Swarovski; vsi modeli

Vsem članom LZS priznamo 10% popust! Po ugodnih cenah vam omogočamo tudi lov v Afriki!

VESELILO NAS BO, ČE NAS BOSTE OBISKALI.

A-9170 BOROVLJE - FERLACH

TEL.: 0043/4227/2283 • FAX: 0043/4227/2867